

Lumină Lină

Revistă de spiritualitate și cultură românească

Gracious Light

Review of Romanian Spirituality and Culture

THE ROMANIAN INSTITUTE OF
ORTHODOX THEOLOGY AND
SPIRITUALITY
CAPELA SF. APOSTOLI PETRU
SI PAVEL

AN XXI/ NR.4
OCTOMBRIE-DECEMBRIE 2016
NEW YORK

Lumină Lină • Gracious Light An XXI/ Nr. 4, 2016 New York

INSTITUTUL ROMÂN DE TEOLOGIE SI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ
Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel, New York
INCORPORATED IN AUGUST 1993
www.romanian-institute-ny.org

Președinte:
Pr. Prof. Dr. Theodor Damian
30-18 50th Street
Woodside, New York 11377
Tel./Fax: (718) 626-6013
E-mail: DamianTh@aol.com

Biserica:
14-22 27th Ave.
(14th Street/ 27th Ave.)
Astoria, New York
Subway N, W, bus Q 18

Revista *Lumină Lină* este membră a Asociației Revistelor, Publicațiilor și Editorilor (ARPE).

Lumină Lină. Gracious Light, a peer reviewed publication, is indexed and abstracted in World Laboratories and Scientific Resources Index and TLS Arhive.

Colegiul de redacție: Director: THEODOR DAMIAN, DamianTh@aol.com
Redactor șef S.U.A.: M. N. RUSU, vichiro7@hotmail.com
Redactor șef România: MIHAELA ALBU, malbu_10@yahoo.com
Redactori: VASILE ANDRU, DAN ANGHELESCU
Secretar de redacție, tehnoredactare și paginare: CLAUDIA DAMIAN
Fotoreporter: ALEX MARMARA
Consilieri editoriali: GELLU DORIAN, IOAN GÂF-DEAC, AUREL ȘTEFANACHI, SORIN PAVĂL, ANDREEA CONDURACHE, MUGURAȘ MARIA PETRESCU, MIHAI HIMCINSCHI

Contribuțiile pentru susținerea și publicarea revistei sunt binevenite și se scad la taxe. Ceurile pot fi făcute pe numele Institutului sau al Bisericii Sf. Ap. Petru și Pavel și trimise la adresa redacției:
Pr. Th. Damian, 30-18 50th Street, Woodside, New York 11377.

Revista este redactată trimestrial de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel și publică articole de teologie și spiritualitate, istorie, literatură și cultură, poezie și proză în limbile română și engleză.

Redacția revistei nu împărtășește neapărat ideile conținute în articolele publicate.

Materialele trimise spre publicare trebuie să fie dactilografiate la computer, cele în limba română cu caractere românești, și expediate pe dischetă sau prin e-mail (ca attachment). Textele nepublicate nu se înapoiază expeditorului.

Revista este distribuită în USA, România, Moldova, Ucraina, Rusia, Canada, Austria, Germania, Olanda, Italia, Franța, Elveția, Suedia, Norvegia, Danemarca, Grecia, Cipru, Serbia, Ungaria, Israel, Vietnam, Australia.

ISSN 1086-2366

Lumină Lină • Gracious Light

Revistă de spiritualitate și cultură românească

An XXI/ Nr. 4

Octombrie - Decembrie 2016

TEOLOGIE

- PR. PROF. DR. THEODOR DAMIAN
Nașterea Domnului ca Biserică 5
- MARIAN NICOLAE, *meseria de Moise, înapoi în Eden* 8

ESEU

- DAN ANGHELESCU
Vintilă Horia - timp și istorie 9
- MARCEL MIRON, *Vinotecă* 13

EMINESCIANA

- DAN TOMA DULCIU
În jurul unei traduceri eminesciene
din Samuel Langhorne Clemens 15
- HORIA ION GROZA, *Laice cumpene albe* 26

PROZA

- HEINZ UWE HAUS
Did This Path Have a Heart
or How to Die in the Most Inspiring Pose 27
- GELLU DORIAN, *Disperările, 5. 6.* 29

CĂRȚI ÎN AGORA

- ILEANA VULPESCU
Monolog de Alexandra Roceric 31
- THEODOR DAMIAN
Vintilă Horia din nou acasă
Eseistica lui Vintilă Horia: deschideri către transdisciplinaritate
Ed. de Mihaela Albu și Dan Angheliescu 31

O lectură folositoare <i>Danzezi?</i> de Silva Cinca	33
Stelele Banatului <i>Stele-n Panteon: Istorie culturală din Banat</i> de Nicolae Danciu Petniceanu și Caius N. Danciu	34
Poezia ca pedagogie <i>Mic dicționar deosebit: cine a fost, ce-a devenit?</i> de Passionaria Stoicescu.....	35
IEROM. MAXIM (IULIU-MARIUS) MORARIU <i>Dovada lucrurilor nevăzute. Ortodoxia și fizica modernă</i> de Lazăr Puhalo	36
MUGURAS MARIA PETRESCU Passionaria Stoicescu - Arta scrisului <i>Something Else than Signs</i> de Passionaria Stoicescu (trad. Muguraș Maria Petrescu).....	39
OCTAVIAN D. CURPAȘ <i>Portrete din cioburi – Iubirea ce menține aprinsă flacăra vieții</i> <i>Portrete din cioburi</i> de Ligia Seman	40
DANIEL MARIAN Dorina Brândușa Landèn Naștere și renaștere purtând împreună frumusețile și poverile <i>Amurguri/Sunsets</i> de Dorina Brândușa Landèn	43
POLICARP STOIAN Elogiu desfășărnicirii tămăduitoare <i>Ortodoxia romantică</i> de Cristian Muntean	45
NICOLAE BĂCIUȚ, <i>Alexandra, Femeia de zăpadă</i>	50
ANIVERSĂRI - GEORGE ENESCU – 135	
M. N. RUSU George Enescu reînviat	51
LUCREȚIA ANDRONIC, <i>Biserica</i>	53
ADRIANA WEIMER <i>Drum spre infinit, Mereu înspre voi, Drumuri spre noi</i> <i>Să pleci, În Cuvânt, Mirabil Cuvânt, Spre tine, Sunet sacru al orgii</i> .	54

ISTORIE

PR. PROF. DRD. TRAIAN NOJEA Secularizarea averilor mănăstirești (1863). Scurt excurs istorico – juridic	55
---	----

AL FRANCISC, <i>Uneori, Prea târziu, Liber, Așteptare, Poeți, Restituire, Schimbare, Iubire</i>	72
---	----

COMUNICĂRI

VALENTIN COȘEREANU, Nimeni nu strigă, toți şușotesc.....	73
MARIN MOSCU, <i>Aripi prind când dorul mă apasă, În crucifixul porții ...</i>	83
FOTOALBUM.....	84

ANTOLOGIE DE CENACLU

<i>Silent Whisper</i> de Ștefan Scorțea	89
---	----

PUNCTUL PE I

MIHAELA MALEA STROE Odiseea pensionării – pas cu pas.....	91
--	----

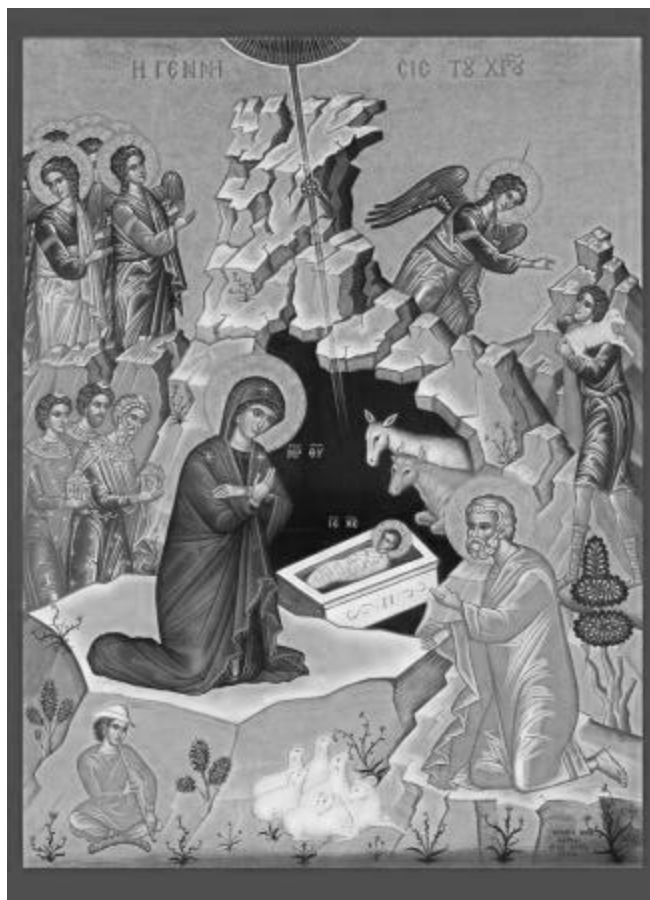
PROZOPOEMA

IOAN GÂF-DEAC, Plăsmuirea poetică	103
---	-----

REPORTAJE

SORIN LORY BULIGA Un microstagiul de inițiere în Isihasm cu maestrul Vasile Andru	105
DANIEL DRAGOMIRESCU Antologiile “bibliotecii universale”.....	107
NICOLE SMITH Theodor Damian: <i>Ideea de Dumnezeu în poezia lui Eminescu ..</i>	109

GALERIA SPIRITUS	111
RETROSPECTIVA TRIMESTRIALĂ	115
ANUNTURI	116

***Cu ocazia Sf. Sărbători a Nașterii Domnului și a Noului An 2017
Institutul și Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel
urează celor din Consiliul și Comitetul Bisericii, Școlii duminicale,
tuturor membrilor, participanților la slujbe și la celelalte activități
spirituale și culturale,
suporterilor, întregii comunități românești și tuturor cititorilor,
noi realizări în viața de zi cu zi, sănătate, bucurie
și binecuvântarea lui Dumnezeu
înmulțită în Noul An 2017 și în anii care vin.***

PR. PROF. DR. THEODOR DAMIAN

Nașterea Domnului ca Biserică

“Hristos se naște, slăviți-L
Hristos din ceruri, întâmpinați-L.”

Sfinții Părinți spun că lumea a fost creată în vederea Bisericii. Cu alte cuvinte, chiar de la creație, în atotștiința Sa, Dumnezeu a prevăzut evoluția acesteia, inclusiv consecințele libertății date omului ca încununare a chipului divin după care a fost adus de la neființă la ființă.

Întruparea Logosului divin în istorie este parte din planul lui Dumnezeu ca lumea să devină Biserică. De aceea, tot de la începuturi, odată cu greșala și căderea protopărinților, Dumnezeu, în grija și dragostea Sa față de lume, promite un răscumpărător, un mântuitor, fără însă a oferi detalii și a face precizări. Dumnezeu se adresează șarpelui: “Dușmănie voi pune între tine și între femeie, între sămânța ta și sămânța ei; aceasta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul” (Facere 3, 15). Și iarăși: “Nu va lipsi sceptru din Iuda, nici toiag de cârmuitor din coapsele sale până ce va veni Împăciuitorul Căruia se vor supune popoarele” (Facere 49, 10).

Importantă era plantarea sâmburelui speranței în inima omului, speranță care să consolideze legătura lui cu Dumnezeu și implicit dependența de El.

Când urma să se realizeze această speranță? “La plinirea vremii”, cum spune Sf. Ap. Pavel (Galateni 4, 4), fiind la totala latitudine a lui Dumnezeu.

Deci, așa cum lumea a fost creată în vederea Bisericii, ea a fost creată, se poate spune, și în vederea Nașterii Domnului fără de care Biserica însăși nu ar fi luat ființă.

Pe lângă relația de interdependență dintre cele două evenimente, Întruparea și Biserica, există și un fel de paralelă între ele, când e vorba de ce a avut Dumnezeu în vedere rânduind mântuirea omului. De aceea precum Biserica poate fi văzută din perspectiva Întrupării, și aceasta la rândul ei poate fi privită din perspectiva Bisericii.

În acest sens, din multele puncte comune între ambele evenimente, câteva pot fi considerate aici spre exemplificare:

1. Ideea de comuniune

Definițional vorbind, în modul cel mai simplu spus, Biserica este comuniune a credincioșilor în Hristos. Ideea de comuniune este prezentă și în evenimentul Nașterii Domnului. În primul rând, referindu-ne la

Întruparea Fiului lui Dumnezeu, vorbim de Tatăl, Fiul și Sf. Duh, de Sf. Treime care este comuniune și care este prezentă integral în opera de mântuire pe care Fiul o împlinește în istorie, începând cu Nașterea în trup din Sf. Fecioară Maria, tot așa cum Fiul participă plenar la opera de creare a lumii de către Tatăl și la cea sfințire a ei de către Sf. Duh.

În plus, prin Întrupare, comuniunea treimică se revărsă peste toți cei ce au crezut în Iisus Hristos ca Fiul al lui Dumnezeu și Mântuitor al lumii, așa cum vedem în rugăciunea lui Iisus către Tatăl unde El cere: “Ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una” (Ioan 17, 21).

2. Participarea esențială a Sf. Duh

Așa cum Sf. Duh a avut un rol fundamental în întemeierea Bisericii, când S-a coborât în chip de limbi de foc peste Sf. Apostoli la Cincizecime, tot astfel și la Nașterea Domnului, Sf. Duh are un rol fundamental câtă vreme “umbrirea” Sf. Fecioare Maria de către Sf. Duh face posibilă, prin rânduială divină, întruparea Logosului divin în istorie.

Și în acest aspect, participarea esențială a Sf. Duh, se reflectă ideea de comuniune menționată anterior: Sf. Duh s-a coborât peste Sf. Apostoli atunci când aceștia erau împreună. Așa fiind întăriți de Duhul în comuniunea lor au plecat apoi la propovăduire să reverse comuniunea Duhului Sfânt în lume. Dublă comuniune: la nivel interuman, pe orizontală, și la nivel divino-uman, pe verticală. La fel și la Nașterea Domnului: potrivit Sf. Părinți, răspunsul dat de Sf. Fecioară Maria, “fiat”, arhanghelului Gavril, a fost nu doar răspunsul ei personal, ci al întregii lumi care, chiar fără a conștientiza în mod express, aștepta împlinirea vechii speranțe, venirea unui răscumpărător. Ca reprezentantă a neamului omenesc ea întru chipa comuniunea umană pe orizontală, iar aducând pe lume și oferind lumii pe Fiul lui Dumnezeu ea a întru chipat comuniunea divino-umană, pe verticală, ea fiind veriga centrală a acesteia, “vasul ales”, cum spunem în cântările liturgice dedicate ei.

3. Biserica – trup al lui Hristos

Aici paralela dintre cele două evenimente este pe cât de simplă, pe atât de puternică. Biserica este prin excelență trupul lui Hristos, fizic, în două sensuri: atât ca jertfă fizică istorică pe altarul crucii răstignirii, cât și euharistic, în trup transfigurat prin transformarea elementelor jertfei liturgice, prin timp spre și în eternitate.

La fel, Nașterea Domnului Îl aduce pe Hristos fizic, în timp și în istorie în lume și totodată ea rămâne pentru eternitate piatră de temelie a mântuirii noastre, așa cum cântăm la slujba Bunei Vestiri: “Astăzi este

începutul mântuirii noastre”, acest “astăzi” fiind un prezent ce duce istoria în veșnicie.

4. Loc, timp, veșnicie

Locul și timpul presupun istoria. Biserica a fost întemeiată în aceste coordonate istorice, după cum și Nașterea Domnului. Dar Biserica are și o dimensiune eschatologică intrinsecă. Ea este anticiparea Împărăției lui Dumnezeu; de acea Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie care este o încununare a Sf. Taine în Biserică, începe, ca și slujbele Sf. Taine, cu binecuvântarea treimică, a Împărăției: “Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sf. Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.”

Aspectul eschatologic este clar nu numai din invocarea Sf. Treimi și a Împărăției lui Dumnezeu, ci și din trecerea de la prezentul istoric, “acum”, la prezentul contintuu “pururea” și la prelungirea timpului istoric în cel eschatologic, “în vecii vecilor”.

Și Nașterea Domnului, la rândul ei are o vizibilă dimensiune eschatologică, în aceea că, fundamental, ea este un eveniment divin și apoi divino-uman, deci are loc întâi în afara timpului, adică în planul din veșnicie al lui Dumnezeu în raport cu lumea, dar vizează și sfârșitul timpului prin deschiderea ei spre Împărăția lui Dumnezeu, câtă vreme ea este un eveniment mântuitor ce are în vedere aducerea omului din existența sa fizică și temporală în comuniunea cu Dumnezeu în Împărăția Sa cea veșnică.

Cu alte cuvinte Mântuitorul se naște pentru a-l readuce pe om la condiția de moștenitor al Împărăției veșnice, potrivit chemării cu făgăduință: “Veniți binecuvântații Părintelui Meu și moșteniți Împărăția care v-a fost gătită vouă de la facerea lumii” (Matei 25, 34).

Deci dacă Dumnezeu a creat lumea în vederea Bisericii, cum spun Sf. Părinți, și implicit în vederea Nașterii Domnului pentru mântuirea lumii, privim la marele eveniment al intrării Fiului Său în istorie ca la împlinirea făgăduinței divine și a speranței de veacuri a omenirii, cu nemărginită bucurie și gratitudine.

Și astfel, cu bucuria transformată în doxologie cântăm cu îngerii, cu păstorii și cu toată suflarea creștină:

“Hristos se naște, slăviți-L
Hristos din ceruri, întâmpinați-L.”

meseria de Moise

*astăzi pe Muntele Sinai
le-am aflat pe toate:
ce a fost înainte și după “Big
Bang”;
am mai citit pe niște tăblițe
două pagini din jurnalul lui
Dumnezeu,
apoi am mai văzut
cu ajutorul unor ochi de sfânt
raiul și iadul.
am fost și înăuntrul atomului,
dar și pe o ușă
m-au scos un pic afară
până după ultimul dincolo.
iar acum timpul l-am închis*

*într-un sertar al unei idei
pe care am s-o țin minte
ca să nu mai poată
să fie scrisă vreodată
pe nici o foaie.
și după toate acestea
caut o metaforă încăpătoare
în care am să ascund infinitul
ca-ntr-o cutie a Pandorei,
de teamă ca cineva
să nu-l găsească,
și apoi să-l taie
și să-l vândă tot
pe bucățele.*

înapoi în Eden

*nu știu dacă într-o coastă de-a Evei zace vreun Adam,
dar în mine fiecare coastă are nostalgia Evei.
am tot mers cu încăpățânre pe acest drum înapoi către Eden
cu pașii educați să calc prin rai
și ajungând lângă pomul cunoștinței binelui și răului,
al cărui gust al fructului interzis memoria îl știe deja,
am încercat cu un cuvânt să creez materie:
din el au început să apară munți,
râurile au început și ele să valseze printre văi,
iar din glastrele sufletului florile au plecat vesele prin câmpii*

DAN ANGHELESCU

Vintilă Horia - timp și istorie

...Horologe! Dieu sinistre, effrayant, impassible,
 Dont le doigt nous menace et nous dit: Souviens toi!
 Les vibrante Douleurs dans ton coeur plein d'effroi
 Se planteront bientôt comme dans une cible...
 Charles Baudelaire

Faptul care a produs o schimbare fundamentală în evoluția romanului românesc se pare că a fost repunerea în discuție a dimensiunii temporale, introducând deschideri către noi perspective și orizonturi. El contura totodată, în scrisul românesc, elementele unei noi *poietici*. Într-o corespondență cu profesorul Paul Miron, poetul și subtilul eseist Horia Stamatu – aflat atunci în exil – considera că: “Viziunea acestei noi poetici era influențată de /.../ zguduitorul introducere la problema timpului, *Was ist Metaphysik?* a lui Heidegger./.../ *Existențialismul* se naștea în România.”¹

Într-adevăr *Timpul* devenea o prezență obsesivă în preocupările gânditorilor, romancierilor și eseistilor. Iar termenii căpătau conotații de o altă natură, mult mai profundă și gravă. Astfel, la Eliade și Vintilă Horia descoperim coloratura întunecată a unui *fatum tragic*. *Timpul* nu va mai fi un *obiect de contemplație*, ca în *heraclitismul volatil al interiorității* la Marcel Proust. *Gânditor*, aruncat în condiția plină de dramatism și sfâșiere a ființării, romancierul se oprește asupra *semnelor* oculte și a accentelor amenințătoare emanând din relația *Ființă* și *Timp*. Se poate afirma că acolo unde personajele lui Camil Petrescu *vedeau idei*, cele ale unor Mircea Eliade, Vintilă Horia ori Alexandru Vona – ca să ne limităm doar la prozatorii exilului – *văd semne* și caută sensuri.

De altfel, în aria gândirii europene, interesul pentru inefabil și spiritual se orienta acum către o sustragere de sub jurisdicțiile pozitivismului, prin configurarea grupului denumit *Geisteswissenschaften*, după termenul *moral science* al lui St. Mill. *Imaginea* (sic!?) *timpului* suporta o mutație fundamentală migrând către o înțelegere diferită de cea *privire în noi înșine*, prin care Bergson, Husserl și, desigur, Marcel Proust (discipol literar al lui Bergson) crezuseră că ar oferi un *absolut al cunoașterii*. Importanța, până de curând discretă, aproape inaparentă, a *operatorului Timp* dobânda instantaneu un accent de altă natură. Ea

¹ Paul Miron, *Corespondență cu Horia Stamatu*, Jurnalul Literar, București, 2007, p. 83.

producea schimbări atât în evaluările cât și în perspectiva din care erau abordate fenomenele. Era efectul direct a ceea ce Horia Stamatu întrezărise drept influență a filosofiei lui Heidegger, cel pentru care "...esența omului (apare în) faptul-de-a-fi-loc-privilegiat-al-deschiderii ca loc al ființei." Timpul devenise o perspectivă pentru interpretarea ființei. De ce tocmai timpul? "...Pentru că, spune Heidegger, perspectiva care, la începutul filosofiei occidentale, călăuzește deschiderea ființei este timpul, însă în așa fel încât această perspectivă a rămas ca atare și a trebuit să rămână ascunsă./.../Acest lucru se exprimă în faptul că timpul (în momentul de față) este conceput pornind de la acum, de la ceea ce este prezent în cutare moment și în chip unic." ²

Vintilă Horia ilustrează perfect sensul relației cu *timpul întemeiat pe acum*, pe *ceea ce este prezent și în chip unic* în datele actualităților celui care gândește. *Timpul fiind încărcat de istorie*, scrisul devine reacție și tentativă de *abolire* a dimensiunilor lui stihiale. El afirmă tranșant: "Sunt un distrugător al timpului istoric. /.../această voință anarhică definește personalitatea și cronologia poporului meu care a boicotat întotdeauna istoria..." ³ *Timpul* a devenit o forță malefică. Iar cărțile lui și ale tuturor celor *desțărâți* – spune el – au fost "...concepute și realizate în afara timpului lor, ca prieteni ai oamenilor, aliați nu ai utopiei prezentului, ci ai realității viitorului./.../ și dacă în Cavalerul resemnării făceam din nou să coincidă timpul meu cu altul situat în trecut, era just să mă întreb dacă timpul există într-adevăr ..." ⁴

Ieșirea din timp, ca eliberare din *teroarea istoriei*, devine leitmotivul și tema abisală a romanelor și eseisticii lui. Existențialismul – despre care vorbea Horia Stamatu – este prezența constant adietoare în scrierile lui Vintilă Horia și el precizează: "Aparțin unui popor de țărani și de poeți, al cărui contact cu istoria a fost totdeauna dureros și tragic. Un popor care adesea s-a retras din istorie (filosofii noștri, Lucian Blaga și Mircea Eliade, au explicat bine acest fenomen), s-a ghemuit dincolo de vizibil, în pădurea miturilor lui. Este vorba de o promisiune sau un mesaj pe care Ovidiu și Radu Negru, personaje ale celor două romane ale mele, l-au pus în lumină. Acest popor a avut întotdeauna, în forma dacică antică, sau în cea românească modernă, un sens religios despre viață, care evită orice tendință spre extremism..." ⁵

Confruntarea cu acest *effrayant Dieu sinistre* și aspirația de evadare din *minciuna marelui timp mesianic* (cum îl numise Walter Benjamin) îl

² Martin Heidegger, *Introducere în metafizică*, Humanitas, București, 1999, pp. 268, 269.

³ Vintilă Horia, „Un scriitor împotriva timpului său”, în *Secolul 20*, nr. 10-12/ 1-3, 1997-1998, București, p. 211.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibid.*, p. 264.

alătură, în ipostază de comiliton, lui Mircea Eliade. Azvârlit de un cataclism al *Istoriei* în destinul tristelor și nesfârșitelor bejenii, modelul tipologiei pentru care optează este cel al rătăcitorului, al unui *Waldgänger* abandonat în grija și mila lui Dumnezeu. Iată de ce perspectiva religioasă asupra existenței domină și, de fapt, iluminează demersurile sale epice, iar confruntările capătă o evidentă aură mistică. În romane (*Les impossibles*, *Marta o la segunda guerra*, *Le Voyage à San Marcos*) exilul și pelerinajul capătă reverberații ample nu numai ca trimitere la situația exilatului din Europa de Est, ci și la o stare de lucruri cu mult mai generală, aceea care-l vizează, în esență, pe omul veacului XX, altfel spus, condiția și determinările acestuia.

În *Le Voyage à San Marcos* ideea de cataclism al istoriei induce concluzii terifiante: “Était-ce à cause de la guerre qui m’avait appris que toute violence était permise?”⁶ /.../ “La guerre chez nous a été un signe. Il y avait, d’un côté, ceux qui avaient cessé de croire, qui voulait s’intégrer au progrès, aux avantages de l’amour libre, aux joies du divorces, aux vertiges de la chute, et, de l’autre côté, ceux qui croyaient encore, qui voulaient à tout prix empêcher la chute, ou qui s’imaginaient la pouvoir empêcher./.../ Ce fut un combat entre l’amour sacré et l’amour profane./.../ Comment pourrait-on d’ailleurs résister au profane? Tu ne vois pas? Nous sommes un pays où le sacré a été victorieux il y a trente ans, mais qui est déjà occupé par l’ennemi, de façon silencieux, massive, efficace. Nous avons gagné la guerre et perdue la paix, je veux dire la paix intérieure.”⁷

Momentul în care toate acestea au loc – acel *acum* despre care s-a amintit anterior – este un *timp* de gravă criză a lumii: “societățile cantitative au acoperit aproape în întregime chipul omului (iar) primejdia de a cădea în sensul regresiv e pretutindeni vizibilă.” De unde și concluzia: “E deci absolut necesar să ieșim din propriul nostru timp și să încercăm altul, păstrând amintirea nefericirii din timpul trecut./.../ ajunge un moment de neglijență pentru ca omul să poată deveni o maimuță./.../ triburile numite primitive nu sunt imaginea unei situații pe care noi înșine am trăit-o în trecut, ci a unei situații pe care o vom putea trăi în viitor.”⁸

Pentru Vintilă Horia *Timpul* este *obiectul* unei permanente, profunde și cvasi obsesive reflecții. Savant, de aceeași anvergură cu Mircea Eliade, scrierile lui se convertesc în veritabile *tratate* de mare profunzime, rigoare și erudiție. Investigațiile lui deschid orizonturi de transdisciplinaritate traversând universurile celor mai importanți gânditori ai tuturor timpurilor: Platon, Sf. Augustin, Dante, Shakespeare, Papini, Thomas Mann, Proust, Eliot, Musil, Joyce, Ezra Pound, Junger, Kierkegaard, Nietzsche,

⁶ Vintilă Horia, *Le Voyage à San Marcos*, Éditions du Rocher, Jean-Paul Bertrand Éditeur, collection Alphée, Paris 1988, p. 29.

⁷ *Ibidem*, p. 82.

⁸ Idem, „Un scriitor împotriva timpului său”..., pp. 391-396.

Heidegger, Carl Jung, Niels Bohr, Heisenberg Oswald Spegler, Toynbee, Jaques Soustelle, Husserl, Pauli, Matyla Ghyka, dar și ale ezotericilor Evola sau René Guénon. Romanul, ca și eseistica, devin astfel instrumente de cercetare și “tehnică de cunoaștere, cea mai complicată, unica posibilitate de a cuprinde realitatea într-o singură operă, mai mult decât fizica, biologia sau muzica, unica realmente capabilă a descrie un tot.”⁹ Gânditorul explorează orizonturile către care se îndreaptă *Omul* și *Lumea*...detectând fenomenul de criză pe care îl urmărește și încearcă să-l înțeleagă. Marile culturi sunt pentru el asemenea operelor de artă și, în starea lor *primară, fericită și stabilă*, îi pare potrivit, să le regândească în versurile din *Faustul* lui Goethe: *Die unbegreiflich hohen Werke/ Sind herlich wie am ersten Tag (Înaltele și Incomprehensibilele opere / Sunt frumoase, ca în prima lor zi)*. Taina lumii, a omului a artei: iată mobilul său aproape detectivistic pentru care pornește într-o amplă și neostenită investigație către înaltele centre ale inteligenței de pe pământ.¹⁰ Tot ceea ce îl neliniștește trebuie să capete răspunsuri. Ceea ce nu înseamnă că nu are chiar el răspunsuri proprii. Dar, evident, nu poate accepta că lumea continuă să fie stăpânită de vechile viziuni despre lume și că nivelul la care a ajuns cunoașterea nu schimbă nimic din realitățile dure ale actualității. Să fie iluzorie altitudinea cunoașterii, iar diferitele niveluri de realitate și de percepție ale acesteia să nu mai producă nici un efect asupra oamenilor? Să-și fi pierdut arta puterea modelatorie față de ei? Vintilă Horia a fost nu numai un romancier, ci și unul dintre acei mari intelectuali ai veacului XX care, în operă, au căutat un răspuns la obsedantele interogații ce continuă să apese și astăzi asupra lumii. Ne reamintim că, în introducerea la *Prelegeri de estetică* Hegel avansase cutremurătoarea predicție a unui *sfârșit* al artei. Să fi fost acela momentul de implozie al culturii, momentul căruia avea să-i urmeze predicția unui sfârșit al istoriei? Cel care, la rândul său, declanșa o veritabilă obsesie pentru *marile sfârșituri anunțate*? Auguste Comte, urmat de Russell, Wittgenstein și Carnap prevesteau sfârșitul metafizicii, Nietzsche arunca în lume vestirea morții lui Dumnezeu, Heidegger întrezărea sfârșitul filosofiei, Derrida pe cel al logosului, Foucault pe al omului, Bell și Lipset pe al ideologiilor, Lyotard al meta-narativelor; în fine, Vattimo și alții vorbeau de un sfârșit al modernității; Lucien Sfez despre cel al comunicării. Peste toate acestea se reformulau întrebări privitoare la *cunoaștere*, la *științele spiritului* (*Geisteswissenschaften*): mai reușesc ele să pună în lumină acele tipuri de experiență a adevărului ce gravitează dincolo de sferele științei: experiența artei, a filosofiei sau a istoriei, acelea care vestesc o cunoaștere ce nu mai poate fi verificată cu mijloacele ce guvernează din interiorul principiilor științei moderne?

⁹ *Ibidem*, p. 214.

¹⁰ *Călătorie la centrele pământului*, Ed. Art, București, 2015.

Într-un asemenea context profilul de scriitor și gânditor al lui Vintilă Horia apare cu un specific aparte: “Ca opozant permanent în epoci de agonie ca a noastră, el susține, cumva într-un același context cu Tzvetan Todorov, că are *datoria* de a trezi umanitatea, de a o deștepta dintr-un somn tehnico-optimist, de a provoca o ruptură în omogenitatea sistemelor actuale, de a reprezenta principiul salvator al eterogenității, al unui *perpetuum mobile* al istoriei și de a-și ajuta contemporanii să-și înțeleagă mai bine timpul.”¹¹

În subsidiaritatea scrisului său el crede și susține necesitatea revenirii asupra *fenomenului* pe care Max Weber îl întrezărise ca proces pe cale de desăvârșire în modernitate, rezultat al secularizării: *Dezvrăjirea lumii* (*Entzauberung der Welt*). Pentru Vintilă Horia – în *lumea de acum* – a devenit imperios necesară inversarea sensurilor amintitului proces: deci *o re-vrăjire a lumii*, o reinstaurare a *Sacralității* ca temei fondator de civilizație, a *Sacralității* ce a fost ocultată prin violenta campanie a pozitivismelor de tot felul.

MARCEL MIRON

Celor care s-au dus

la întâlnirea de 50 de ani de la admiterea la
Seminarul de la Mănăstirea Neamț

*Tot mai rar
aruncăm năvoadele.*

*Strecurăm apele de sus
cu ochiuri de lumină.*

*Ademeniți de cântecele sirenei
pe vâlurita mare
luna somnoroasă
ne îmbie către orizont.*

*În depărtările
de dincolo de noi
cu undița obosită de așteptare
am prins
regele peștilor.*

¹¹ Monica Nedelcu, „Vintilă Horia”, în *Români în știința și cultura occidentală*, Ed. Academia Româno-Americană, Davis, CA, 1992, p. 183.

*Ca în poveștile lui Hemingway
întoarcerea către liman
sfâșietoare trudă.*

*Două schelete:
unul în barcă trăgând la rame
celălalt
vânatul falnic
ros de plevușcă
abia vizibil
în siajul ultimului drum.*

*Ne rărim
prin boală și dureri
plecăm pe ușa veșniciei
cu buletinul de analize medicale bune.*

*Prietenii mei
au murit sănătoși
morții noștri cei vii
prietenii cu eternitatea
care le-a dăruit
cununa vieții:
moartea cea bună.*

*Drumurile mi de îngustează
semn al apropierii de nori
claustrofobii greu fac față
acestui tunel:
gaura de vierme
ne teleportează
dincolo.*

*Acul care trage ața vieții
înfundă
calea de întoarcere
și coase din nou ombilicul.*

*Vom privi înapoi
prin gaura cheii lui Petru
la cei care încă exersează
mersul pe apă.*

DAN TOMA DULCIU

În jurul unei traduceri eminesciene din Samuel Langhorne Clemens

În anul 2012, poetul Horațiu Stămatin publică în *România Literară*¹ un studiu privitor la o traducere din Mark Twain, semnată de Mihai Eminescu în *Fântâna Blanduziei*², în legătură cu care, ulterior, s-a declanșat o vie polemică³. Despre această scriere controversată s-a afirmat că este ultima creație literară a poetului.

Traducere sau original? La sfârșitul secolului al XIX-lea, această chestiune părea definitiv tranșată. Într-un articol tipărit în *Fântâna Blanduziei*, în 1889, L. Gh. Nicoleanu⁴ mărturisea că textul umoristic evocat mai sus a fost tradus de Eminescu din opera lui Mark Twain. O afirmație clară, fără dubii, însoțită de o povestire nostimă, care demonstrează că Nicoleanu știa de la Eminescu aceste detalii.

Redactorul *Fântânei Blanduziei* nu a precizat, însă, din ce limbă a prelucrat Eminescu această scurtă povestire a lui Mark Twain. Cel mai probabil, o traducere din limba germană. Dar tot atât de plauzibil ar putea să fie și ipoteza conform căreia poetul a avut la dispoziție un text în limbile franceză sau engleză.

Se știe că o serie de creații aparținând unor scriitori americani au fost traduse în românește prin intermediul limbii franceze. Însuși textul atribuit lui Mark Twain, tipărit în *Fântâna Blanduziei*, este cunoscut cititorilor unor publicații de limba franceză. Astfel, în *Revue des Deux Mondes* această poezie este tradusă de Algernon Charles Swinburne (1837-1909) cu titlul "Le Chant du Conducteur".

¹ Horațiu Stămatin, "O traducere a lui Eminescu din Mark Twain", în *România Literară*, nr. 33/2012, 17 august-23 august 2012.

² "Clanț cu toții, frați iubiți", în *Fântâna Blanduziei*, nr. 3 din 18.12.1888. A fost tipărită în *Mișcarea*, 17-19 aprilie 1911, sub denumirea "Obsesiune". Termenul "obsesiune" este folosit de Eminescu și în *Avatarii faraonului Tlă*: („Ei, cu toată ființa lor candidă, cu zăpada cea castă a feței, a umerilor, a sânelor lor, sunt o obsesiune a sufletului meu..."). În exegeza eminesciană apar deseori confuzii, unii referindu-se la poezia "Clanț cu toții, frați iubiți", iar alții la schița cu același nume.

³ Ion Spânu, "Încă un denigrator al lui Eminescu și-a dat examenul în plagiat: Cătălin Cioabă a plagiat cercetarea lui Horațiu Stămatin din *România literară*", în *Tribuna*, Nr. 281 din 16-31 mai 2014.

⁴ L. Gh. Nicoleanu, "Eminescu și Fântâna Blanduziei" în *Fântâna Blanduziei*, Seria II, nr.1, 1 octombrie 1889.

“Ayant été payé, le Conducteur,
Percera en pleine vue du voyageur,
Quand il reçoit trois sous un coupon vert
Un coupon jaune pour six sous c'est l'affaire
Et pour huit sous c'est un coupon
De Rose, en plein vue du voyageur

CHOEUR

Donc, percez soigneusement, mes freres
Tout en plein vues des voyageurs.....”.⁵

Deși pare un subiect minor, chestiunea originalității ultimei creații literare eminesciene devine un argument important pentru cei care susțin teza conform căreia Eminescu a menținut intactă puterea de creație, până în ultimele luni de viață, ipoteză abordată într-o lucrare semnată de medicul Ovidiu Vuia⁶.

Acesta pune sub semnul întrebării afirmațiile lui Nicoleanu, autorul înclinând să creadă că schița publicată în *Fântâna Blanduziei* este o operă originală a lui Eminescu. Fără să prezinte alte dovezi conform cărora această schiță este o creație originală a Luceafărului, Ovidiu Vuia susține că nicăieri în bibliografia marelui scriitor american nu există o compunere cu acest titlu.

La rândul său, Theodor Codreanu⁷ se alătură părerii lui Ovidiu Vuia, subliniind că “Până se va descoperi o schiță cu acest titlu și acest conținut în bibliografia prozatorului american, povestea rămâne absolut stranie și mă tem că intră în joc uriașa noastră ignoranță în materie de Eminescu.”

Răsturnând aceste presupuneri, Teodor Stamatina aduce dovada indubitabilă că textul controversat a fost scris de scriitorul american: “M. Twain a scris o schiță intitulată *A Literary Nightmare (Un coșmar literar)*. Mai târziu, a publicat-o sub titlul *Punch, Brothers, Punch!*” (“*Clanț, fraților, clanț*”), vrând astfel să mai atenueze încărcătura dramatică și să sublinieze caracterul ei umoristic”.⁸

În acest context, dorim să prezentăm unele completări: textul umoristic tradus de Eminescu a fost publicat de Mark Twain în revista literară *Atlantic Monthly*, în luna februarie 1876. El conține și un catren, care, de fapt, nu îi aparține scriitorului ci unui grup de trei glumeți ziariști,

⁵ Cf. Albert Bigelow Paine, *Mark Twain A Biography*, Sheba Blake Publishing, 2014, Cap. CIII, ”Atlantic Days”, p.113.

⁶ ”Ovidiu Vuia, *Despre boala și moartea lui Mihai Eminescu – Studiu Patografic*, Editura Rita Vuia, 2007.

⁷ T. Codreanu, *Drama sacrificării*, pp. 13-14, www.mihai-eminescu.ro/dosarul-eminescu/87-eminescu-drama-sacrificarii-theodor-codreanu.

⁸ Horațiu Stamatina, *op. cit.*

care obișnuiau să se deplaseze cu tramvaiul: Isaac Bromley, Noah Brooks și Moses W. Handy.

Într-o noapte din luna aprilie 1875, aceștia au observat un anunț ciudat, plasat într-un vagon de tramvai, referitor la plata biletelor de călătorie. Anunțul li s-a părut a fi o autentică strofă de poezie:

“A Blue Trip Slip for an 8-cents fare.

A Buff Trip Slip for a 6-cents fare.

A Pink Trip Slip for a 3-cents fare.

For Coupon and Transfer, punch the Tickets. “

Adăugând unele mici modificări, strofa glumeață a fost publicată de ei în *Tribune*, poezia devenind apoi foarte răspândită printre locuitorii din Boston, în mijlocul studenților de la Harvard dar și în străinătate.

Ulterior, *A Literary Nightmare* vede lumina tiparului în volumul *Old Times on the Mississippi*, editat în anul 1876 prin grija editurii canadiene Rose-Belford & Co.

Aceeași povestire este publicată, cu titlu schimbat, în anul 1878, în cartea *Punch, Brothers, Punch! And Other Sketches by Mark Twain* (Slote, Woodman & Co, New York, 1878).

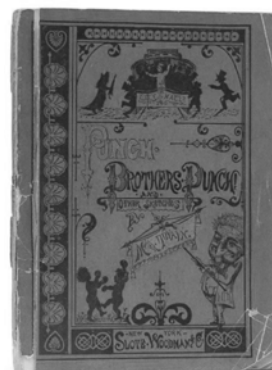
Revenim la întrebarea esențială: din ce ediție a preluat Eminescu schița lui Mark Twain? Suntem puși în situația de a alege între următoarele variante posibile: un text în limba germană, conținând această schiță, un text, în limba engleză, presupunând că Eminescu a avut la dispoziție chiar ediția din anul 1878, sau o ediție în limba franceză.

Edițiile franceză și engleză au fost probabil procurate de Eminescu din străinătate, în 1884, (pe când se afla în Austria sau în timpul voiajului din Italia), ori au fost cumpărate ulterior de la unul dintre librării bucureșteni sau ieșeni.

Oare, care au fost motivele ce l-au determinat pe Eminescu să traducă o lucrare a unui autor american?

Încă de la debutul său în publicistică, în 1870, Eminescu face prima referire la literatura americană: “Am cetit cumcă în America ar fi o fată cu două capete și că un poet ar fi compus o poezie despre ea... Dar poezia era ciudată... Ei i lipsea tocmai partea ce o avea prea mult eroina sa. Oare poeziile junelui literat n-ar avea în ochii criticei adevărate soarta poemei americane?”⁹

Să nu uităm că, în articolele de presă, Eminescu face adesea trimiteri la politica,

Ediția *Punch, Brothers, Punch* în limba engleză (1878)

⁹ M. Eminescu, “O scriere critică”, în *Albina*, 7/19 ianuarie — 9/21 ianuarie 1870.

cultura și civilizația americană, vorbind uneori de România ca fiind o “Americă dunăreană.”

Dincolo de aceste prime contacte cu universul cultural american, există și alte cauze de ordin personal, de pildă relația de prețuire reciprocă, care îl apropia pe Eminescu de preocupările omului de cultură Eugene Schuyler, reprezentantul diplomatic al SUA la București (începând cu luna iunie 1880), prezent în cercul literar patronat de T. Maiorescu¹⁰, prin care poetul a putut cunoaște valorile literaturii americane.

Printre motivele plauzibile trebuie însă să amintim și ecourile literaturii americane din ce în ce mai frecvente în mediile culturale românești.

Allan Edgar Poe reprezintă un episod interesant în biografia poetului național. În 1876, apărea în *Curierul de Iași* o traducere din Edgar Allan Poe: *Morella* ! Este a lui Eminescu, a Veronicăi sau a celor doi ? Rămâne de elucidat.

Într-un recent studiu, dedicat receptării operei poetului american în România, profesorul Lucian-Vasile Szabo¹¹ precizează faptul că prima traducere realizată în Țara Românească din opera lui Edgar Allan Poe datează din 1861: *Puțul și Pendula* (traducător necunoscut). Cercetătorul amintit consideră că majoritatea traducerilor s-a făcut prin intermediul limbii franceze.

O altă specialistă în acest domeniu, Dna Daniela Lingurar afirmă că “Receptarea lui Edgar Allan Poe ca personalitate a lumii literare (în oricare din cele trei ipostaze: poet, prozator sau critic, sau toate la un loc) este o problemă pe cât de spinoasă, pe atât de fascinantă, chiar și după un secol și jumătate de la apariția operelor sale”¹².

Alți autori români vor transpune la rândul lor din lirica acestui mare scriitor american, desigur având în fața ochilor, traduceri franțuzești:

T. Maiorescu, I.L.Caragiale (*The Devil in the Belfry*)¹³, Al. Macedonski¹⁴ și, desigur, Eminescu.

¹⁰ Vezi E. Lovinescu, *Mite: Romanul iubirii lui Eminescu pentru Mite Kremnitz*, unde este descrisă, desigur cu puterea imaginației, atitudinea și prețuirea diplomatului american față de Eminescu; Mite Kremnitz, în *Amintiri fugare despre Eminescu*, spune că Eminescu ”citise în toate limbile”, putând discuta cu el orice subiect, iar Eugen Schuyler ”observase numaidecât cu ce cap spiritual avea a face”.

¹¹ *The Journal of Romanian Literary Studies*, nr. 04/2014, pp. 337-342.

¹² În ”Receptarea lui Poe prin intermediari francezi”, în *Analele Universității ”Ștefan cel Mare”*, Suceava, Seria filologie, A. Lingvistică, tomul XIV, nr. 2, 2008, p. 121.

¹³ I.L. Caragiale o denumeste ”Dracul în clopotniță”.

¹⁴ Lucian-Vasile Szabo: ”Alexandru Macedonski, probabil la inițiativa lui Titu Maiorescu, cunosător al scrierilor autorului american, s-a exersat, ca și cei doi clasici ai literaturii române, tot pe filieră franceză, poate chiar pe volumul tradus de

În acest context, reamintim o povestire tipărită de controversatul Octav Minar în cartea *Eminescu povestind copiilor*¹⁵ (Ediția I, Socec & co, București, 1928), conținând povești prelucrate de Mihai Eminescu în 1885 (12 august-12 septembrie), în perioada în care se afla internat la Odesa, pentru tratament. Aceste povești au fost trimise prietenului său prof. Novleanu, la Iași, în vederea publicării.

În ediția a doua a cărții, Octav Minar adaugă o poveste, purtând numele *Comoara misterioasă*, atribuită lui Eminescu, despre care editorul spune că este o prelucrare după povestirea *Gold Bug (Cărbușul de Aur)* a lui Edgar Allan Poe. Această “adaptare și localizare”¹⁶ ar putea fi prelucrată după textul lui Ch. Baudelaire (1856), cu titlul *Histoires Extraordinaires*.

Eminescu schimbă numele unor personaje din romanul lui E.A. Poe (titlul povestirii *Gold Bug* este, în adaptarea lui Eminescu, *Comoara Misterioasă*, eroul principal, William Legrand devine contele William de Sex, povestitorul este botezat prințul Glinka, iar insula Sullivan devine un ținut de la gurile Dunării).

Lucrarea originală a lui E.A.Poe este memorabilă mai ales pentru modul în care este descrisă, pentru publicul larg, tehnica decriptării unui text. În traducerea lui Eminescu, se descrie doar partea finală a decriptării (*transpoziția* unor litere și cuvinte), omițându-se din varianta scriitorului american faza *substituției* literelor prin cifre.

S-a spus despre Octav Minar că este un editor lipsit de credibilitate, astfel încât criticii literari au ocolit aceste creații. Numai că, ulterior, s-a publicat o scrisoare trimisă de Eminescu profesorului P. Novleanu, cea de-a opta, pe care o reproducem¹⁷, din care rezultă că Eminescu îi amintește prietenului său de la Iași intenția de a publica, împreună cu Ion Creangă, câteva povești, traduse din Pușkin, la care să se adauge și alte trei creații - *Povestea indiană, Nuca, Măgarul și cărja*, inclusiv prelucrarea textului lui Edgar Allan Poe:

„Dragă Novlene, Nu știu dacă ai primit și ai predat lui Creangă traducerile trimise de mine: „Cucoșul de aur”, „Povestea despre împăratul Saltan”, „Povestea despre împărăteasa moartă și despre șapte frați viteji”, „Povestea despre un pescar și un peștișor”, „Povestea despre un popă și lucrătorul lui”, „Balada” (corect “Balda”)– pentru a vedea dacă sunt bune de tălmăcit și pe limba lui. Am hotărât împreună să scoatem o carte de

Baudelaire, cu povestirea *Metzgerstein*” în „Edgar Allan Poe, Fantastic, viață, science fiction, gazetărie (II)”, în *Helion*, nr. 61, aprilie-mai 2016.

¹⁵ Ediția I, 1928, conținea numai poveștile: *Făt Frumos din Lacrimă, Frumoasa Lumii, Finul lui Dumnezeu, Borta Vântului, Mușatin și codrul, Călin Nebunul*.

¹⁶ Felix Nicolau, ”Edgar Allan Poe și posibilul Eminescu”, în *Caiete Critice*, pp.82-86.

¹⁷ Cezar Apreotesei, reproduce textul la Iași în *Cronica*, XXIII, anul 1988, nr.39, p.5. Vezi N. Iosub, Mihai Eminescu, Aniversare 125, ”Despre boala și activitatea poetului în perioada 1883-1889”, în *Luceafărul*, 8 iunie 2014.

povești pentru copii, și fiind singur aici, unde mă coc cu glodul pe mine, m-am învrednicit să traduc din Pușkin aceste povestiri. Tu interesează-te și vezi ce face și când se apucă de lucru, căci în toamnă mă gândesc să fac rost de un librar, ca să le tipărească, fie la Iași, fie la București, unde cu ajutorul prietenilor să pot să fac această ispravă. Am primit ajutorul vostru bănesc și vă mulțumesc la toți. Cu dragoste frățească, EMINESCU”.

Revenind la Mark Twain, “părintele literaturii americane”, devenit cunoscut în mediile intelectuale din țara noastră (cele mai faimoase lucrări ale sale au fost traduse la scurt timp și în România¹⁸), considerăm că notorietatea acestuia era destul de semnificativă pentru a trezi interesul lui Eminescu, determinându-l să îi traducă una dintre lucrările sale.

Apetitul de cunoaștere pentru literatura americană debutează, de altfel, de la mijlocul veacului al XIX-lea, mai precis în 1853, cu traducerea la Iași, apoi la București (1854) a romanului *Coliba lui Moșu Toma*, carte a scriitoarei Harriet Beecher Stowe, destinată să sprijine ideologic politica de emancipare a robilor țigani.

Dar, să presupunem că nu Eminescu este autorul traducerii din Mark Twain. În acest caz, trebuie să ne reamintim alți posibili traducători, contemporani cu Mihai Eminescu: T. Maiorescu¹⁹ și fiica acestuia, respectiv I.L. Caragiale (*Broasca minunată, schiță americană de Mark Twain*), apărută în revista *Vatra*²⁰.

La rândul ei, Livia Maiorescu-Dimsza, domnișoară de onoare la curtea Reginei Elisabeta, a tradus de timpuriu din același autor american, creațiile sale fiind găzduite de paginile revistei *Convorbiri Literare*.

Titus și Livia Maiorescu, fac să apară, în 1896, un volum de 64 de pagini, intitulat: *Novele și schițe de Alarcon, Bret Harte, Mark Twain. Traducție de T. Maiorescu și Livia M.* Cartea va fi reeditată de Editura Leon Alcalay, în anul 1924.

Prin “Junimea, preocuparea în această direcție are o motivație strict literară: se traduce din Bret Harte, Mark Twain și Poe, autorii versiunilor fiind Maiorescu, Eminescu, Slavici, Caragiale, Pogor”²¹. Credem că nu numai din acest mediu de elevație intelectuală a putut Eminescu să fie la curent cu creația lui Mark Twain. El citea și comenta în mod curent presa străină. Probabil că a aflat de aici faptul că, la data de 11 aprilie 1878, Mark Twain, pleca spre Hamburg, împreună cu soția și copilul, acompaniați de Rosina Hay, bona de origine germană și de Clara

¹⁸ În 1876 se publică în America *Aventurile lui Tom Sawyer* iar în 1884 *Aventurile lui Huckleberry Finn* (în Marea Britanie), devenind imediat cunoscute și în țara noastră.

¹⁹ T. Maiorescu, *The Celebrated Jumping Frog of Calaveras County*, 1867.

²⁰ *Vatra*, nr. 9/1894, pp. 275-279. În anul următor, revista *Vatra* va publica încă două traduceri din Mark Twain: *Parisianul* și *D-I MacWilliams*.

²¹ Dan Mănuță, “Modelul Junimist”, în *România Literară*, nr. 48/2008.

Spaulding, o prietenă de familie. În perioada 25 aprilie 1878 – 2 septembrie 1879, Mark Twain a vizitat Germania, Elveția, Italia, Franța, Belgia, Olanda și Anglia.

Așadar, Mark Twain a fost un veritabil turist. După moartea lui Eminescu, în perioada septembrie 1897 – mai 1899, acesta a fost unul dintre oaspeții de seamă ai Vienei, unde fiica sa urma ore de pian. Deși cunoștea opera literară a reginei Carmen Sylva, Mark Twain a avut ocazia abia acum să se întâlnească cu suverana României.

Mark Twain a manifestat o prietenie și un respect sincer față de regina Regina Elisabeta (Carmen Sylva). Despre această relație de strânsă prietenie și admirație reciprocă vorbește și biograful lui Mark Twain, Albert Bigelow Paine.²²

În schița *Does the Race of Man Love a Lord*?, Mark Twain admiră pur și simplu felul de a fi, de a se purta, al Reginei Carmen Sylva: “Acea prințesă și poetă germană încântătoare, adorabilă, își aduce aminte că florile codrului și câmpiile ‘i-au vorbit’ “²³.

Mai mult, în arhiva personală a lui Mark Twain se păstrează o scrisoare, datată București, 9 mai 1902, prin care Carmen Sylva îl roagă pe scriitor să o recomande cercului cunoscuților săi pe d-na Hartwig, profesor

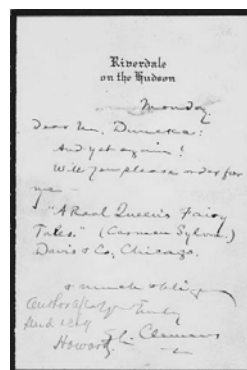
²² Albert Bigelow Paine, *A Short Life of Mark Twain*, Garden City, New York, 1928, p. 218: ”That charming and lovable German princess and poet, *Carmen Sylva, Queen of Roumania*, remembers yet that the flowers of the woods and fields ‘talked to her’ when she was a girl, and she sets it down in her latest book; and that the squirrels conferred upon her and her father the valued compliment of not being afraid of them; and ‘once one of them, holding a nut between its sharp little teeth, ran right up against my father’—it has the very note of ‘He came right to me and let me pat him on the head’—and when it saw itself reflected in his boot it was very much surprised, and stopped for a long time to contemplate itself in the polished leather’—then it went its way. And the birds! she still remembers with pride that ‘they came boldly into my room,’ when she had neglected her ‘duty’ and put no food on the window-sill for them; she knew all the wild birds, and forgets the royal crown on her head to remember with pride that they knew her; also that the wasp and the bee were personal friends of hers, and never forgot that gracious relationship to her injury: ‘never have I been stung by a wasp or a bee.’ And here is that proud note again that sings in that little child’s elation in being singled out, among all the company of children, for the random dog’s honor-conferring attentions. Even in the very worst summer for wasps, when, in lunching out of doors, our table was covered with them and every one else was stung, they never hurt me. When a *queen* whose qualities of mind and heart and character are able to add distinction to so distinguished a place as a throne, remembers with grateful exultation, after thirty years, honors and distinctions conferred upon her by the humble, wild creatures of the forest, we are helped to realize that complimentary attentions, homage, distinctions, are of no caste, but are above all cast—that they are a nobility-conferring power apart.”

²³ *Ibidem*.

de canto și cântăreață, care timp de 15 ani a făcut parte din rândul doamnelor de onoare la curtea reginei Elisabeta²⁴.

De altfel, Mark Twain citea cu nesaț cărțile reginei, așa cum se poate observa și dintr-o piesă de colecție, datată 1901-1902, evaluată la suma de 20 000 dolari, prin care scriitorul solicită librarului Frederick A. Duneka să îi procure recenta carte a Reginei Carmen Sylva:

"Riverdale
on the Hudson,
Monday.
Dear Mr. Duneka:
"And yet again!
Will you please order for
me –
"A Real Queen's Fairy
Tales.' (Carmen Sylva.)
Davis & Co., Chicago.
& much oblige".
Samuel Clemens.

În ceea ce privește explicațiile edificatoare ale distinsului cercetător Horațiu Stamatin, care dovedesc existența reală a schiței intitulate: *A Literary Nightmare*, facem următoarele precizări: Cartea menționată de domnia sa nu este decât o ediție mai recentă, o reeditare a lucrării cu titlu identic, publicate la New York, în anul 1961, de către Charles Neider, la editura Hanover House, Garden City, conținând 136 de schițe, având 772 pagini: "The complete humorous sketches and tales of Mark Twain now collected for the first time".

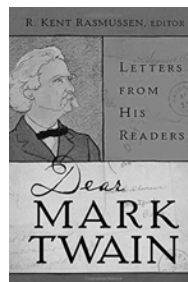
²⁴ Carmen Sylva către Mark Twain: „Bucarest, May 9, 1902. Honored master, I beg your pardon for being a bore to one I so deeply love and admire, to whom I owe days and days of forgetfulness of self and troubles and the intensest of all joys: Hero-worship! People don't always realize what a happiness that is! God bless you for every beautiful thought you poured into my tired heart and for every smile on a weary way! CarmenSylva.”

La 16 noiembrie 1904, Dna Hartwig primește această scrisoare de recomandare, din care cităm: "I will explain that the reason her Majesty tried to do her friend a friendly office through me instead of through someone else was, not that I was particularly the right or best person for the office, but because I was not a stranger. It is true that I am a stranger to some of the monarchs mainly through their neglect of their opportunities but such is not the case in the present instance. The latter fact is a high compliment to me, and perhaps I ought to conceal it. Some people would."

Ediția amintită aduna, pentru prima oară, lucrări publicate de Mark Twain în diverse ziare și reviste, în perioada 1862 (*Curing a Cold*) - 1904 (*Italian Without a Master*), inclusiv desene proprii ale marelui umorist, schițele fiind aranjate cronologic, după anul publicării în ziare și reviste americane.

Date recente aduc alte dovezi în sprijinul ipotezei că Eminescu a tradus din Mark Twain.

R. Kent Rasmussen,²⁵ biograful și editorul operei lui Mark Twain, a publicat în anul 2013 o selecție de aproape 200 de scrisori trimise din lumea întreagă de înfocați admiratori ai marelui scriitor american²⁶.

Printre misivele incluse în această culegere se află și o scrisoare de la un tânăr din Bacău, trimisă la aproape un deceniu de la moartea marelui nostru poet, în care acesta îi dezvăluie scriitorului american faptul că Eminescu i-a tradus o schiță și, pentru a fi mai convingător, expeditorul băcăuan, nimeni altul decât D.D. Pătrășcanu²⁷, îi trimite chiar și ziarul unde a fost publicată această traducere a lui Eminescu, sub titlul *Obsesiune*.

Astfel, la 15 februarie 1900, un cititor curajos, care semna “Al dumneavoastră admirator, D.D. Pătrășcan, Bacău, România, Europa”, trimitea o scrisoare “Ilustrului domn” Mark Twain, în limba franceză, mărturisindu-i că a învățat limba engleză, fiind printre puținii cunoscători ai acestei limbi în România, pentru a putea citi în original lucrările scriitorului. Inițial, opera acestuia îi era accesibilă tânărului băcăuan prin intermediul unor traduceri în limba germană, iar apoi prin lectura în original. Cum însă cărțile în limba engleză erau scumpe, D.D. Pătrășcanu s-a hotărât să îi scrie personal lui Mark Twain, cu rugămintea de a-i trimite câteva dintre lucrările sale.

În continuare, D.D. Pătrășcanu îi comunică: “În interiorul acestui plic, am onoarea să vă trimit, numai pentru curiozitatea Dvs., unul dintre ziarele noastre literare, în care veți găsi *Obsesia* Dvs. Această traducere a fost făcută de cel mai mare poet al nostru, Mihai Eminescu, care a murit acum câțiva ani.”²⁸ Pasajul de mai sus reprezintă încă o dovadă că Eminescu este autorul traducerii.

²⁵ *Dear Mark Twain - Letters from his readers (Jumping Frogs: Undiscovered, Rediscovered, and Celebrated Writings of Mark Twain)*, University of California Press, 2013.

²⁶ Un cunoscut biograf, Michael Shelden, afirmă că Mark Twain a scris aproape 15 000 de scrisori.

²⁷ Tatăl politicianului și ideologului comunist Lucrețiu Pătrășcanu.

²⁸ *Dear Mark Twain*..., pp. 174-175.

În nota ce însoțește această scrisoare, editorul Kent Rasmussen aduce câteva precizări biografice, referitoare la D.D. Pătrășcanu și M. Eminescu²⁹, precizând că ziarul menționat de autorul scrisorii lipsește din arhiva personală a scriitorului american. “Este neclar la ce operă se face aluzie, fiindcă Mark Twain nu a publicat niciodată ceva purtând titlul “Obsesie”, afirmă editorul care arată că prima traducere din Mark Twain s-a făcut la București în anul 1895, deci după moartea lui Eminescu³⁰.”

Deși nu stăpânea prea bine limba franceză, Mark Twain îi răspunde lui D. D. Pătrășcanu³¹ (conținutul scrisorii nu se păstrează însă, spune editorul), astfel încât, la data de 27 aprilie 1900, D.D. Pătrășcanu expediază o nouă corespondență pe adresa lui Mark Twain, mărturisindu-i că “ziua în care a primit scrisoarea scriitorului american a fost cea mai fericită din viața sa.” Totodată, el trimite scriitorului o cămașă “în stil național românesc”, realizată de soția sa. Importanța acestui amănunt biografic este următoarea: prin intermediul scrisorii amintite, scriitorul Mark Twain a aflat că marele nostru poet Mihai Eminescu i-a tradus, cu titlul “Obsesie”, o lucrare de-a sa.

Documentul literar prezentat mai sus dezvăluie, de asemenea, modelul literar urmat de D. D. Pătrășcanu, un admirator înfocat al lui Mark Twain. De altfel, Eugen Lovinescu, în *Istoria literaturii române contemporane*, intuiește această trăsătură a operei umoristului moldovean: “Literatura lui D. D. Pătrășcanu nu e satirică, ci umoristică; principiul ei e absurdul. Cele mai multe din schițele lui aparțin filmului american, cu umorul scos din acumularea unei lungi serii de absurdități...”.

G. Călinescu, la rândul său, amintește că unul dintre personajele lui D.D. Pătrășcanu, Jean Renaud, imită comportamentul unui personaj dintr-o schiță a lui Mark Twain. De asemenea, criticul afirmă: “comicul lui Pătrășcanu aparține foarte puțin umorului propriu zis, adică unei discrete demonstrații de superioritate intelectuală; el e mai mult de ordinul bufoneriei, trăind din situații mai mult caricatate și din mecanizări.”³².

²⁹ ”Jurnalist și scriitor, Mihai Eminescu (1850-1889) a fost un poet român de prim rang (leading poet), care a tradus probabil această istorie dintr-un text în limba germană”, *ibidem*, p. 175.

³⁰ Afirmare inexactă, cum am arătat mai sus.

³¹ Mark Twain a mai purtat corespondență și cu alți admiratori români. La Biblioteca Județeană ”V.A. Urechea” din Galați se păstrează 714 scrisori autografe, primite timp de decenii de trei surori, născute în a doua jumătate a secolului al XIX-lea la Galați: Antonia, Rovenă și Emilia Schwarz, de la mari personalități ale timpului. Printre aceste scrisori se numără și o epistolă scrisă de Mark Twain, în care acesta regretă că nu poate să le ofere o fotografie de-a sa, dar le dăruie un autograf.

³² G. Călinescu, ”Comentarii Critice: I.A. Bassarabescu, D.D. Pătrășcanu, și Damian Stănoiu”, în *Revista Fundațiilor Regale*, anul VII, 1 aprilie 1940, nr. 4., p. 117.

Analizând chestiunea variantei folosite de Eminescu în 1888 pentru traducerea din Mark Twain, amintim că acesta avea la dispoziție următoarele lucrări în limba germană, traduse din opera scriitorului american Samuel Langhorne Clemens: *Die Arglosen im Ausland*, 1869; *Tom Sawyers Abenteuer und Streiche*, Hesse & Becker, Leipzig, 1876; *Bummel durch Europa*, 1880 (traducere Margaret Jacobi); *Die schreckliche deutsche Sprache (The Awful German Language)*, 1880; *Der Prinz und der Bettelknabe*, 1881; *Leben auf dem Mississippi*, 1883.

Considerăm că nu ar fi lipsit de interes de verificat dacă opera lui Mark Twain a circulat în țara noastră, în vremea lui Eminescu, și sub forma unor traduceri în limba franceză.

Totodată, pentru comparație cu varianta în limba engleză, prezentăm mai jos versurile lui Eminescu:

Când începe trenul zborul
Vine-ndată conductorul
Și, scoțând perforatorul,
Face-o gaură în bilet.
Pentru cursa care costă
Zece bani biletu-i alb.
Pentru cursa care costă
Douăzeci biletu-i verde.
Pentru cursa care costă
Treizeci e biletul vânăt.
Clanț ! făcând perforatorul,
Face gaură în bilet.

Cor
Clanț! cu toții, frați iubiți!
Faceți găuri unde știți.”

Punch, Brothers, Punch

Conductor, when you receive a fare,
Punch in the presence of the passenjare!
A blue trip slip for an eight-cent fare,
A buff trip slip for a six-cent fare,
A pink trip slip for a three-cent fare,
Punch in the presence of the passenjare!

CHORUS

Punch, brothers! punch with care!
Punch in the presence of the passenjare!

Laice cumpene albe

Memoriei Părintelui Benedict

*Țeși, tai, rețeși,
te lai în fapte să îți măsurezi viața.
Și cresc în jur mărunț
norod de șoapte.
O, sus iese însă vorbele-nalte-n șa
și tropotele multe, coapte.*

*Mă încearcă iar al orelor greu cearcăn
o spaimă ca atunci
când izbești în beznă marea.
O Doamne, știu, mă cauți să-nviezi,
m-ascund în foșnetul de zdrențe,
îmi sorb în viciu sarea.*

*Se-ntinde gându-mi spre-octavele de cer.
Dar somnul se prăvale și, o clipă,
celulele-mi tresar în vuiet de furnal
frecând tălângi de spațiul intercelular.
Apoi recad în cloroform
și bombăne în vacuole
cu negrul lor nesaț, dârstar.*

*E plin Ceahlăul de aspre șoapte
ce nu au os de timp,
o Rugă fără moarte, o Apă fără nimb,
o liniște ce-adună, un aspru zor.*

*O Doamne iartă,
se scutură Cuvântu-Ți Sfânt.
Imi zumzăie în jur
mărgelele de ochi și flăcări.
Sunt jos aici în suflet
în micul meu pământ.*

HEINZ UWE HAUS

**Did This Path Have a Heart
or
How to Die in the Most Inspiring Pose**

*

I was not Hamlet. I did not stand at the shore and talk with the surf BLABLA, the ruins of Europe in back of me. I had to exist within the ruins and under the poisonous skies. I would not be able to look God in the eye, said the kid to the recruiter. It asked itself only one question: does this path have a heart?

It was WOLFTIME. I had to run from both its pain and consequences. The regime's aim was the "decomposition" of people. Decomposition meant blocking people from acting. It meant paralyzing them as citizens by convincing that everything was controlled. It meant the relentless application of a quiet coercion leading to compliance.

**

To be nobody but yourself under a utopia which is doing its best to make you everybody else, the New Man – means to fight the hardest battle which any human being can fight. Destiny is no matter of chance, it is a matter of choice. Most of us craved a meaningful picture of the world and our place in it, an identification of the good and the evil, and an assurance that in the end the good (i.e. people like ourselves) will triumph. The fall of the Wall was such a victory. We made our dream come true. Now was the time to plant flowers and orchards and have seven kids.

WOLFTIME was the opiate of the secular materialists, an apocalyptical creed which filled the chosen with assurance of their righteousness and election. But the vast majority had no intention whatsoever of living anywhere other than outside the walls, where they enjoyed the freedom and prosperity that subsidizes their beliefs. Their Hamlet was never ours.

Their New Man pretended to be selfless, learned, healthy and enthusiastic in spreading the ideology. "New", "young", "vital", "ideal" were pivotal keywords for the breed of Informal Informers (IM). Adherence to WOLFTIME doctrine, and individual behaviour consistent with that regime's prescriptions, were among the crucial traits expected of the

New Man. Destruction was both inevitable (i.e., the removal of the old and corrupt) and desirable (i.e., cathartic, purifying, unifying, and ennobling).

Among the major traits of the New Man was selfless collectivism. Means and methods were en-acted in a process of culturally stripping the individual naked and atomizing him so he became defenceless and mouldable by the state in each and every corner of social life. The city had no sun.

The next step was the “nationalization of time” through central planning. Through the instituting of “the plan”, the State attempted to control and manipulate the very concept of time. All human life existed and continued through the dimensions and durations defined by the plan for THE LAND AROUND. WOLFTIME tried to set and change the boundaries of “past”, “present”, and “future” by accelerating, shortening, and modifying the temporal horizons within which all economic and social activity were made to confirm. How to reject Telesian doctrine, asked once a monk. SLEEP’S MURDERER BLACK SUN, was the answer.

Finally came “ideologization”, the process through which the regime attempted to fill the content of the men’s minds and influenced the language and the thought pattern of “the people”, in whose name the leaders undertook this grand scheme. How to die in the most inspiring pose? Fear, intimidation, and terror practiced by the secret police secured the suppression of opposition. *Philosophia sensibus demonstrata?*

It was not Hamlet on the shore, but Don Juan in the bed, who did know, for what to care: does this path have a heart? If it does, the path is good; if it doesn’t, it is of no use. DECOMPOSITION AT A DISTANCE ON THE RECORD is a selection and formulation of alternatives. It is not an understudy for clones.

Disperările

5.

De mai multe ori pe zi mă descopăr în altă parte
decât acolo unde ar fi trebuit să fiu. Acolo e
altcineva care poate că ar fi trebuit să fie
cu mine. În locul lui nu pot fi eu, deși acolo
ar fi trebuit să fiu. Trece și acel moment, trece
și ziua, fără să fiu afectat câtuși de puțin
de absența mea din mine. Atunci se ridică din privirea mea
cel căruia trebuia să-i fi răspuns în vreun fel,
mă privește, nu-l văd, îl simt și cred că din clipa următoare
va adormi în locul meu, în timp ce eu
mă voi lupta cu somnul până în zori când
mă voi trezi în locul lui și voi alerga toată
ziua prin aerul pe care doar el îl va respira.

Alteori, ziua trece fără să mă găsească în vreun loc anume,
tocmai atunci eu împart firul în patru și-l
împletesc în șuvițe pe capul unei femei
care mă visează și eu sunt năuc într-o realitate
din care nu pot ieși decât mort. Și de aici încolo
începe totul. Nu spaima de a nu fi fost acolo
unde trebuie și a ajunge acolo unde nu ar fi
trebuit să fiu mă face viu, ci absența
care umple gura celorlalți cu vorbe
din care sunt recompus ca o statuie dezgropată
după multe milenii. Încep să vorbesc
și cei ce mă ascultă nu înțeleg ce spun, ceea ce
mă face și mai viu și mai aproape de disperare.

Dar nimic din părțile zilelor prin care am trecut
nu seamănă cu părțile zilelor prin care nu am fost.
Și așa visul femeii din care ies viu
este mult mai adevărat decât
realitatea din care ies mort. Locul în care nu am fost
și nu voi mai fi în locurile prin care am fost
rămâne singura secundă dintr-o zi
prin care voi despleti șuvițele din părul despicat
în patru când nu era câtuși de puțin necesar să fac acest lucru.

Acum sunt în plină zi și în golul ei, nu.

Disperările

6.

Alte fapte stau sub numele meu, cele pe care
mi le pun în cârcă alte fapte care-mi fac
portretul țesut în acrilice pe o pânză de in
care a ținut câteva zile de vară cerul albastru
la jumătate de metru de pământ. Eram acolo,
nicio îndoială pe fața mea pictată astfel
de gurile vorbărețe tolănite pe fotoliile de nuiel
ale teraselor care se află pe locul unor
străzi peste care am trecut cândva cocoșat de speranță
ca vulturul deasupra prăzii. Dar nimeni nu
mă vedea cum mă tăvăleam prin cer
în timp ce el devenea încetul cu încetul
pânza bine întinsă pe șasiul răstignit pe șevaletul
unui pictor care arunca vopsele din culoarea
cărora îmi apărea chipul speriat, ochii imenși
sub sprâncenele negre și dese, nasul mirosind
florile albastre de in aruncate din cer pe pământ,
gura un lacăt închis peste bărbie, urechile
încă neconturate stăteau în pensulele năclăite
de lenea cu care eram tras din mine cu un forceps
pe care nu-l aveam la îndemână.

În timp ce faptele mele pe care le-am tot adunat
de-a lungul vieții zăceau uitate și puteau
alcătui chipul pe care doar eu izbuteam să-l
scot dintre umbrele aruncate într-un abator
din care măcelarii fuseseră izgoniți prin alte țări
de unde nici numele nu le-a mai venit înapoi.

Aceste două chipuri stau în mine ca într-un
șifonier costumele de mire și cel de înmormântare.
Le mai scot la aer din când în când,
dar lumea încă n-a terminat de vorbit despre
ceea ce crede ea că eu am făcut și
habar n-am. Și asta va fi chipul meu
pe care, privindu-l din mica mea realitate,
nu mi-l voi recunoaște, convins fiind până la urmă
că eu cel adevărat sunt eu cel fals.

ILEANA VULPESCU

Monolog de Alexandra Roceric

Un compendiu de cuvinte exprimând esența vieții, dezvăluind concluziile unei minți lucide și sensibile, asupra trecerii noastre de efemeride prin timp.

Fiecare dintre aceste cuvinte generează o maximă.

Pe un ton echilibrat, în care adie o blândă tristețe, Alexandra Roceric ne transmite adevărate învățăminte dintr-o viață de om înzestrat cu fin spirit de observație, către puritate. Înălțare.

Poți oare să-ți cântărești viața și să nu ai regrete și remușcări? Poți să contempli viața, în general, fără a băga de seamă că înseamnă o continuă despărțire, o continuă pierdere a unor ființe dragi, o amputare a ființei proprii, prin plecarea lor, prin despărțirea definitivă? Fracturi definitive, ireparabile.

Citind aceste *Monologuri*, te descoperi pe tine însuși, îți însușești adevărul lor, seninătatea observației profunde care te apropie de impasibilitatea statuiilor, prin rigoarea diagnosticului și prin peisajul melancolic de toamnă și de sfârșitul care, știut de când ne naștem, nu-ncetează să ne-nspăimânte. “Nicio moarte nu te poate vindeca de frica morții”, iar când ne gândim la drumul nostru pe această lume, ne gândim că “dacă universul real nu te primește, trebuie să-ți creezi o lume paralelă în care să te poți refugia”.

Eu nu cunosc un îndemn mai înțelept, mai la-ndemâna imaginației, însușire pe care ne-a dăruit-o Cel care ne-a trimis pe Pământ.

THEODOR DAMIAN

Vintilă Horia din nou acasă

Reprezentății literaturii și culturii exilului, intelectualii săi de frunte au fost exilați de două ori: odată, scoși afară din țară, sau ei înșiși lăsând în urmă matca creșterii și ființării lor datorită instaurării regimului comunist în România, și a doua oară prin marginalizarea lor în diverse feluri în timpul noilor regimuri de după 1989 când numele lor ar fi trebuit să fie rostite cu respect și evlavie, când statuile lor ar trebui să împodobească semnificativ piețele din centrele orașelor, numele lor date străzilor principale, programelor culturale, burselor academice, iar operele lor introduse în programele analitice din școlile românești. Actele de dreptate

nu vin din partea forurilor oficiale responsabile de administrația culturii. Noroc că totuși vin; de la persoane private, ca antreprize personale, ca acte de curaj, de aceea cu atât mai importante.

Un astfel de act de curaj îl fac doi reputați cercetători ai exilului cultural românesc Mihaela Albu și Dan Anghelescu.

După ce s-au remarcat prin alte volume de valoare întru recuperarea culturii noastre exilate, singura adevărată în perioada comunistă de dureroasă amintire, Prof. univ. Dr. Mihaela Albu și eminentul eseist și istoric literar Dan Anghelescu au publicat o nouă și impresionantă lucrare *Eseistica lui Vintilă Horia: deschideri către transdisciplinaritate* (Ed. Aius, Craiova, 2015, 384 pp.).

Cu o prefață semnată de Vasile Spiridon, o notă introductivă și un argument al autorilor, volumul prezintă contextul general cultural al României interbelice în care a crescut și s-a format spiritual și intelectual Vintilă Horia, după care urmează o scurtă trecere în revistă a vieții marelui om de cultură român și a celor două mari perioade ale creației acestuia, cea de dinainte și cea de după momentul exilării.

Sunt analizate competent și atent diferitele aspecte ale producției intelectuale a lui Vintilă Horia, cum ar fi profesoratul și munca academică, dar și creația literară mai ales în latura ei inter și transdisciplinară (literatura, filosofia, religia și știința), aici incluzându-se și celebrele interviuri pe care le-a avut cu numeroase personalități ale vremii sale, de statură internațională, din domeniile amintite.

Accentul cercetării autorilor însă cade pe eseistica lui Vintilă Horia, creație care îl descoperă ca pe unul dintre cele mai rafinate spirite românești ale vremii, alături de Mircea Eliade, Emil Cioran și Eugen Ionesco.

Studiul autorilor analizează marile tematici ale acestei opere eseistice, de la viziunea despre lume și timp, la istoria filosofiei române și diverse aspecte ale culturii noastre naționale, la Eminescu, Eliade, Blaga și Ion Pilat.

În partea a doua a lucrării Mihaela Albu și Dan Anghelescu reproduc o serie de esuri și studii ale lui Vintilă Horia publicate în reviste românești în străinătate, insuficient cunoscute și popularizate în România, urmate de o notă preliminară a intelectualului român la cartea sa de interviuri intitulată *Călătorie la centrele pământului* și de semnificative aprecieri ale lui Isidro Juan Palacios despre Vintilă Horia, precum și un interviu al acestuia din urmă oferit primului în revista spaniolă *Punto y coma*.

Volumul se încheie cu un capitol de corespondență între Vintilă Horia și apropiați ai săi (toți fiind personalități marcante ale exilului românesc), de un util indice de nume și un scurt album fotografic.

Trebuie precizat că valoarea studiului de față nu constă numai în necesara punere în lumină a unui mare (încă) nedreptățit, ci și în reputația autorilor lui care se numără printre foarte puținii experți în cultura exilului românesc, Mihaela Albu, cunoscând realitățile fenomenului românesc din afara frontierelor țării în mod direct, având șansa de a fi predat câțiva ani la Columbia University din New York și a fi pe deplin integrată în viața culturală a românilor din New York în special și din America în general, iar Dan Anghelescu un asiduu cercetător îndrăgostit de bibliotecile și arhivele exilului românesc.

Aducerea de către ei “acasă” a lui Vintilă Horia este un gest de admirabil patriotism în cel mai curat sens al cuvântului.

O lectură folositoare

Silvia Cinca scrie angelic, pur, uman totodată, ca și cum Dumnezeu i-a încredințat misiunea de a îndruma privirea cititorului către ziua a opta a creației lumii sau ziua Împărăției pe care creștinii primelor veacuri o așteptau cu înfrigurare crezând în venirea ei iminentă și pe care noi, creștinii de azi o așteptăm nu cu mai puțină convingere pentru când va fi să fie.

Silvia Cinca scrie cu sensul și conștiința responsabilității pentru valorile noastre morale și spirituale tradiționale dar și ideale.

Aici, în volumul *Dansezi?* (Ed. Semne, București, 2016, 272 pp.) ea se descoperă cititorului ca o revărsare a acestor nepieritoare valori ce ținesc spre misterul ființei umane și al vieții: binele, frumosul, adevărul, având ca un corolar credința, recunoștința și dragostea ce oferă garanția trecerii de la teorie la practică, adică de la elaborarea mentală a unor principii fundamentale pentru viața de zi cu zi la aplicarea lor concretă în relația cu Dumnezeu și cu semenii.

Mesajul autoarei în acest volum este simplu și clar și totodată optimist: *carpe diem!* Trăiește-ți clipa; observă ce ți s-a dat; fii mulțumitor; gândește pozitiv; iubește lumea și viața, omul, pe Dumnezeu.

Cititorul va găsi în această carte superbe pagini despre iubire, ca un fel de continuare a celebrului imn al dragostei din epistola întâia către Corinteni a Sf. Ap. Pavel, inclusiv aspectul teologic al acesteia, va fi emoționat de conversația autoarei când era copil cu bunica ce urma să plece printre stele, va fi bucuros să descopere că Silvia Cinca își pune sufletul pe hârtie și oferă celorlalți darurile sale: iubire, curăție, generozitate, ș.a.

Iată o carte ce se citește cu plăcere și folos.

Th. D.

Stelele Banatului

O carte model pentru istoria noastră națională a apărut în acest an la Editura Mirton, Timișoara. Este vorba de *Stele-n Panteon: Istorie culturală din Banat*, de Nicolae Danciu Petniceanu și Caius N. Danciu (316 pp.). Am spus “model” în primul rând pentru că autorii, și în special Nicolae Danciu Petniceanu, despre care am mai scris și pe care-l citesc de peste 20 de ani cu interes și admirație, fac aici un tip de cercetare și punere în valoare și lumină a personalităților ce au făcut istorie și au marcat istoria unui ținut, cercetare ce ar trebui popularizată intens și sistematic în toată țara, astfel ca și alții din fiecare județ, ținut sau zonă să facă același lucru, aplecându-se cu evlavie asupra mormintelor vrednicilor noștri înaintași pentru a lua din candela eternă a sufletului lor lumina dragostei de neam care apoi să fie pusă în sfeșnic să lumineze tuturor.

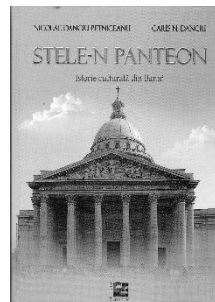
Nicolae Danciu Petniceanu este unul dintre puținii istorici de azi în sufletul cărora iubirea de moșie, care a înflăcărat viața, activitatea, idealurile genialului nostru Mihai Eminescu, arde nu ca o flacără, ci ca o vâlvătaie care este însăși viața sa, prezentă și vizibilă la fiecare bătaie a inimii sale. De aceea am spus că-l citesc de peste 20 de ani cu admirație.

Volumul de față este un fel de închinare. Autorii scriu cu mintea și cu inima despre mai mult de 60 de personalități care au lăsat urmă adâncă după ei, așa cum spune proverbul japonez: “Înainte de mine n-a fost nici un drum; în urma mea rămâne unul.” Remarcabil este stilul academic al lucrării; cu alte cuvinte, la fiecare personalitate se face anunțarea temei, adică domeniul în care a excelat personalitatea respectivă, biografia, apoi bibliografia. Iar la sfârșitul volumului cititorul și cercetătorul găsește o foarte utilă bibliografie generală ce poate fi folosită ca instrument de lucru pentru viitoare referințe și explorări.

În afară de personalități, autorii prezintă interesante informații despre ansamblul artistic “Lazăr Cernescu”, despre pictorițele de la Uzdin și despre Societatea literar-artistică “Sorin Titel” din Banat, urmate de un bogat și semnificativ foto-album.

Sf. Ap. Pavel își îndeamnă credincioșii astfel: “Aduceți-vă aminte de mai marii voștri ... priviți atent cum și-au împlinit viața și urmați-le credința” (Evrei 13, 7). Asta fac autorii în acest volum: un lucru demn de luare aminte; asta face Nicolae Danciu Petniceanu prin întreaga sa activitate de cercetare istorică de o viață pusă în slujba valorilor neamului nostru. Cei ce vin după el vor trebui să ia aminte la propria sa muncă și personalitate și să-i urmeze exemplul.

Th.D.

Poezia ca pedagogie

Passionaria Stoicescu, suflet mare de copil, dar și suflet de copil mare, nu se dezmințe. Iubirea pentru cei mici, care i-a luminat viața, a dus la conceperea unui alt volum util și educativ, cum remarcă și Ioan Holban în prefața sa, de fapt pentru toate vârstele: *Mic dicționar deosebit: cine a fost, ce-a devenit?* (Ed. Junimea, Iași, 2016, 122 pp.).

Curiozitatea nietzscheană (Nietzsche iubea explorările etimologice care au reprezentat o bază solidă în dezvoltarea gândirii sale filosofice) a autoarei este transmisă, ori, și mai bine, sădită în sufletul copiilor și tinerilor, lucru extrem de important ținând cont de vârstele creșterii și formării acestora, pregătindu-i pentru studiul și înțelegerea originilor. Fiecare poem e o lecție de filologie (iubirea de cuvânt), de filosofie, de istorie și geografie, și putem adauga, de antropologie culturală, scris, pentru a fi înțeles ușor, pe un ton adesea jucăuș, deci dinamic, menit a angaja cititorul. Poeziile chiar au, aproape toate, structura unei lecții: o introducere unde termenul cheie e menționat în contextul funcției sale sau al existenței lui obișnuite, urmează adesea întrebarea de unde provine el, după care vine răspunsul, adică povestea “vorbei” respective, spusă scurt și captivant, și apoi concluzia.

Iată o ilustrare unde autoarea explică originea canadienei: “*Canadiana* e o haină/ ce nu prea poate ține-o taină/ referitare/ la “izvoare”/ (sau zis mai bine/ de unde vine)./ Chiar numele-i ne povestește/ că din *Canada* poposește/ și pe meleagurile noastre/ cu ierni de-argint și ploi albastre.// La fel ca în ținutul-mamă/ grosimea, gluga ei reclamă/ ploi, ceață, vânt, înghețuri grele/ ca să te apere de ele,/ ocrotitoare, / lanelată,/ cu blană sau cauciucată.// Stai în metrou sau bântui strada?/ E primăvară, toamnă, iarnă?/ Deși nu suntem în *Canada*,/ purtăm mai toți canadiană!” (*Canadiană/ Canada [fr.]*)

Prin acest volum Passionaria Stoicescu arată că, dincolo de a scrie literatură pentru copii, ea este un poet și adevărat pedagog, în sensul propriu al cuvântului.

Th. D.

Lazăr Puhalo, *Dovada lucrurilor nevăzute. Ortodoxia și fizica modernă*

Despre relația dintre religie și știință s-a scris destul de mult în ultimul timp. Lideri religioși precum Dalai Lama¹ sau personalități teologice precum arhiepiscopul Chrysostomos², au devenit voci de-a dreptul referențiale în acest sens. În spațiul românesc, ca rezultat al eforturilor corelate ale unor exponenți ai științei laice și ai teologiei, s-au editat chiar câteva cărți³ care au devenit între timp referențiale. Cu toate acestea, noi abordări sunt încă posibile, iar lucrări precum cea a arhiepiscopului Lazăr Puhalo, intitulată: *Dovada lucrurilor nevăzute. Ortodoxia și fizica modernă* (trad. Irina-Monica Bazon, Editura Theosis, Oradea, 2015), sunt bineprimite atât în spațiul teologic, cât și în cel laic, ele aducând abordări și elemente noi și determinând reconfigurarea discursului cu privire la astfel de subiecte.

Lucrarea, structurată pe șase capitole, debutează prezentând modul prin care, influențați de diferitele lor orientări sau afinități, se reportează oamenii din spațiul religios la știință⁴. Autorul arată apoi cauza care duce la

¹ Dalai Lama, *Universul într-un singur atom. Convergența științei și spiritualității*, trad. Adina Avramescu, editura Humanitas, București, 2011.

² Arhiepiscop Chrysostomos, *Studiile transdisciplinare și intelectualul orthodox*, trad. Viorel Zaicu, col. „Știință și Religie”, Editura Curtea Veche, București, 2009.

³ O parte a celor mai importante dintre ele sunt reunite în cadrul colecției *Religie și știință*. A se vedea, de exemplu: Alister McGrath, Joanna Colicuth McGrath, *Dawkins: o amăgire? Fundamentalismul ateu și negarea divinului*, trad. Gafița Mihnea, col. „Știință și religie”, Editura Curtea Veche, București, 2010; Gabriel Memelis, Adrian Iosif, Dan Răileanu, *Realitatea transdisciplinară - O fuziune de orizonturi ale teologiei, științei și filosofiei*, col. „Știință și religie”, Editura Curtea Veche, București, 2010; Alexei Nesteruk, *Universul în comuniune - către o sinteză neopatristică a teologiei și științei*, trad. Mihai-Silviu Chirilă, col. „Știință și religie”, Editura Curtea Veche, București, 2009; Basarab Nicolcescu, Magda Stavinschi, ed., *Science and Orthodoxy, a Necessary Dialogue*, col. „Știință și religie”, Editura Curtea Veche, București, 2006.

⁴ Astfel: „Cineva, care se situează, în plan politic, la extrema dreaptă va tinde să își expună o concepție religioasă mai ‘fundamentalistă’, care va vădi, aproape întotdeauna, o orientare scolastică în plan filosofic. De obicei, viziunea acestor scriitori tinde să fie impregnată de negativism în privința a aproape oricărui fenomen al vieții moderne, în special cu privire la aspectele progresului uman. Îndeosebi știința modernă este adesea demonizată de către acești gânditori, iar scrierile lor reflectă frecvent un sentiment de teamă și o viziune apocaliptică sectară. Scriitorii cu orientări politice liberale, care judecă viața Bisericii prin prisma orientării lor politice lumești, prezintă un set diferit de probleme, care nu ne preocupă în mod direct aici” (Lazăr Puhalo, *Dovada lucrurilor nevăzute. Ortodoxia*

o raportare greșită la știință. Părintele Puhalo pune pe seama „scolasticilor” Ortodoxiei acest scepticism în raport cu știința și combate viziunea lor. Iată ce spune el:

„Desigur, scolasticii și fundamentalistii nu greșesc când afirmă că știința și tehnologia pot fi folosite pentru a dezumaniza oamenii. Dar ei greșesc atunci când sugerează că știința și tehnologia în sine ar putea cauza o astfel de situație. Găsim suficiente cazuri în istorie care ne demonstrează că, în mâinile oamenilor, știința poate duce la dezumanizarea omului și *aceasta a fost mai curând un rezultat al eșuării efortului de a trăi o viață spirituală creștin-ortodoxă, decât al dezvoltării științei*. În fond, dezvoltarea științei moderne a determinat într-o măsură considerabil mai mică îndepărtarea omului de Biserică decât au făcut-o romantismul și pietismul secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea. Este, probabil, una dintre cele mai stranii ironii din istorie faptul că atât de mulți neoscolastici și fundamentalisti contestă știința modernă, argumentând în favoarea unor aspecte caracteristice tocmai romantismului secolului al XVII-lea”⁵.

Urmează apoi câteva pagini în cadrul cărora, autorul vorbește despre consecințele teologice ale conflictului dintre teologie și știința modernă (pp. 59-64) și o prezentare în cadrul căreia, pornind de la citate din Sfântul Apostol Pavel, conform cărora credința însăși își găsește explicarea în lucruri nevăzute (Rm 1, 20), el încearcă, folosindu-se atât de referințe patristice, cât și de argumente din texte științifice recente, să găsească corelații între teologie și fizică⁶. Pledând pentru sintagma de *microfizică* în locul celei de *fizică cantică*⁷, el arată diferitele corelații existente între

și fizica modernă, trad. Irina-Monica Bazon, Editura Theosis, Oradea, 2015, pp. 13-14).

⁵ *Ibidem*, pp. 20-21.

⁶ „Ceea ce ne preocupă este să arătăm că există o relație între Ortodoxie și știința modernă; însă urmărim să dovedim un fapt evident. Ați putea întreba: Cine a văzut Duhul Sfânt coborând în inima cuiva sau cine a observat prezența lui Hristos în Sfânta Euharistie; cine a văzut harul lui Dumnezeu cu proprii lui ochi?

Răspundem: „Cine a văzut vântul? Oare dragostea nu poate fi prezentă în inima omului fiindcă nu poate fi observată fizic? Care om a ținut în mână un electron pentru a i-l arăta copiilor lui? Ochii cărui om au urmărit călătoria unui neutrino ori s-au desfășurat observând direct quarcurile din centrul unui atom? Cine va vedea, va atinge sau va gusta vreodată un boson?

Fizica, asemenea Ortodoxiei, crede în evidența lucrurilor nevăzute. Ea exprimă inefabil și dovedește, prin experiență, existența acelor lucruri care nu pot fi măsurate” (*Ibidem*, pp. 67-68).

⁷ „Termenul de fizică cuantică se poate să nu mai fie adecvat, deoarece dezvoltarea recentă a acesteia îmbină teoria cuantică cu teoria relativistă. Aș opta pentru termenul de *microfizică*. Microfizica se referă la studiul relațiilor fundamentale în realitatea fizică. Cea ce este interesant în contextul discuției noastre este preocuparea ei pentru înțelegerea proceselor de interacțiune, în locul observării entităților (*Ibidem*, p. 77).

aceasta și teologie, folosindu-se de argumente științifice și teologice deopotrivă, și oferind o mărturie în plus cu privire la faptul că, între știința laică, de orice fel ar fi ea, și teologie, poate exista oricând un dialog, cea din urmă fiind cea care are puterea de a oferi răspunsuri și de a calibra știința⁸. Cele șapte puncte ce sintetizează argumentarea ierarhului și definesc sistemul lui de gândire⁹, plasate în partea de final a lucrării, nu fac decât să rezume concepțiile lui și să certifice seriozitatea și coerența demersului său.

Cartea Înaltpreasfințitului Lazăr Puhalo, arhiepiscop al Canadei, se constituie așadar într-un reper important al dialogului dintre teologie și știință, oferind informații și abordări noi și militând pentru necesitatea dialogului între religie și știință.

⁸ „Creștinismul ortodox se află în poziția de a se angaja într-o confruntare dinamică, existențială cu schimbarea de paradigmă a actualei Epoci Axiale, de a umple vidul și de a aduce plinătatea în locul golului care a fost creat. Are conținutul și puterea spirituală menite să-l facă pe om să treacă dincolo de simpla spiritualitate pentru a trăi o viață duhovnicească profundă, în harul Duhului Sfânt, care nu este în conflict cu acest nou mod de înțelegere, ci mai curând, este complementară acestuia. Voi afirma că numai Ortodoxia poate „naviga” cu ușurință pe marea teoriilor care se dezvoltă cu privire la Univers, la originile omenirii și la misterele lumii cuantice. Însă, pentru ca acest lucru să se întâmple, trebuie să îi convingem pe profesorii și păstori noștri ortodocși să se elibereze din capcana scolasticii occidentale în care atât de mulți au căzut, și să revină la trăirea marii revelații existențiale a credinței atât de clar afirmate de Sfinții Părinți și, în special, de marii teologi isihaiști care au sintetizat înțelegerea ortodoxă a legăturii autentice cu Dumnezeu și cu Universul” (*Ibidem*, pp. 135-136).

⁹ Acestea sunt: „1. Metafora este parte integrantă a limbii, iar limbajul Scripturii este bogat în metafore.

2. Apar probleme serioase și pierderi de sens atunci când interpretăm literal metafora.

3. De-a lungul istoriei, toate triburile și societățile au folosit poveștile pentru a transmite modul lor de a înțelege sensul vieții. Este o mare curiozitate a epocii noastre moderne faptul că aceste viziuni sunt prezentate nu ca viziuni despre sens, ci ca fapte concrete, ca istorie și știință.

4. Punerea la îndoială a *modelelor de realitate* bazate pe interpretarea literală a metaforei și a simplelor narațiuni este inevitabilă, iar persoanele cu adevărat credincioase trebuie să fie atente la sensul care este scopul poveștii și *să nu reducă acele relatări* la istorie sau știință. Trebuie, totodată, să fim deschiși și să acceptăm schimbări ale modelelor noastre de realitate.

5. Testarea modelelor de realitate privitoare la cosmologie, narațiunea creației și istoria omului:

a. Știință: metoda științifică.

b. Religie: densitate de sens în loc de concretețe a faptelor.

6. Theoria: un concept comun fizicii și teologiei creștin ortodoxe.

7. Știință și creștinism: necesitatea unei legături armonioase între ele (*Ibidem*, pp. 125-126).

Arta Scrisului

Prestigioasa editură bucureșteană eLiteratura a publicat cartea binecunoscutei poete Passionaria Stoicescu, *Something Else than Signs* (București, 2016, 121 pp.), cu versiunea în limba engleză de Muguraș Maria Petrescu și David Paul Vnuck. (Varianta internațională poate fi găsită la www.amazon.com).

Passionaria Stoicescu vine să ne supună atenției un corolar poetic care să-i explice arta scrisului, pe care îl stăpânește cu măiestrie de o viață; ea se joacă cu scrisul ca un copil, posedându-l cu toată ființa și trăirea ei de scriitoare. Poeziile ei sunt misterul ironic în datul sorții, dorința acută de explicație și auto-explicație, folosind metoda paradoxului perfect care, deși ascuns într-o mănușă de catifea, lovește direct la țintă. *Something Else than Signs* este jocul culorii închis / deschis, exprimat prin cuvinte calde, clare, simple, uneori luminoase, contrase în tușe puternic întunecate ce vin să-i acopere existența, identitatea, să o acopere chiar pe ea ca ființă. Umană?! Femeie?! Poetă?! Cât din toate acestea este foarte greu de spus sau de stabilit într-o proporție exactă.

Versurile Passionariei Stoicescu ne poartă cu gândul la un univers în exclusivitate al ei, palpabil în sine, dar și îndepărtat sau pierdut într-o lumină difuză. Jocul de-a du-te, vino, de a fi și a nu fi, stăpânește toate cărțile ei. Și de aici, din fragilitatea ca de porțelan a sufletului ei, de nobilă Doamnă Bonsai, se conturează în fața ochilor noștri însăși Doamna Bonsai în carne și oase, care se vede chiar pe ea proiectată și reproiectată în acele poezii. „Scriu.../ Am fost binecuvântată să scriu,/ să înfloresc pe hârtie/ bonsaii vieții mele:/ copilărie tăiată,/ iubire retezată,/ vise ciuntite -/ toate în pământ puțin,/ să mă tot bucur de chin,/ să fie fascinantă și-ntremătoare/ d u r e r e a/ - mai ales când dau în floare - / adică scriu...” (*Doamna Bonsai*).

Citind *Something Else than Signs* ne punem întrebarea firească unde și cât este Passionaria Stoicescu *alias* Doamna Bonsai? Răspunsul ei vine simplu, gradat, cu fiecare poem în parte, de undeva de departe, materializat, tot paradoxal, într-un om – un mire, dar nu cel creat, așa cum spune *Biblia* dintr-un „pumn de țărână din pământ”, ci de la himera de cenușă, întrupată în mirele poeziei. Iubire, pasiune, destin: “De tine am ars/ până când zgura/ mi-a rostuit altfel făptura.../ Acum,/ dacă ți-aș mai întinde un gând/ ar fi spulberat de vânt.../ Trupului meu/ torturat de arșiți mereu/ i-am îngăduit o ușă/ prin care să pleci,/ mire al meu de cenușă...” (*Mirele de cenușă*); blestem: “Nu privi înapoi -/ va ploua cu cele mai uscate ploi,/ va ninge cu cea mai neagră ninsoare,/ n-ai să mai vezi niciodată/ celălalt soare...”

(*Idem*); căutare îndelungă, permanentă și înfrigurată: “Du-te!// În chip de drum/ fie s-alergi după fum...” (*Ibid*). Mirele ei etern pe care-l vrea, dar îl și repudiază din tot sufletul pentru pecetea cu care a marcat-o definitiv toată viața este doar Poemul: „Nu-l văd și nu-l ating - dar este,/ nu urc, dar el mă ia pe creste,/ nu-i foc, dar arde nevăzut/ și cântă disperant și mut.// Mi-e mire fără legământ/ și cer imens, fără pământ,/ drag mort din patima mea vie...// El?// Eu!// Poemul – când mă scrie!” (*Identitate*). Iar de aici până la materializarea acestei iubiri dorite, râvnite, așteptate cu înfrigurare, trăită la cota maximă a unei pasiuni devoratoare, dar și blestemată în egală măsură, de la acest extaz agonic la permanență nu este decât un pas: „Singură,/ eu și cărțile/ în trudnică exilare,/ privind cu spaimă/ furnicarul de pe trotuare...// Singură/ fără nume,/ c-un sentiment vinovat/ c-am purtat în mine,/ am născut/ și am legănat/ această lume nepăsătoare,/ această lume...” (*Eu și cărțile*).

OCTAVIAN D. CURPAȘ

Portrete din cioburi – Iubirea ce menține aprinsă flacăra vieții

În *Portrete din cioburi* (Ed. Cetate, Deva, 2010) Ligia Seman reia teme din cărțile sale precedente și compune un roman arborescent, în două volume. Cartea sa este o analiză a eșecului și triumfului în dragoste, o poveste despre convertirea la Dumnezeu, o istorie de familie, dar și fresca unei lumi, a societății românești de dinainte și după momentul Decembrie 1989. În construcția sa, lucrarea *Portrete din cioburi* îmbină componente de roman creștin, roman de dragoste, de moravuri, politic, etc. Romanul poate fi privit și drept unul intelectual.

Ligia Seman și lumea din romanele sale

Ligia Seman este o prozatoare română creștină de valoare. Ea debutează în anul 1995 cu romanul *Funiile dragostei*, urmat de *Handicapul conștiinței* (1999), *Tragedie și triumf* (2004) și *Domnind peste împrejurările vieții* (2006) – ultimul, un volum de eseuri cu adresabilitate feminină, îmbinate cu psihoterapie, propunând soluții biblice. Primele două cărți menționate prezintă pe lângă experiența creștină a personajelor, și o poveste de iubire bine conturată, ce aduce un plus de umanitate și dă o notă romantică narațiunii.

“Dincolo de experiența umană limitată este divinitatea”

“Dincolo de experiența umană limitată este divinitatea”, afirma cândva, scriitoarea. Acest adevăr este exploatat și în *Portrete din cioburi*. Aici, Ligia Seman ne demonstrează cu talent că în labirintul amenințător și plin de tentații înșelătoare al lumii, a rămâne de partea binelui, adevărului și purității reprezintă un act plin de eroism, un test al credinței și loialității față de Dumnezeu. Atât la vârsta adolescenței cât

și a maturității, spiritul de compromis ne încearcă continuu, oferindu-ne ocazii de realizare materială, dar sacrificând idealurile înalte ale curăției de suflet, de caracter.

O istorie de viață

Una din temele romanului *Portrete din cioburi* ar putea fi atingerea fericirii prin iubire. Pe parcursul acțiunii, Gabriel, fiul lui Emil, ajunge să repete istoria de viață a tatălui său. Povestea se repetă cu cele două iubiri ale sale, Stela și Isa. Autoarea pune foarte mult accent pe aceste idile, încadrându-le perfect în conjuncturi socio-politice specifice. Experiența trăită de Gabriel cu Stela și Isa ne arată latura realistă a eroului, însă și pe cea sentimentală. Aceste relații îi determină lui Gabriel, destinul. Iată cum descrie autoarea lupta interioară a lui Gabriel, alături de Isa: “Când opiul trupului nu mai acționa, în tot mai multe seri, în urma unei beții a cărnii, Gabriel, obosit și nervos, răsuflând lângă ea în întunericul dormitorului – îi scăpa printre degete. Trupul îi era lungit lângă ea, dar sufletul lui se îndepărta de ea, se întorcea mereu spre obsesia lui fixă, spre familia ce o părăsise. Stătea nemișcat și ea la început credea că doarme, dar apoi a înțeles că ochii lui erau deschiși și realiza la ce se gândește el. Era chinuitor gândul că poate nu va mai putea face nimic să-l păstreze.”

În căutarea sensului propriei existențe

Personajele principale, Emil și Gabriel, tată și fiu, vor afla în cele din urmă, prin intermediul experiențelor trăite, sensul propriei existențe, dar și sensul existenței lui Dumnezeu. Din cauza acestor experiențe, inclusiv cele amoroase, cei doi își vor schimba, pe măsură ce trece timpul, concepția despre viață, familie și Divinitate. Emil și Gabriel sunt personaje

complexe și ocupă poziții înalte în societate. Cei doi sunt capabili de trăiri interioare profunde, devastatoare. Gabriel este tipul omului filosof, contemplativ, un intelectual. “Aluziile lui Gorică la faptul că Gabriel e natural înzestrat pentru a urca în vârful piramidei, urmând pilda tatălui său, care în timpul studenției fusese secretar al Uniunii Tineretului Comunist, mult timp iscară în sufletul băiatului sentimente și gânduri contradictorii.”

Credința în Dumnezeu, singura forță pentru supraviețuire

Gabriel, tipul de intelectual care încearcă să se autodepășească, trăiește într-o realitate crudă. “Dorința uriașă din interiorul lui de a-și depăși propria condiție, de a se ridica deasupra oamenilor obișnuiți, se lupta cu aversiunea față de armele care îi erau oferite – fuziunea cu teoriile materialismului dialectic. Nu putea accepta această filosofie în primul rând pentru că ea reprezenta fundația pe care se clădise viața tatălui său. Eșecul acestei vieți îi adusese atâta suferință și frustrare, încât se ferea de orice ar putea prevesti o istorie asemănătoare. În al doilea rând, politica bazată pe această filosofie excludea credința în Dumnezeu, despre care el nu știa prea multe, dar care fusese totuși singura forță ce o ajutase pe mama lui să supraviețuiască și să vadă un sens în tot ce îndurase.”

Moravurile unei societăți

Romanul Ligiei Seman *Portrete din cioburi* poate fi considerat și un roman politic. În paginile cărții, autoarea evocă societatea socialistă văzută prin ochii unor intelectuali, tată și fiu, Emil și Gabriel. Autoarea prezintă moravurile acestei societăți, falsitatea regimului politic. Însă niciodată nu s-a putut inventa o cale sigură de adormire a conștiinței atunci când ai avut ocazia să cunoști chemarea Cuvântului divin. Nu există nici liniște și nici odihnă pentru cei care aleg să lase deoparte frumusețea inocenței de copil al lui Dumnezeu pentru plăcerile și realizările de o clipă ale compromisului și păcatului. Nimic nu se compară cu o conștiință curată față de sine și față de ceea ce este bine și drept, fiindcă indiferent cât de mult suntem mințiți de societatea în mijlocul căreia trăim, totuși Dumnezeu există și noi am fost creați pentru El.

“O stea veșnică pe firmamentul Universului”

Tema iubirii de Dumnezeu este omniprezentă în carte, în roman, ea înglobându-le pe cele amintite mai sus. Iubirea, dragostea de Dumnezeu este singurul lucru care îl ține în viață pe Gabriel. Ea a fost singura care i-a menținut aprinsă flacăra vieții. El nu a încetat niciodată să creadă în Dumnezeu, indiferent de circumstanțe și asta l-a definit ca om. Chiar dragostea sa pentru soție se circumscrie și se realizează ca urmare a dragostei pentru Creator. “Dragostea profundă dintre un bărbat și o femeie,

cu siguranță sunt simbolul Celei mai mari opere de Iubire și Răscumpărare, iar reflectarea acestei iubiri în viețile celor din jur o stea veșnică pe firmamentul Universului, deosebită de orice altă stea a lumii acesteia.”

În roman, dialogul are un rol foarte bine determinat și foarte important. Autoarea se face ușor înțeleasă și exprimă totul în fraze simple, pe un ton familiar. La fel ca și în celelalte romane, și în *Portrete din cioburi* stilul Ligiei Seman este clar și concis. Un alt lucru care o apropie pe autoare de cititorii săi este tonul degajat pe care aceasta îl folosește. Limbajul utilizat demonstrează că Ligia Seman este o bună observatoare a realității. Concluzia care se desprinde din romanul *Portrete din cioburi* este că nici negura comunismului, nici tentațiile bunurilor lumești nu pot să stingă dorința după Dumnezeu ce ia naștere atunci când ajungi să cunoști Cuvântul Său. Prețul compromisului este amar și plin de suferință, o cărare ce te aruncă în abisul disperării fără întoarcere. Totuși, farmecul iubirii divine se revărsă pe drumul celui ce ajunge să învingă, chiar și în urma multor greșeli, amăgirile unei lumi lipsite de repere morale autentice.

DANIEL MARIAN

Dorina Brândușa Landèn
Naștere și renaștere purtând
împreună
frumusețile și poverile

Splendoarea dimineții deopotrivă cu aceea a amurgului pot defini cel mai bine grația luminii, odată cu prețuirea căreia se conștientizează însăși viața privită prin felurite prisme. Atunci lumina îmbracă forme în ținută de gală, oferindu-le melodia, dansul, banchetul într-un festin al sublimului. Este vremea ca sufletul înșirat în esențele sale precum sclipirile într-un șirag de minunății, să tresalte fin în direcția înnoitelor sentimente. Pentru omul de artă este mană cerească priveliștea deschisă odată cu ridicarea ochilor spre cer după ce au dat înconjurul frumuseților pământene. Iar poezia ca regină a expresiei din înlăuntru înspre necuprins, este privilegiată în vigoarea sa, de astfel de încântări.

Întocmai aproape de incredibilitatea lor, *Amurguri/Sunsets* (Ed. Călăuza v. b. Deva și Destine literare, Montreal, 2015) sunt cele care reunesc și încheagă stări de grele și rare profunzimi care prin suflul liric ne-

o aduc foarte aproape spre cunoaștere pe Dorina Brândușa Landèn. Pornind, se poate spune surprinzător inițiativ, de la “Note biografice/ Biographical Notes”, poeta se autodefineste în spațiul și timpul ei efervescente: “Se auzea vinul curgând prin struguri/ dintre nori/ lumina o jumătate de lună metalică/ ceasornicul mărunțea timpul.// Numărându-și tăcerile/ singură/ în noaptea aceea/ plângea mama.// Eu nu mă născusem încă/ și moartea înota lângă mine.// Trupul nu mai încăpea/ în miezul întunericului/ grăbindu-mă să trăiesc/ să ajung la capătul drumului.// Mă nășteam fără-ncetare/ fără o pată de sânge/ precum dimineța pe limba unui clopot// măcinând propriile mele celule/ deveneam sentiment/ dar în mine veghea îngerul/ curat și luminos ca oglinda/ el nedefinitul neștiutului/ mă aservea trandafirului/ iar dâra de sânge a sfidării mele/ era însăși mireasma.// Mama/ mai tânără decât mine prin moarte/ m-a născut la cumpăna ceasului rău/ mi-a umplut gura cu laptele memoriei/ și o tristețe profundă/ zadarnică.”

Conjunctură destul de complicată în fatidică noapte de taină tocmai pe când o forță nemaivăzută îmbelșuga spiritul. Peisajul în cuneiform înțeles este aspru ca la capăt de oricare lume. Cuvântul era plecat de acolo nu se știe unde, ferindu-se de miracole încă nedorind a fi spuse. Dorința pusă pe jar trebuie neapărat să provoace existențialul. Atunci când întâmplarea menită e să învingă oricare soartă potrivnică, ieșirea din incertitudine se face în mod repetat. Pentru că pesemne însuși Dumnezeu a văzut că este bine și astfel trebuie. Are loc o transfigurare și o metamorfoză încă din primul grăunte de timp. Explicația n-ar putea fi decât divină, pentru că nicio lege nu s-ar încumeta spre o altă justificare. Este privită nașterea prin moarte, cumplit mecanism biblic al mergerii mai departe, deși *în cumpăna ceasului rău* tot se agățau de cer stele norocoase. Ceea ce avea să fie văzut după aceea, cândva într-un parcurs definit dintr-un nativ programatic. Mai departe desigur este înviețuirea căreia îi putem spune dar și har. Poeta și Poezia.

Într-o continuă și consecventă revelație se derulează demersul liric. Sunt identificabile într-un mod categoric densitatea trăirilor, amplitudinea lor, iar incandescența este prezentă în oricare formă de agregare a substanței gândirii de la translucid la cosmic greu de definit.

Ceea ce am notat ar putea fi un imbold cu rol introductiv spre ceva cu mult mai amplu. Fiecare poem ar trebui, îndrăznesc a spune, tratat în sine. Și, desigur, poezia scrisă aici de Dorina Brândușa Landèn merită cu prisosință un studiu atent și cuprinzător, deoarece se înscrie în spectrul acelor destul de rare realizări de referință întâlnite în ultima vreme, așa cum se întâmplă atunci când un autor autentic este cât se poate de clar și sigur pe sine.

Elogiu desfățărnicii tămăduitoare *

De la o vreme încoace, a încetat să mai fie marginală tentația “pontărilor” editoriale de circumstanță prin felurite gazete, motivată exclusiv de obsesia generării cât mai multor articole publicate care, compilate periodic, să îngroașe numărul cărților de natură a împodobi C.V.-uri bibliografice lipsite de consistență onorabilă. Fructe ale complexelor neasumate, vanității supraponderale sau oportunismului carieristic, multe asemenea volume își trăiesc tragi-comedia condiției de maculatură profitabilă doar meschinăriei unor calcule de imagine și profit profesional fără acoperire.

Ei bine, tocmai acestei tendințe impotoare (care nu cruță pe alocuri nici mediul bisericesc) i se sustrage vivace noua carte a Părintelui Cristian Muntean, adunând întru sine articole găzduite de-a lungul vremii de paginile publicațiilor *Telegraful Român* și *Lumina*. Tributare preponderent impactului unor lecturi precise asupra cugetului și inimii autorului, articolele în speță evidențiază accente, dezvoltă nuanțe, îmbogățesc perspective de interes deopotrivă teologic, filosofic și artistic.

Fără să supraliciteze uzanța limbajului academic ori a unui aparat scrupulos de note infrapaginale (artificii care adesea doar camuflează mai ingenios platitudini, stereotipii și chiar plagiate copioase), Părintele Cristian se mărturisește pe sine și între aceste coperți drept un nedezmăniț pledant pentru spontaneitatea simplă și proaspătă a comunicării. Într-un stil ferit de ispita șabloanelor sau farafastăcurilor, frizând nu de puține dați oralitatea pură, el exploatează salutar idei întâlnite în cărțile recent consumate – pentru că este realmente un devorator de orice literatură –, lansând provocări deloc comode acelei conștiințe bisericești (clericale sau nu) viciate de autosuficiență, inflexibilitate ori incultură.

Așa, de pildă, autorul se slujește de evocarea vieții Episcopului Vasile Coman ca pretext ideal pentru reflecția asupra caracterului eminamente pastoral și prea puțin academic al teologiei autentice. Aici e locul cel mai potrivit să remarcăm grija-manifest a Părintelui Muntean de a nu-și împovăra vreodată liber consimțit iscălitura cu adaosuri de tipul “Prof.” sau “Dr.”, convins că măsura cărturarului ori a dascălului de vocație se evidențiază în cu totul alte maniere.

Memoria aceluiași Vlădică Vasile îi mijlocește autorului și ocazia de a sublinia însemnătatea mărinimiei sufletești, duioșiei cuvântătoare, seninătății la chip, lipsei de aroganță, răceală și sfidare în caracterul unui

* Prefață la volumul *Ortodoxia romantică* de Cristian Muntean, în curs de apariție.

adevărat arhipăstor, a cărui viață de fiecare zi constituie o predică infinit mai grăitoare decât opera scrisă, discursurile sau rangurile.

Până și o potențial ternă înșiruire de date biografice cu privire la Protoiereul Bartolomeu Baiulescu al Brașovului devine fertilă meditării la faptul că Împărăția lui Dumnezeu este sensul istoriei și că această Împărăție este deja în mijocul nostru, ceea ce face din creștinism un eveniment unic și desăvârșitor al întregii istorii.

Referirile la activitatea protopopului Baiulescu sunt totodată construite în așa fel încât să sugereze unor parohii (pe cât de înstărite, pe atât de vegetative) ale momentului moduri cu adevărat ziditoare de a-și investi evanghelic surplusurile de energii sau finanțe: în cercuri catehetice, reviste misionare, asociații ortodoxe, școli confesionale, clinici de tratament, case de ajutor reciproc.

În fapt, fiecare articol alcătuitor al cărții subminează destule simptome ale încremenirii mentalității și acțiunii ortodoxe în prejudecăți confortabile psiho-fizic sau toxice teologic. Aflăm, bunăoară, că smerenia “dreptslăvitoare” se prefăce de la un timp în paravan al ignoranței ipocrite cu aere de “cool” tradiționalist, că ea a cam încetat să mai însemne “uitarea atentă” a propriilor virtuți și focalizarea pe gradul în care acestea ne transfigurează caracterul (*Smerenia faptelor noastre*).

Duhovnicilor li se reamintește apăsător că prima lor grijă se cuvine să fie aceea de a nu-și fi pierdut ei înșiși calitatea de ucenici, că meschinăriile unei paternități duhovnicești lipsite de experiență și discernământ rezidă într-un aplomb al curiozității față de amănunte irelevante și al aplicării decontextualizate a canoanelor penitențiale, că autoritatea duhovnicească este efectul recunoașterii unui model de viață care și-a asumat adevărul ideilor pe care le trăiește (*Spovedania unui duhovnic*).

Pretențioșii în a se etala găunos drept erudiți descoperă că cititul fragmentar și citatul obsesiv nu reușesc să mascheze absența formării temeinice care trece proba timpului prin aptitudinea de a construi ansamblul. Dascălii sunt invitați să conștientizeze absurditatea sistemului școlar în care profesorul nu învață și el alături de elevi. Contextul ar impune cum nu se poate mai bine recursul la criteriile unei veritabile estetici a evaluării școlare, fundamentate pe relația personală a profesorului cu elevii săi (*Nevoia de educație*).

Superficializării interacțiunii oamenilor până și în cadrele propriilor familii, Părintele Muntean îi găsește printre cauze “unghiul mort” din care-l abordăm pe celălalt, încăpățânându-ne să nu-l cunoaștem cu inima; cărți elementare ale literaturii pe care nimeni nu și-o mai însușește – *Micul Prinț* – ne învață că în primul rând timpul dedicat aproapelui conferă valoare relației noastre cu el (*Misiunea creștinei azi, Despre orbire*).

Atrăgând atenția fără perdanță asupra spiritului pronunțat anticreștin al noilor legislații din zone geografice pretins democratice (SUA, Europa occidentală), autorul trăiește satisfacția de a regăsi până și la scriitori

hrăniți din izvoarele altor spiritualități – Elif Shafak, de pildă – intuiția soluțiilor de rezistență launtrică față de ostilitatea veacului pe care ni le îmbie stăruitor Evanghelia: înmuierea și lărgirea inimii până la a cuprinde în pocăință și iubire întreaga umanitate (*Merită să fii creștin?*).

Împrumutată din jurnalul preotului Alexander Schmemmann, sintagma care dă titlul cărții de față (*Ortodoxia romantică*) vine să însumeze definitoriu reflexele păguboase ale unei “ortodoxii” contemporane decojite de viață și ghetoizate în manifestări precum disprețul superior față de lumea contemporană, pietismul cu accente magice, confundarea inovațiilor liturgice din ultimele secole cu tradiția Bisericii, idolatrizarea formelor exterioare, frica de a aplica îmbogățitor nuanțele teologiei patristice problemelor specifice veacului acesta. Exorcizarea credincioșilor de superstiții și fatalisme nu poate izvorî decât dintr-o readequare a vieții Bisericii la propria ei învățătură.

Plecând de la pilda evanghelică a îngropării talanților, Părintele Cristian deplânge caracterul dizolvant al noilor ideologii care contestă existența adevărului obiectiv și pulverizează teoria valorilor, instituind un relativism subiectivist care aruncă în derizoriu cultura, moralitatea și spiritualitatea. Tipul uman pe care-l naște o asemenea paradigmă este non-creativul, fundamental incapabil de a-și înmulți vreun talant (*Prețuirea talanților*).

Astfel se deschide inevitabil tema educației, căreia un curent actual îi propune ca temelie absența oricărui fel de constrângere. Dimpotrivă, experiența dovedește de absolut fiecare dată că, în comunitățile familiale sau școlare unde nu funcționează ierarhia și autoritatea, copilul nu învață niciodată de la sine să-și controleze pulsunile, să-și decanteze dorințele, să-și ordoneze valoric criteriile. Sfârșește invariabil într-un egolatu capricios, solitar și profund debusolat, prizonier al viciilor și realității virtuale (*Corectitudinea morală*).

Fără ca familia și școala tradiționale să-i stimuleze exercițiul gândirii care-i dezvoltă personalitatea și discernământul, tânărul se transformă vertiginos într-o marionetă a globalizării, convins că viața se reduce la tehnologie, comuniunea – la socializare, fericirea – la consum. Or, Biserica îi semnalează tocmai aceste derapaje catastrofice care-i pun în pericol însăși integritatea și libertatea persoanei. De aici repulsia viscerală, devenită luptă fățișă, a “corectitudinii politice” neomarxiste față de creștinism (*Haina de nuntă*).

Practic, postmodernitatea tolerează Biserica exclusiv ca fapt istoric și social, refuzând-o însă violent ca fapt etern și metafizic. În logica perfidă a deconstructivismului, ea mimează dialogul cu Biserica doar pentru a-i negocia permanent adevărurile. Incompatibilitatea esențială între Biserica și postmodernism transpare însă deplin din caracterul totalmente opus al finalității lor: în vreme ce Biserica își asumă o lucrare distructivă în raport cu păcatul și reconstructivă în raport cu omul, postmodernismul parcurge

programatic exact drumul “pe dos” (*Școala și Biserica în viața comunității*). Cu atât mai stringentă se învederează chemarea Bisericii de a oferi tânărului asaltat de această anticultură suicidală alternativa evanghelică a adevărului, unității, autenticității și frumuseții (*Arta icoanei – o teologie a frumuseții*).

Omul de azi, care arareori mai depășește emoțional și psihologic stadiul adolescenței, fluctuând între identități provizorii și efemere (*Educație religioasă și educator*), e limpede că va rezona cu teologia ortodoxă doar în măsura în care Biserica reușește să i-o împărtășească nu ca pe o filosofie academică, ci ca pe un sistem terapeutic complet, prelat de oameni care s-au vindecat deja ei înșiși de patimi. Teolog prin excelență, duhovnicul este cel dintâi care lucrează ca medic duhovnicesc hrănit din propria experiență a harului, iar nu ca sfătuitor juridic, legislator moral sau teoretician al feluritor abstracțiuni (*Sfânta Taină a Spovedaniei – terapia sufletului*).

Gravitatea inconsecvențelor în modul cum Biserica își asumă lucrarea teologiei și duhovniciei determină deplasarea centrului său de greutate dinspre comunitatea euharistică vie și învietoare către un mecanism organizatoric și administrativ care le oferă membrilor cadrul satisfacerii unor nevoi religioase având drept unic ax propriul eu (*Parohia, con-locuirea cu Hristos*). Transformarea în religiozitate osificată și individualistă a evenimentului comuniunii cu Hristos este cel mai cumplit kitsch spiritual pe care-l trăiește Biserica, atrăgând după sine o sumedenie de alte contrafaceri, inclusiv liturgice și artistice (*Kitschul religios*).

Vitalitatea Bisericii depinde covârșitor de însănătoșirea parohiei prin recuperarea conștiinței unității euharistice a membrilor ei. Un pas deloc neînsemnat l-ar constitui restrângerea numerică drastică a fiecărei comunități, pornind de la înmulțirea generoasă a parohiilor. Dificultatea concretizării acestui ideal se leagă totuși de rutina nepăsării credincioșilor și de vanitățile arghirofile ce frământă un anumit segment al preoțimii. Oarecum paradoxal, exemplul concret al eradicării acestor două mari plăgi parohiale este de găsit cu supramăsură în... comunitățile ortodoxe din diaspora, mult mai bine încheiate la toate capitolele (*Preot și parohie azi*).

În fond, contextul esențialmente secular de astăzi deschide Bisericii șansa providențială a reasumării condiției de diasporă duhovnicească, morală și culturală în spiritul creștinismului primar, unul profund maximalist sub aspect ascetic și misionar (*Fenomenul migrației în parohii...*). Astfel, răul aparent al societății tehnocrate refractare la transcendență poate responsabiliza mai acut ca niciodată Biserica spre a-și veni grabnic în fire, părăsind fascinația instituționalismului birocratizant care-i tarează dramatic viața și propovăduirea.

Creionările fugare de mai sus nu epuizează nici pe departe pleiada temelor incitante care fac din *Ortodoxia romantică* un admirabil prinos adus dezvrăjirii cugetului bisericesc de triumfalisme inepte. Iar soluțiile

eclesial-curative cu care paginile sale ne ademenesc sunt semnificativ mai cuprinzătoare decât ar putea răzbate din această umilă uvertură, așezată dintru început sub pecetea rugăminții pline de umorul și modestia cu care Părintele Cristian își copleșește mereu interlocutorii: “Te rog, ai mare grijă ca nu cumva prefața să iasă mai bine decât volumul!”.

La drept vorbind, anevoie s-ar fi putut aștepta din partea unui poet-sacerdot, deopotrivă sincer și sensibil, o carte altcumva decât subversivă în cel mai binefăcător sens evanghelic. Tocmai de aceea se cuvin remarcate reverențios curajul pătrunzător al editorului și dezinvoltul gir părintesc al Arhipăstorului.

Dorel Cosma,
The Shores of silence
Sessizliğin Kıyısında
Malul tăcerii
, English translation by Muguraș Maria
Petrescu and Davil Paul Vnuck,
Artshop World Literature Platform
Poetry Series #003, Artshop, 2016

Alexandra

*Încă un anotimp
ne intră în casă,
de la floare până la fruct,*

*încă o cină,
poate de taină,
între ceruri,
se-așează abrupt,*

*încă o zi,
în plină lumină,*

*timpul în loc îl va opri,
dându-ne nume,
încă-ntr-o viață,
ca să rămânem
copii în părinți,
părinți în copii.*

*Încă un anotimp,
o primăvară-n toamnă,
tandra,
Alexandra, Alexandra.*

Femeia de zăpadă

*Ah, îngerul meu,
cum mai ninge, cum mai ninge –
era gata să mă-ngroape,
dar mai sus de gură
zăpada nu mai putea urca.*

*Atunci am început
să vorbesc
cu cuvinte de gheață,
să vorbesc cu iarna,
cu lupi și cu vânt,*

*am început să vorbesc
cu tine,
cu silabe de pământ.*

*Ah, îngerul meu,
cum ninge, cum mai ninge –
atunci ai venit tu,
femeie de zăpadă
prin aerul care sclișea,
ca Dumnezeu să ne vadă.*

M. N. RUSU

George Enescu reînviat

La marele anticariat “Strand” din Manhattan, în sectorul cărților de artă, îmi atrage atenția un album fotografic de dimensiunea unei genți “diplomat”. Îl răsfoiesc, văd că e cu portrete de scriitori, artiști, muzicieni, modeliste etc.

Surpriză! La una din pagini îmi apare figura lui George Enescu într-o ipostază nemaiîntâlnită în iconografia marelui nostru compozitor. Nu e obosit sau gârbovit, este elegant îmbrăcat, fața e liniștită dar stă așezat pe un fel de soclu în poziția parcă a săteanului după cosit sau în pauza acestuia.

Autorul imaginii, datată New York 1948, se cheamă Irving Penn, iar albumul a fost editat de The Museum of Modern Art din New York în 1948, cu prefață de John Szarkowski. Nici unul din biografii din

România nu înregistrează acest portret, nici Muzeul Memorial G. Enescu din București.

Reiau lectura cărții de la capăt să văd cine îl acompaniază pe Enescu și cine este Irving Penn. Extrag câteva date succinte din biografia acestui fotograf american.

Irving Penn s-a născut la 16 iunie 1917 (a decedat în 2009) la Plainfield, New Jersey, într-o familie de evrei ruși. Are o bogată activitate publicistică la revistele *Harper's Bazar* și *Vogue* din New York. Călătorește în Europa anului 1945 pe urmele armatei americane, în Austria și Italia, în contact cu personalități ale timpului, se întoarce la New York și deschide un studio care îl face celebru prin urmele celor care îi vor trece pragul sau pe care îi surprinde în ambientul lor din marile capitale europene. Cine sunt aceștia? Iată câteva nume celebre: Truman Capote, Joan Miro, Jean Cocteau, Richard Burton, Colette, Cristian Dior, David Smith, Henry Moore, Jacob Epstein, apărătorul lui Brâncuși în procesul acestuia cu Biroul vamal de la New York, Marcel Duchamp, colaboratorul aceluiași Brâncuși pe teritoriul american, Saul Steinberg, originar din România interbelică, Max Ernst, Andre Derain, Balthus, tânăr, și mulți alții. Rezultă că, dacă figura lui Brâncuși nu i-a reținut atenția, i-a reținut în schimb prietenii acestuia Epstein și Duchamp, de la care va fi aflat detalii

despre capriciile “Sfântului din Montparnasse”, vorba lui Peter Neagoe, dar deloc sfânt. Brâncuși nu putea fi surprins, fotografic, el însuși un fotograf al operei sale de artă, zic, nu putea fi cucerit astfel, deoarece Irving Penn avea o anumită tehnică și filosofie în portretizarea persoanelor sale. El le pune să se așeze “experimental” în fața obiectivului fotografic. Irving Penn este adeptul și cunosătorul psihologiei “behavioriste”, al testelor de comportament, pe linia lui Freud și Wundt. Exemplul clasic îl avem în felul cum este surprins George Enescu pe un pedestal peste care fotograful a pus o prelată de pâslă oarecare ce face falduri cu aparență sculpturală. În alte cazuri subiecții sunt puși între două panouri mari, așezate în unghi, colț ascuțit. E cazul, de pildă, al lui Truman Capote, Duchamp sau al balerinei de pe coperta albumului. De (și) din felul cum aceștia reacționează rezultă anumite trăsături de caracter, trădează biografia lor interioară.

În fine, privind imaginea lui George Enescu eu percep neconvenționalul situației, dar și ecouri estivale din “Rapsodia Română”, sunetul spicelor de grâu aurit în soare și trilurile ciocârliei din înaltul cerului, acorduri care sună și astăzi în emisiunile radio de la New York.

Menționez că deși Georgia O’Keeffe, W. A. Auden, Igor Stravinsky, Ducesa de Windsor, Martha Graham, Marlene Dietrich, Eugen Ionesco, Dali, Artur Rubinstein, etc nu sunt prinși în selecția de față, i-am regăsit în alte surse și resurse bibliografice despre Irving Penn sau citați de John Szarkowski, curatorul cărții, fostul șef al departamentului fotografic de la Muzeul de Artă Modernă din New York.

Mă gândesc că acest album masiv al lui Irving Penn, (re)pune în circulație universală și românească chipul unui George Enescu inedit și inclusiv numele fotografului său de la New York.

Mai bine mai târziu decât niciodată!

Biserica

*Venise o zi
Totdeauna vine una.
În ziua aceea soarele poposise la cramă.
Mustul şușotea cu adâncuri
care strigă în tine și cheamă.
Trecuseră câțiva ani anonim și anost.
doar toiagul adăugase
câteva noduri celor ce-au fost.
Băteam la o poartă străveche.
De peste drum mi-a răspuns
biserica satului meu,
satului meu fără pereche.
O știam bătrână corabie
pitită într-un pâlc de tei seculari
m-a întâmpinat un chip zvelt luminos
nevăzuți marinari păreau gata
cătredre tot alte predestinații.*

*Biserica și satul,
reînnoit, măreț, chiar majestos.
Cineva sfințise locul.
Pe uliță și în clopotniță cineva
pusese să zâmbească privirea și norocul.*

*Biserica nașterii mele,
încă mai văd la geamul casei noastre
copilul fascinat privind în Noaptea Sfântă
cum îngeri nevăzuți vederii
purtau făclii înconjurând de câte trei ori
Lumină din Lumina Învierii.*

*Doar EA, căsuța părintească se micșorase
Gândea, sfios, duios
spre viața ei trăită cu folos.
Cu mâna streșină la ochi,
și inima țărână
scruta ce nu se mai întoarce
și nici nu-i datu să rămână.*

Drum spre infinit

Venim din infinit...

*drumul spre infinit
îl învățăm într-o viață.*

Mereu înspre voi

*Port povara stelei în noapte:
și-n întuneric,
lumina-mi
se revarsă-n priviri
mereu înspre voi.*

Drumuri spre noi

*Drumuri spre noi
vin, rând pe rând,
traversându-ne cerul,
călătorindu-ne viața...*

*– drumuri-destin,
drumuri de dus,
drumuri de suflet,
drumuri-lumină,
drumuri-senin.*

Să pleci

*Să pleci împăcat
în lumină de toamnă,
în căldură de rod,
regăsit în nuanță,
nepierdut în Cuvânt;
să pleci împăcat
spre ACASĂ,
în lumină de suflet,
în căldură de gând.*

În Cuvânt

*Să încolțesc în Cuvânt,
precum grâul în toamnă,
mai apoi, în soarele verii
în spice-cuvinte rodind.*

Mirabil Cuvânt

*Cât pot cuprinde-n priviri
– o mare de grâu încolțit
în soare tomnatic.*

*Cât pot cuprinde în gând
– aur de grâu pârguit în soarele
verii.*

*Sămânță prinsă în sfânt pământ,
ca-n pilda vie a semănătorului
– rod adunat în lumină
spre mirabil Cuvânt.*

Spre tine

*Mi se întâmplă uneori
să trec pragul unui gând
înspre tine,
să trec pragul unui vis
înspre noi;*

*pasăre-n soare
e gândul spre tine
și visul de noi.*

Sunet sacru al orgii

*Sunet sacru al orgii
cu trup de lumină
spre Lumină vibrezi*

*– îndumnezeire,
credință,
mister...*

TRAIAN NOJEA

Secularizarea averilor mănăstirești (1863). Scurt excurs istorico – juridic

Marea dărnicie românească față de Bisericile Ortodoxe surori de limbă greacă greu încercate de crunta stăpânire otomană, mai ales după secolele XIV – XV, consemnată în nenumărate pagini de istorie¹⁰, nu s-a mărginit numai la daniile de obiecte sacre și substanțiale ajutoare bănești, ci un plus de evlavie, mai puțin controlată, a făcut ca o mulțime de așezări monahale să fie închinată la Locurile Sfinte sau chiar unor mănăstiri, cu un patrimoniu funciar semnificativ.¹¹

Felul cum se administrau aceste latifundii, direct de către reprezentanții acelor așezăminte, mai ales prin monahi greci cu un comportament abuziv, l-a determinat chiar pe evlaviosul domn muntean Matei Basarab (1632 – 1654) să ia măsuri de stăvilire a acestei intolerante situații, dar evenimentele care s-au succedat au dovedit că acesta a fost un episod izolat, domnitorii Șerban Cantacuzino (1678 – 1688) și Constantin Brâncoveanu (1688 – 1714) sporind numărul și patrimoniul acestor mănăstiri zise ”închinate”.

Perioada așa-zis fanariotă a făcut să crească și mai mult abuzurile în administrarea acestora și de o așa manieră încât să scandalizeze și pe cel

¹⁰ Amintim aici doar lucrarea bizantinologului englez Steven Runciman, *Marea Biserică în captivitate*, trad. de Mihai Silviu Chiri, Ed. Sophia, București, 2013, 486 pp.

¹¹ Referitor la istoricul mănăstirilor închinate există o bogată bibliografie: G. Bengescu, *Memorandum sur les Églises des monastères, les biens conventuels et spécialement sur les monastères dédiés de la Principauté de Valachie*, Bucharest, 1858, 87 pp.; A. I. Comănescu, *Chestia monastirilor închinate pe la Sfintele locuri din Principatele Unite, Moldova și România*, București, 1859, V + 36 pp.; N. Istrate, *Chestia monastirilor închinate din Moldova*, Iași, 1860, 28 pp.; I. Brezoianu, *Monastirile zise închinate și călugării streini*, București, 1861, 167 pp.; Cezar Bolliac, *Monastirile închinate din România*, București, 1862, VIII + 660 pp.; *** *Memoriu asupra monastirilor românești puse sub invocația Locurilor sfinte din Orient*, București, 1863, 142 pp.; *** *Collection des documents diplomatiques et des pièces officielles concernant la question des monastères dédiés en Roumanie* (vol. I, 1858 – 1864, vol. II, 1864 – 1878), Constantinople, 1880, 238 + 153 + XLIX pp.; Ștefan Berechet, „Dovezi noi asupra secularizării averilor mănăstirești”, în rev. *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 14 (512)/1923, pp. 1041 – 1053; Pr. Coman Vasilescu, *Istoricul mănăstirilor închinate și secularizarea averilor lor*, București, 1932; Marin Popescu – Spinei, *Procesul mănăstirilor închinate. Contribuții la istoria socială românească*, București, 1936, 160 pp., etc.

mai bigot creștin, iar pe cei mai luminați, adică pe cei din clerul bisericesc autohton, să-i determine a-și manifesta indignarea față de această nejustificată spoliere și mai cu seamă față de situația de flagrantă încălcare a suveranității Statului, prin formula, de acum perimată, a ”închinării”.¹²

Față de această situație, după reinstaurarea domniilor pămâtenes în anul 1822, în vremea domniei lui Grigorie Dimitrie Ghica (1823 – 1828) și a păstoririi ca mitropolit al Ungrovlahiei a Sfântului Ierarh Grigorie Dascălul (1823 – 1829, 1833 – 1834), încă din anul 1823 s-a luat măsura înlăturării egumenilor greci de la așezămintele închinete și a înlocuirii lor cu egumeni de neam român. Presiuni externe, în special grecești și rusești, au determinat însă, în 1827, revenirea asupra acestei hotărâri și reinstalarea egumenilor greci care au continuat același mod nefast de administrare.¹³

În perioada deceniilor următoare, domnitorii din Principatele Române au adoptat noi măsuri prin care se căuta rezolvarea situației, fără însă ca acestea să aibă consecințele dorite. Așa a fost prevederea din *Regulamentele Organice*, rămasă neaplicată, ca mănăstirile închinete să contribuie cu 1/4 din venitul lor la bugetele Principatelor Române. Alte măsuri au condus la desființarea în data de 31 mai 1863 a Epitropiei Sfântului Mormânt după ce mai fusese o dată desființată în 1845 și, apoi, reînființată, precum și la fixarea de către domnitorul Gheorghe Bibescu (1842 – 1848) a unui termen de nouă ani pentru repararea mănăstirilor închinete, măsură care n-a fost nici ea aplicată. Nici una dintre aceste măsuri nu a fost luată în seamă de către conducătorii mănăstirilor închinete, starea locașurilor de cult ajungând dramatică, după cum arată constatarea din 1858 a unei comisii formate din reprezentanți ai Marilor Puteri din epocă.

Concomitent s-a conturat însă și o politică statală îndreptată spre controlul și utilizarea veniturilor provenite din proprietățile așezămintelor bisericești pămâtenes neînchinete. Deși Statul n-ar fi avut dreptul de a se implica în administrarea acestor proprietăți particulare, acest lucru s-a înfăptuit prin așa-numita *Casă centrală a Bisericii*, caracterizată în 1860 de Vasile Boerescu, Ministru de Justiție, ca ”o a doua vistierie a țării”, de vreme ce veniturile sale de 13.391.500 lei reprezentau circa 1/6 din bugetul Munteniei, cifrat în același an, la o sumă totală de 84.015.000 lei.

La acea vreme ființau în Muntenia 69 de mănăstiri, 35 dintre acestea fiind închinete, iar în Moldova 122 de așezăminte monahale, dintre care 29 erau închinete. Ponderea proprietăților bisericești raportată la suprafața agricolă și forestieră totală a Principatelor Române era în Muntenia, de

¹² Lucian Predescu, *Enciclopedia României. Cugetarea*, Ed. Saeculum, București, 1999, p. 772.

¹³ Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (EIBMBOR), București, 1994, pp. 113 – 114.

16,55% pentru cele neînchinat și de 11,14% pentru cele închinat, iar în Moldova de 12,16% pentru cele neînchinat și de 10,17% pentru cele închinat, totalizând aproximativ un sfert din teritoriul de atunci al României.¹⁴

Pentru a ne face o imagine și mai clară asupra a ceea ce a însemnat închinarea, în Moldova de pildă, conform unei statistici oficiale din anul 1848, cele 29 de mănăstiri închinat dețineau în administrare 197 de moșii (incluzând aici teren arabil, forestier, mori, iazuri și bălți cu pește, velnițe, cârciume și hanuri, etc). Ceea ce este și mai surprinzător este faptul că din cele 197 de moșii, 192 erau arendate, doar două fiind în administrarea directă a mănăstirilor, iar la trei moșii nu se specifică, în statistică, dacă erau sau nu arendate. Cum era și firesc, acești arendași (în marea lor majoritate laici), fiind numiți de către egumenii greci ai mănăstirilor pentru o perioadă scurtă de timp (maximum cinci ani), se dedau la tot felul de acțiuni de jefuire a patrimoniului mobil și imobil amintit. Scopul lor principal era acela de a strânge în cel mai scurt timp cât mai mulți bani de pe urma acestor moșii, bani care, în cea mai mare parte, ajungeau apoi la egumenii greci ai acestor mănăstiri. Arendașii laici ai acestor moșii erau, după naționalitate, 63 de români, 42 de greci și 2 evrei (!).¹⁵ Ne putem imagina în ce situație se ajunsese dacă la administrarea moșiei unei mănăstiri au ajuns și arendași evrei.

Tot conform unei statistici oficiale, de această dată din 1855, mănăstirile din Moldova dețineau acum 215 moșii (deci cu 18 mai multe ca în 1848), dintre care 101 erau în administrarea Sfântului Mormânt, 87 a Muntelui Athos, 12 a Muntelui Sinai, 5 a Constantinopolului, 3 a Alexandriei, 2 a Antiohiei și 5 a unor mănăstiri din Grecia.¹⁶

Dincolo de aceste lucruri, din punct de vedere al vieții duhovnicești și al disciplinei canonice în mănăstirile închinat, situația era și mai gravă. Astfel, într-un raport întocmit în 1858 de reprezentanții Marilor Puteri europene trimiși în Principate, se arată că în mănăstirile închinat aproape nici nu mai există viață monahală și că toate veniturile lor erau utilizate de egumenii greci aflați în fruntea lor sau, în cel mai bun caz, erau trimise Locurilor Sfinte. Raportul sublinia și faptul că mănăstirile respective se sustrăgeau sistematic de la obligația de a reface bisericile și de a întreține școli sau spitale. Raportul respectiv a fost luat în discuția reprezentanților celor șapte Mari Puteri, iar prin *Protocolul al XIII-lea*¹⁷ al Convenției de la

¹⁴ *** *Dicționar de istorie economică și istoria gândirii economice*, Ed. All Beck, București, 2005, pp. 132 – 133.

¹⁵ Ecaterina Negruți – Munteanu, „Moșiile mănăstirilor din Moldova închinat Locurilor Sfinte, după o statistică alcătuită la 1848”, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, nr. 7 – 8/1967, p. 499.

¹⁶ Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 117.

¹⁷ Acest *Protocol al XIII-lea* se referea la problema diferendului dintre Statul român și mănăstirile închinat. Între altele, el prevedea: „(...) spre a da o dezlegare dreaptă

Paris din 1/13 aprilie 1858 s-a propus să se ajungă la o înțelegere între cele două părți, Statul român, respectiv egumenii greci, iar în caz negativ, să se recurgă la un arbitraj.¹⁸

Mai amintim doar că la începutul domniei lui Alexandru Ioan Cuza (1859 – 1866), mănăstirile închinat din Moldova datorau Statului 1.466.520 de lei, iar cele din Țara Românească 19.490.124 de lei, datorie provenită din a patra parte din veniturile lor pe ultimii ani, pe care trebuiau să le verse în visteria țării cu titlu de impozit. În august 1863, datoria aceasta se ridicase la 28.889.020 lei¹⁹, o sumă enormă pentru acea vreme (în moneda actuală 8.103.370 lei).

În fața acestei situații dezastruoase, preoții și călugării români nu au stat nepăsători. Dintre aceștia, cei mai vehemenți contestatari ai închinării au fost arhimandritul Eufrosin Poteca și preotul Grigorie Musceleanu.²⁰

Primul, alcătuiind la 1842 *Istoria monastirilor Valachiei*, în *Prolegomena sau Precuvântare*, cu mult discernământ și cu o clarviziune surprinzătoare pentru vremea sa, ia o atitudine fermă în problema atât de spinoasă a mănăstirilor închinat: “acum, dar, dacă acei binecredincioși ctitori au avut atâta evlavie la călugării cei din această țară, e de crezut că ei, întru simplitatea lor, au avut și mai multă evlavie la călugării cei de la Ierusalim, pentru Sfintele Locuri, pentru cei de la Sfetegora, cei de la Sinai și cei din toate locurile grecești, carii, mai vârtos după căderea Țarigradului în mâinile turcilor, veniau neîncetat după cerșit, întrebuițând toate măiestriile smereniei. Așa căpătară ei preste 50 de monastiri numai în Valachia noastră, încât o evlavie nemăsurată și necumpănită cu dreptul public a făcut încât prea puține monastiri în Țara Românească au putut să rămâie până acum neînstrăinate din dreptul public național”.²¹

În continuare, învățatul arhimandrit muntean arăta consecințele acestei situații: “acum, a primi pe străini, a hrăni pre cei flămânzi și celelalte, din averea lor, aceasta este un lucru creștinesc, iar a înstreina pământuri din sânul patriei, a primi, a zice așa, atâtea staturi streine în sânul statului nostru, câte monastiri închinat sunt, aceasta e împotriva dreptului

neînțelegerii ce există, în această privință, între Guvernul Principatelor și clerul grecesc, părțile interesate sunt invitate a se înțelege între ele printr-un compromis. În cazul când ele nu s-ar putea înțelege, în decursul unui an, se va hotărî pe calea arbitrajului. În cazul când arbitrii nu ar parveni a se înțelege, ei vor alege un supra – arbitru, iar dacă s-ar găsi în neputința de a conveni pentru alegerea celui supra – arbitru, el va fi numit de Sublima Poartă, în înțelegere cu Puterile garante” (cf. A. D. Xenopol, *Domnia lui Cuza Vodă*, vol. II, Iași, 1903, pp. 315 – 316, incluzând și textul *Protocolului*).

¹⁸ Pr. Prof. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 114.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Pr. Gabriel Cocora, „Cum a fost privită de preoțime secularizarea averilor mănăstirilor închinat”, în *Glasul Bisericii*, nr. 11 – 12/1963, pp. 1050 – 1053.

²¹ G. Dem. Teodorescu, *Viața și operele lui Eufrosin Poteca*, București, 1883, p. 74.

public, aceasta e mare abuz de stat. Cu toate acestea, acest abuz, după o bună înțelegere a dreptului public, a dreptului neamurilor, a dreptului natural, a dreptului politic și în sfârșit a dreptului de proprietate națională din veacul nostru, se poate să se îndrepteze fără vătămare de suflet, și mai vârtos că aceste monastiri sunt zidite, ca toate, pentru călugării ce ar locui într-însele și înzestrate pentru hrana tot acestor călugări. Acum, această condiție nu se păzește, căci călugări întrânsele nu sunt, nici rânduială călugărească. Așadar, s-a încălcat condiția: au pierdut dreptul de danie și chiar după pravila civilă”.²²

În fața acestei situații clare, care contravine deci celei mai elementare logici, cât și principiilor de drept public, arhimandritul Eufrosin Poteca conchidea, nu fără o nuanță sarcastică: “Dispute vor mai fi; evlavia către Dumnezeu apururea va fi; învierea morților apururea se va mărturisi, dar evlavia către niște monastiri pustii de călugări nu poate să mai fie”.²³

Din rândul preoțimii de mir, printre cei care au susținut cu tărie rezolvarea imediată a acestei situații ce nu mai putea continua, s-a detașat preotul Grigorie Musceleanu. În gazeta religioasă *Biserica*, al cărei fondator a fost, preotul Musceleanu a publicat mai multe articole împotriva mănăstirilor închinat și a egumenilor greci aflați la conducerea acestora. Într-unul dintre acestea, intitulat *Dumnezeu protejă România*, arăta cititorilor săi că “monastirile pământene zise până acum închinat sunt câțiva seculi de doliu în care România a suspinat văzând pe fanarioți blamând pe făcătorii lor de bine, pe români”.²⁴

Nici conducerea politică a țării nu a rămas impasibilă în fața nelegiuirilor din mănăstirile românești închinat. Astfel, însuși primul – ministru al României, marele om de stat și istoric Mihail Kogălniceanu (1817 – 1891, prim – ministru între 1863 și 1865)²⁵ afirma că ”temeiul, pentru care acum Statul este pus în poziția cea mai favorabilă de a lua din mâna acestor streini epitropi particulari ocârmuirea averilor mănăstirești, este pentru că au fost depozitari necredincioși (...) două secole, precizează el, voința ctitorilor n-a fost respectată, două secole, călugării streini de neam, cu venituri de averi românești au dat pildă scandalului, au folosit averile mănăstirilor închinat pentru a susține o politică antinațională, pentru a combate naționalitatea română”. “Ar fi un păcat național, concludă Kogălniceanu, ca atâtea averi să fie lăsate în mâinile unor călugări streini și pururea rebeli la legile țării”. De aceea, “epitropii aceștia necredincioși și

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, p. 77.

²⁴ Pr. Grigorie Musceleanu, „Dumnezeu protejă România”, în *Biserica*, an II, nr. 28/15 decembrie 1863.

²⁵ Nicolae C. Nicolescu, *Enciclopedia șefilor de guvern ai României (1862 – 2006)*, Ed. Meronia, București, 2006, pp. 207 – 213.

depozitari răi să se dezbrace de misiunea rău împlinită. Nerecunoscătorului i se ia darul. Tocmelile ce nu s-au păzit, sunt rupte...”²⁶

Un fapt ce rămâne deosebit de semnificativ în toate acțiunile întreprinse de Kogălniceanu, în sprijinul secularizării averilor mănăstirilor închinată²⁷, este acela ce se desprinde din propriile sale mărturisiri: “Eu nu pretind că prin secularizare Principatele ar trebui să uite marea misie ce le este lăsată de către vechii noștri domni, aceea de a ocroti și a păstra credința ortodoxă în țările odată leagănul creștinismului și astăzi supuse Semilunei... Să ne aducem aminte că numai prin ajutorul Principatelor, Patriarhiile de Antiohia, Ierusalim și Alexandria s-au susținut și se susțin. Această misie este frumoasă. Principatele nu trebuie să uite că lor le este dată misiunea de a păstra Ortodoxia în Orientul musulman... România trebuie să o îplinească și în viitor. Însă mai adaug o dată: vom ajuta cu bani Ortodoxia din Orient, dar cu pământ, niciodată”²⁸

În fața acestei stări triste de lucruri, încă din primul an de domnie, Guvernul lui Cuza a început să ia diferite măsuri împotriva abuzurilor călugărilor greci, accentuate mai ales în cursul anului 1863. Astfel, numeroși egumeni au fost îndepărtați din posturile lor pentru nesupunere față de autoritatea civilă²⁹, s-a interzis avocaților mănăstirilor grecești să mai pledeze în fața instanțelor românești neînsoțiți de avocați români, s-a interzis ieșirea sau intrarea în țară a călugărilor străini, fără avizul Ministerului Cultelor (pentru a se împiedica scoaterea din țară a obiectelor de preț și a documentelor), s-a hotărât din nou ca arendarea și rearendarea moșiilor mănăstirești să se facă numai de către Ministerul Cultelor, ș. a.³⁰

²⁶ Mihail Kogălniceanu, *Discursuri parlamentare din Epoca Unirii*, Ed. Științifică, București, 1959, p. 167.

²⁷ Referitor la aportul adus de Mihail Kogălniceanu la secularizarea averilor mănăstirești, dar și la alte reforme bisericești ale timpului, a se vedea: C. Drăgușin, „Legile bisericești ale lui Cuza și lupta pentru canonicitate”, în *Studii Teologice*, nr. 1 – 2/1957; Nestor Vornicescu, „Mihail Kogălniceanu, întemnițatul de la Râșca”, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, nr. 3 – 4/1968, pp. 147 – 184; Al. Zub, „Preocupări de istorie ecleziastică la M. Kogălniceanu”, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, nr. 3 – 4/1973; Pr. V. Palade, „Probleme de organizare și administrație bisericească în opera lui Mihail Kogălniceanu”, în *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, nr. 1 – 2/1974, pp. 39 – 63.

²⁸ Mihail Kogălniceanu, *op. cit.*, p. 167.

²⁹ Îi amintim aici doar pe egumenii mănăstirilor Putna și Văcărești; pentru lista completă a egumenilor destituiți în această primă etapă, a se vedea la: A. D. Xenopol, *op. cit.*, pp. 328 – 329.

³⁰ Pentru mai multe detalii legate de aceste măsuri, a se vedea: Pr. Niculae Șerbănescu, „150 de ani de la nașterea domnitorului Alexandru Ioan Cuza”, în *Biserica Ortodoxă Română*, nr. 3 – 4/1970, pp. 371 – 375.

Printr-un ordin domnesc, datat 31 mai 1863, s-a desființat Epitropia Sfântului Mormânt, care fusese reînființată înainte de alegerea lui Cuza.³¹ La 18 iunie 1863, pe baza unui raport al lui Alexandru Odobescu, pe atunci ministru ad-interim al Cultelor și Instrucțiunii Publice, s-a dat un nou ordin domnesc, prin care se dispunea inventarierea obiectelor de preț și a documentelor din mănăstirile închinat, urmând ca obiectele necesare la săvârșirea slujbelor să fie puse sub supravegherea protopopilor sau a organelor locale de stat, iar cele care nu erau folosite la slujbe, precum și documentele de proprietate, să fie depuse la mănăstirile Văcărești (București) și Golia (Iași), sub pază militară. Această misiune urma să fie efectuată de reprezentanți ai Ministerului și Mitropoliilor, iar în județe de protopopi și de delegații prefecturilor.³²

Comisiile instituite cu acest prilej au inventariat bunurile respective într-un timp relativ scurt, împiedicând astfel, într-o bună măsură, înstrăinarea lor. Cu această ocazie, au avut loc alte destituiri de egumeni, învinuiți fie de înstrăinare de documente, fie de nesupunere față de autoritățile civile.³³

În paralel cu aceste măsuri luate în țară, se desfășura și o vie activitate diplomatică externă în problema secularizării. În august 1863, Costache Negri, reprezentantul țării noastre la Istanbul a înaintat Porții o notă din partea Guvernului român, prin care se propunea rezolvarea problemei, oferind Locurilor Sfinte o despăgubire de 80.000.000 de lei, din care trebuiau să se scadă 28.889.020 lei, reprezentând datoriile mănăstirilor închinat către Statul român. În afară de această sumă, Guvernul român mai oferea 10.000.000 lei pentru înființarea unei școli laice și a unui spital în Istanbul, în care urma să fie primit oricine, indiferent de naționalitate sau de confesiune.³⁴

Reprezentanții Locurilor Sfinte, având și sprijinul otomanilor, au refuzat însă generoasa ofertă.³⁵

Așa stând lucrurile, Guvernul român, cu acceptul domnitorului Alexandru Ioan Cuza, a prezentat Camerei reprezentanților în ziua de 13/25

³¹ Marin Mihalache, *Cuza Vodă*, Ed. Tineretului, București, 1967, p. 164.

³² Pentru București, această comisie era formată din cărturarii George Sion, Nicolae Filimon și Cezar Bolliac.

³³ Au fost destituiți pentru înstrăinare de documente egumenii greci ai mănăstirilor Sărindar, Mihai Vodă, Sfânta Ecaterina, Mărgineni, Hotărani, Mislea și Butoiu, iar pentru nesupunere, egumenii mănăstirilor Sfântul Gheorghe Nou, Negoiești, Plătărești, Comana, Cașin, Tazlău, Frumușica, Soveja, Sfântul Sava, Galata, Barnovschi, Nicorița, Cetățuia, Bârnova, Probota, Popăuți, Ioan Gură de Aur și Banu.

³⁴ C. C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, Ed. Științifică, București, 1966, p. 195.

³⁵ Leften Stavros Stavrianos, *The Balkans Since 1453*, C. Hurst & Co. Publishers, London, 2000, p. 352.

decembrie 1863 *Proiectul de lege pentru secularizarea (naționalizarea) averilor mănăstirești*³⁶, prim – ministru fiind Mihail Kogălniceanu, iar ministru al Cultelor Dimitrie Bolintineanu. Chiar în acea zi, ”cu mici modificări de redacțiune”, în mijlocul unei atmosfere pline de entuziasm, s-a votat ”mai în unanimitate”: 93 de voturi albe (”pentru”) și 3 voturi negre (”împotriva”). Prin votul de față hotărându-se secularizarea acestor averi, socotite ”de mână moartă”, s-a dat, în sfârșit, ”soluțiune și cestiunei naționale a monastirilor românești zise închinate”³⁷.

După numărarea voturilor și stabilirea rezultatului, președintele Camerei, mitropolitul Nifon al Ungrovlahiei (1850 – 1875, între 1865 – 1875 mitropolit – primat), a rostit între altele: ”Și acum, domnilor, după ce cu însușire ca președinte al Adunării, v-am anunțat rezultatul voturilor, viu, ca arhipăstor și cap al Bisericii române, a chema binecuvântările Cerului asupra lucrării Guvernului și Adunării”³⁸. E de prisos să mai amintim că majoritatea covârșitoare a clerului și credincioșilor ortodocși români au privit cu multă bucurie această măsură, socotind-o un act de dreptate față de Biserica și de neamul românesc.

Legea a fost promulgată de Cuza pe data de 15/27 decembrie, fiind publicată în *Monitorul Oficial* în data de 17/29 decembrie 1863, dată de la care a și intrat în vigoare.³⁹

Legea privind secularizarea averilor mănăstirești cuprindea 9 articole. Încă din primul articol se prevedea fără niciun echivoc că ”toate averile monastirești din România sunt și rămân averi ale Statului”. Se extindea astfel efectul ei și asupra proprietăților mănăstirilor neînchinat și chiar ale Centrelor eparhiale, cu toate că inițial se vorbise numai despre secularizarea averilor mănăstirilor închinat.⁴⁰

³⁶ Proiectul de lege pentru secularizarea averilor mănăstirești s-a publicat în *Monitorul Oficial*, nr. 249 din 14/26 decembrie 1863, p. 1041 și în rev. *Biserica*, an II, nr. 28 din 15 decembrie 1863, p. 215.

³⁷ C. C. Giurescu, *op. cit.*, pp. 194 – 195.

³⁸ Cf. *Monitorul Oficial*, nr. 249 din 14 decembrie 1863, p. 1041.

³⁹ Textul legii promulgate de domnitor (*Legea nr. 1251/1863*) a fost publicat în *Monitorul Oficial*, nr. 251 din 17/29 decembrie 1863, p. 1053.

⁴⁰ În opinia istoricului C. C. Giurescu, „această generalizare fusese impusă de considerentul că o secularizare numai a bunurilor mănăstirilor închinat ar fi fost prezentată în fața forurilor internaționale de către cei în cauză ca o măsură discriminatorie, nedreaptă și xenofobă, favorizând mănăstirile neînchinat, cu conducere românească și lovind în mănăstirile închinat, cu conducere grecească. Secularizând bunurile tuturor mănăstirilor, se anula din capului locului o asemenea argumentare care, cu siguranță, ar fi impresionat Puterile garante. Așa s-a putut arăta că nu e vorba de o măsură discriminatorie, de favorizare a unei categorii de mănăstiri și de defavorizare a alteia, ci de o măsură generală, privind toate mănăstirile” (cf. C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 195).

Celelalte articole ale legii prevedeau: înscrierea veniturilor averilor secularizate “între veniturile ordinare ale bugetului Statului” (art. 2), afectarea unei sume, “odată pentru totdeauna” și “numai sub titlul de ajutor în conformitate cu intențiunea dedicațiunei lor”, Locurilor Sfinte, “către care erau închinat unele din monastirile pământene” (art. 3), îndatorirea “comunităților religioase ale locurilor de jos” de a da “socotele anuale despre întrebuințarea veniturilor sus-zisului capital” (art. 4) și obligativitatea lor de a “nu atinge sub niciun cuvânt, cea mai mică parte din capital” și nici de “a întrebuința veniturile afară de destinațiunea lor specială, adică întreținerea Bisericii Ortodoxe din Orient și a stabilimentelor de binefacere alipite către ea” (art. 5).

Suma afectată se va margini “în maximum cifrei de 82 de milioane lei, cursul de Constantinopol”, cuprinzând însă în ea și “31 de milioane ce Locurile Sfinte datoresc Țării Românești după stipulațiuni anterioare” (art. 6, al. 2). În afară de aceasta, Statul român mai afecta “încă o sumă de 10 milioane lei, în același curs, pentru fondarea la Constantinopol a unei școale laice și a unui spital în care vor fi primiți creștinii de toate riturile” (art. 7).

Aceste “stabilimente” aveau să fie conduse de un consiliu prezidat de “agintele României la Constantinopol” și compus din doi membri români, numiți de Guvern, și din doi membri “aleși de către comunitățile religioase ale Locurilor Sfinte” (art. 8).

În sfârșit, Guvernul român urma să ia înapoi de la egumenii greci, “conform cu inventariile ce se găsesc în arhivele țării”, toate “ornamentele, cărțile și vasele sacre, precum și documentele ce le-au fost încredințate” și, totodată, să ia măsuri “de a se garanta atât capitalul de 51 milioane lei, cât și întrebuințarea veniturilor acestui capital” (vezi textul complet al legii în anexă).

În felul acesta, după secularizare, a intrat în patrimoniul Statului circa un sfert din teritoriul țării (25,26% - după unii 27,69% - în Țara Românească și 22,31% în Moldova).⁴¹ Chiar dacă prin *Legea pentru secularizarea averilor mănăstirești* din 1863 s-a realizat soluționarea de fond a problemei averilor mănăstirilor închinat în afara țării, s-a creat, pe de altă parte, o altă problemă, anume aceea că Biserica Ortodoxă Română a rămas lipsită de mijloacele sale proprii de întreținere, cu atât mai mult cu cât preluarea proprietăților bisericești neînchinat s-a făcut fără a se prevedea în textul legii niciun fel de despăgubire.

În situația nou creată prin naționalizarea averilor sale, Biserica poporului român, din susținătoare a operei educaționale și filantropice, a devenit dependentă de sprijinul Statului, care s-a dovedit fie insuficient, fie chiar total absent, în multe cazuri. Arhivele mărturisesc o stare tristă și, din

⁴¹ C. C. Giurescu, „Suprafața moșiilor mănăstirești secularizate la 1863”, în *Revista de Istorie*, nr. 2/1959, pp. 155 – 156.

păcate, generalizată a lucrurilor în care solicitările de ajutoare pentru reparații adeseori minore, dar de strictă necesitate, care nu mai puteau fi realizate din fonduri proprii, erau amânate sau chiar refuzate de Ministerul Cultelor pe motivul lipsei de fonduri, deși Statul era beneficiarul secularizării averilor bisericești. O mulțime de biserici ale mănăstirilor secularizate, de mare valoare artistică, au fost lăsate în paragină, iar unele proprietăți secularizate au fost cumpărate de politicieni influenți.

În ceea ce privește salarizarea preoților de mir și a celorlalți slujitori ai bisericilor, aceasta a fost lăsată, prin *Legea comunală* din 1/13 aprilie 1864, pe seama comunelor, deci a primăriilor, iar apoi, prin *Legea pentru reglementarea proprietății rurale* din 14/26 august 1864 s-a prevăzut acordarea către parohii a unei suprafețe cultivabile de 17 pogoane în Muntenia și de 8 fălci și jumătate în Moldova (circa 8,5 ha).⁴² Aceste prevederi, dincolo de faptul că ofereau un sprijin insuficient în raport cu necesitățile concrete, n-au fost aplicate decât parțial, astfel încât situația Bisericii și a slujitorilor ei s-a înrăutățit foarte mult.

Într-un așa-numit *Memoriu despre starea preoților din România și despre pozițiunea lor morală și materială* întocmit și publicat în 1888, vrednicul de pomenire episcop Melchisedec Ștefănescu al Romanului, caracterizând cu detalii această grea stare a Bisericii și a slujitorilor ei, spunea: „Averile bisericești s-au luat de către Stat și veniturile lor se întrebuințează la alte destinațiuni, afară de o minimă parte rezervată încă pentru susținerea unor instituțiuni bisericești, precum episcopiile, seminariile, câteva mănăstiri care și acelea sunt sortite la o curândă desființare; încă mici ajutoare se dau fostelor mănăstiri, reduse la simple biserici comunale, în comunele rurale și urbane... Biserica așadar și cu servitorii ei au rămas pe socoteala primăriilor rurale și urbane. Acestea însă n-au făcut nimic pentru îmbunătățirea stării bisericilor și a preoților...”⁴³

S-a sperat ca situația să se îmbunătățească printr-o nouă lege specială, care a și fost promulgată în data de 29 mai/10 iunie 1893, sub titlul *Legea clerului mirean și a seminariilor*.⁴⁴ Aceasta prevedea preluarea

⁴² L. Botezan, „Problema agrară în dezbaterile parlamentare din România în anul 1862”, în *Studia Universitatis Babeș - Bolyai, series Historia*, nr. 1/1961, p. 107; vezi și: N. Adăniloie, D. Berindei, *Reforma agrară din 1864*, Ed. Academiei Române, București, 1967, 361 pp.

⁴³ Melchisedec Ștefănescu, *Memoriu despre starea preoților din România și despre pozițiunea lor morală și materială*, Roman, 1888.

⁴⁴ În 1893, Guvernul conservator condus de Lascăr Catargiu a vrut să treacă *Legea clerului mirean și a seminariilor*. Artizanul legii era Take Ionescu, ministrul Cultelor și Instrucțiunii. Aceasta reglementa salarizarea preoților de mir, școlarizarea, criteriile de numire, precum și unele chestiuni administrative (întreținerea bisericilor, fixarea parohiilor, controlul administrativ și disciplinar în biserică, etc.). Din acel moment, salarizarea preoților trecea în grija Statului. De asemenea, impunea criteriile funcție de care se stabilea salariul unui preot, precum

salarizării preoților de la orașe și sate de către bugetul de Stat, continuată, oarecum, până astăzi. Dar nici această lege n-a reușit să rezolve grelele probleme cu care se confruntau, în mod real, instituțiile și slujitorii bisericești.

În ceea ce privește menținerea, în deceniile următoare, a situației dificile a unităților bisericești ortodoxe, este semnificativ faptul că, în perioada imediat următoare făuririi, la 1 Decembrie 1918, a României Mari, Ministrul Cultelor, Alexandru Lapedatu, prezenta o statistică din care reieșea că la acea vreme se puteau întreține integral din mijloace proprii abia 3% din parohiile ortodoxe din Vechiul Regat și 2% din cele ortodoxe ardelenene, în timp ce, în aceeași privință, situația pentru alte culte era următoarea: 5% dintre parohiile greco – catolice, 21% dintre cele maghiare unitariene, 23% dintre cele maghiare reformate, 53% dintre cele maghiare catolice și 85% dintre parohiile luterane.

În prezentarea consecințelor *Legii secularizării averilor mănăstirești* din 1863 nu poate fi omis, pe de altă parte faptul că prin coroborare cu *Decretul organic pentru reglementarea schimei monahicești (Legea călugăriei)* din 6/18 decembrie 1864, care, în afara candidaților cu studii teologice superioare, oprea accesul la viața monahală pentru bărbații sub 60 de ani și pentru femeile sub 50 de ani, situația obștilor monahale s-a agravat până acolo că numărul viețuitorilor s-a redus drastic, iar mănăstirile n-au mai fost capabile, o lungă perioadă de timp, să-și îndeplinească, precum odinioară, rolul lor tradițional de vetre de spiritualitate, cultură și

și un minim și un maxim al salariului. Legea clerului mirean, dorită de guvernarea conservatoare, aducea Bisericii avantaje și dezavantaje. Punea ordine în chestiuni nereglementate niciodată. În același timp, consfințea dependența Bisericii de Stat. Iosif Gheorghian, mitropolit – primat al României (1886 – 1893, 1896 – 1909) și apropiat al opoziției liberale, n-a fost de acord cu adoptarea legii în varianta propusă de Guvern, demisionând în semn de protest din înalta demnitate. Take Ionescu și Guvernul conservator au pornit să caute un prelat mai sensibil la inițiativele puterii. L-au găsit în persoana lui Ghenadie Petrescu, episcop al Argeșului (1876 – 1893, mitropolit – primat între 1893 – 1895). Multă stăruință au depus laicii pentru alegerea lui Ghenadie. Articolul 2 al legii sinodale din 1872 prevedea: „Pentru a fi ridicat la demnitatea de mitropolit sau episcop, candidații vor trebui să posede titlul de licențiat sau de doctor în teologie de la o facultate de teologie ortodoxă”. Pentru că episcopul Ghenadie nu îndeplinea această condiție, ministrul Take Ionescu a impus Camerelor abrogarea numitului articol de lege. Și astfel, noul mitropolit a fost impus de oamenii politici, în totalul dispreț al legii. „Îndoită greșeală”, a spus Titu Maiorescu într-un discurs la Cameră, „și prin abrogarea unei legi bune, și prin propunerea unei alegeri proaste”. În anul 1895, în urma alegerilor, Guvernul conservator cade, fiind înlocuit cu un Guvern liberal condus de Dimitrie A. Sturza. În aceste condiții, se pune acut problema readucerii lui Iosif Gheorghian pe scaunul de mitropolit – primat. Judecat pe 20 mai 1895 pentru acuzații neîntemeiate (inovații în cult, ierosilie, arghirofilie), mitropolitul Ghenadie a fost caterisit și exilat la mănăstirea Căldărușani.

artă bisericească. Probabil că din aceste măsuri s-a inspirat și regimul comunist când a adoptat nefastul *Decret – lege nr. 410 din 28 octombrie 1959*, privitor la viețuitorii mănăstirilor.⁴⁵

În perioada interbelică, ca un gest de reparație parțială a actului secularizării, Statul român a înțeles, prin *Legea pentru înzestrarea mănăstirilor din țară cu întinderi de pădure și terenuri agricole* din 20 martie 1937, modificată și completată în anii următori, să atribuie “în deplină și perpetuă folosință”, suprafețe de pădure însumând aproximativ 20.000 ha unor mănăstiri, situate în toate regiunile țării și cunoscute pentru vasta lor activitate culturală, spirituală și educațională desfășurată.

Odată cu instaurarea regimului totalitarist ateu, survenită în 1948, s-a început confiscarea în masă a bunurilor imobile aparținând cultelor religioase din România, sub pretextul naționalizării lor. Legile în baza cărora s-a făcut această naționalizare au fost: *Constituția Republicii Populare România*, din 13 aprilie 1948 (în special art. 44 – 45)⁴⁶, *Legea naționalizării*, *Decretul – lege nr. 177 din 22 august 1948*⁴⁷ și *Decretul – lege nr. 176 din 3 august 1948 pentru trecerea în proprietatea Statului a bunurilor bisericilor, congregațiilor, comunităților sau particularilor, ce au servit pentru funcționarea și întreținerea instituțiilor de învățământ general, tehnic sau profesional*.⁴⁸ Legea naționalizării din 1948 se referă la *Legea nr. 119 din 11 iunie 1948 pentru naționalizarea întreprinderilor industriale, bancare, de asigurări, miniere și de transporturi*⁴⁹, prin care Statul român naționaliza toate resursele solului și subsolului care nu se găseau în proprietatea sa la data intrării în vigoare a *Constituției Republicii Populare Române* din 1948, precum și a întreprinderilor individuale, a societăților de orice fel, asociațiilor particulare, industriale, bancare, de asigurări, miniere, de transporturi și telecomunicații, etc.

Decretul – lege nr. 177/1948 prevedea, printre altele: interzicerea legăturilor Bisericii Ortodoxe cu Biserici din afara țării, depunerea unui jurământ de fidelitate față de Stat, naționalizarea școlilor și proprietăților

⁴⁵ Decretul prevedea, între altele, excluderea de la intrarea în monahism a următoarelor categorii de persoane: persoanele minore, persoanele care nu au minimum șapte clase elementare, persoanele care au săvârșit abateri de la regulile monahale, cele care au suferit condamnări de drept comun, „elemente contrarevoluționare“, precum și cei cunoscuți cu „manifestări dușmănoase“ la adresa regimului comunist. Decretul s-a aplicat retroactiv, astfel încât, în numai un an de zile, s-a reușit desființarea unui număr de 92 mănăstiri din lipsă de viețuitori, fiind obligați să părăsească viața monahală un număr de circa 4750 de monahi și monahii, cf. Dr. George Enache, „Decretul 410/1959. Un scurt bilanț la 50 de ani de la adoptare“, în *Lumina*, 28 octombrie 2009, p. 1.

⁴⁶ Publicată în *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 87 bis. din 13 aprilie 1948.

⁴⁷ Publicat în *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 204 din 3 septembrie 1948.

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ Publicată în *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 133 bis. din 11 iunie 1948.

bisericești precum și desființarea Episcopiei Armatei, ce-și avea sediul în municipiul Alba Iulia.

Acele normative de după anul 1989, privind repararea gravelor atingeri aduse dreptului de proprietate în perioada regimului comunist, au urmărit inclusiv reglementarea problemei suprafețelor forestiere primite “în deplină și perpetuă folosință”.

Astfel, *Legea nr. 1 din 11 ianuarie 2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole și a celor forestiere*⁵⁰, solicitate potrivit prevederilor *Legii fondului funciar nr. 18 din 19 februarie 1991* și ale *Legii nr. 169 din 27 octombrie 1997*, prevede că: “Structurile de cult (...) care au avut în folosință sau în înzestrare terenuri cu destinație forestieră, dobândesc în proprietate suprafețe până la limita de 30 ha din pădurile pe care le-au avut în administrare sau în înzestrare. Diferența de suprafață neatribuită se reconstituie în forma și structura de proprietate existentă la momentul naționalizării terenurilor forestiere de către regimul comunist” (art. 29, al. 31 – 32).

După cum se poate observa, intenția legiuitorului de a atribui în proprietate suprafețele primite în deplină și perpetuă folosință a fost prezentă, chiar dacă cu existența unor limite referitoare la suprafața maximă, la momentul elaborării *Legii nr. 1/2000*.

Pentru suprafețele ce exced limita de 30 ha, *Legea nr. 1/2000* a prevăzut restituirea acestora “în forma de proprietate sau folosință avută inițial”. Însă această prevedere a fost inaplicabilă și nu a produs până în prezent niciun fel de efecte. Nici una dintre anexele normelor metodologice ale *Legii nr. 1/2000* nu prevede și nu are cum să prevadă modalitatea concretă prin care se restituie folosința unei suprafețe forestiere. Din acest motiv, suprafețe cu vegetație forestieră atribuite cu un scop precis și nobil și pentru acoperirea unor necesități ce se mențin în prezent, nu pot fi folosite de către beneficiarii lor datorită unui cadru legislativ care, deși își propune un act de reparație, este incapabil să dea curs acestui deziderat.

Legile care reglementează posibilitatea retrocedării proprietăților bisericești imobile secularizate sau confiscate de regimul comunist sunt: *Ordonanța de Urgență a Guvernului (OUG) nr. 94 din 29 iunie 2000*⁵¹, *Legea nr. 501 din 11 iulie 2002 pentru aprobarea OUG nr. 94/2000* privind retrocedarea unor bunuri imobile care au aparținut cultelor religioase din România⁵², *OUG nr. 209 din 22 decembrie 2005* de completare a *OUG nr. 94/2000*⁵³, *Legea nr. 247 din 19 iulie 2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri*

⁵⁰ Publicată în *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 8 din 12 ianuarie 2000.

⁵¹ Publicată în *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 308 din 4 iulie 2000 și republicată în *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 797 din 1 septembrie 2005.

⁵² Publicată în *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 561 din 31 iulie 2002.

⁵³ Publicată în *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 1194 din 30 decembrie 2005.

adiacente (care modifică și completează toate legile funciare anterioare)⁵⁴, precum și *Legea nr. 165 din 16 mai 2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România*.⁵⁵

Organismele în drept a se pronunța în privința retrocedărilor proprietăților bisericești imobile sunt: a) Comisiile locale, orășenești sau municipale de aplicare a legilor fondului funciar, b) Comisiile județene de fond funciar, și c) Comisia de retrocedare a unor bunuri imobile ce au aparținut cultelor religioase din România – București, precum și instanțele judecătorești competente (acțiune în constatare – revendicare imobiliară).⁵⁶

În privința dreptului Bisericii de a poseda bunuri mobile și imobile, precum și de a dispune de acestea conform nevoilor și reglementărilor proprii, fără nicio imixtiune din partea Statului, amintim *Legea nr. 213 din 17 noiembrie 1998 privind proprietatea publică și regimul juridic al acesteia*⁵⁷ și *Legea nr. 489 din 28 decembrie 2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor* (în special art. 27, 30 – 31).⁵⁸ Ca legi proprii, amintim *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* (în special art. 32, lit. k), art. 98, lit. l), art. 102, lit. m), art. 170 – 170), completat de *Regulamentul pentru administrarea averilor bisericești* și de *Regulamentul pentru administrarea și funcționarea cimitirelor parohiale și mănăstirești din cuprinsul eparhiilor Bisericii Ortodoxe Române*.

Astăzi, Statul român susține financiar numai o parte din salariile personalului bisericesc, iar întreținerea, consolidarea, restaurarea și repararea locașurilor de cult și a altor edificii bisericești, care asigură prezența activă a Bisericii în societate și a lui Dumnezeu în sufletele oamenilor, revin în cea mai mare parte în responsabilitatea comunităților de credincioși, afectați și ei, la rândul lor, de criza economico – financiară cu care se confruntă societatea contemporană.

În acest sens, pentru a ajuta Biserica în multiplele ei activități, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, în numele clerului și credincioșilor

⁵⁴ Publicată în *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 653 din 22 iulie 2005.

⁵⁵ Publicată în *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 278 din 17 mai 2013.

⁵⁶ Acțiunea introductivă, însoțită de motivele de fapt (dovezile) și de drept (legile) se înaintează judecătoriei de domiciliu a pârâtului sau la cea unde se află proprietatea revendicată, conform art. 107, al. 1 din NCPC (Noul Cod de Procedură Civilă). Judecătoriile sunt însă instanțe de fond, iar sentințele lor nu sunt definitive, ele putând fi atacate cu apel/recurs la Tribunal. În cazul în care cererea civilă este evaluabilă în bani, iar suma depășește 500.000 lei, acțiunea se introduce la Tribunalul teritorial competent. Ultimul cuvânt în materie civilă îl au în general Curțile de Apel, iar cu mici excepții, Înalta Curte de Casație și Justiție (București).

⁵⁷ Publicată în *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 448 din 24 noiembrie 1998.

⁵⁸ Publicată în *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 11 din 8 ianuarie 2007.

Bisericii Ortodoxe Române, susține cu deplină îndreptățire faptul că “astăzi, mai mult ca niciodată (...) este imperios necesară restituirea completă a bunurilor bisericești (terenuri și clădiri) confiscate de regimul comunist”.⁵⁹

În altă ordine de idei, începând cu anul 1990, Biserica Ortodoxă Română a redobândit posibilitatea de a-și împlini misiunea în libertate și de a desfășura o amplă operă social – filantropică și cultural – educațională în beneficiul societății românești. Astfel, în prezent, în Patriarhia Română funcționează peste 670 de instituții sociale, medicale și educaționale și sunt derulate peste 750 de proiecte și programe pastoral – misionare, social – caritabile și cultural – educaționale pentru comunitățile românești din țară și, în ultimii ani, din străinătate.

Pentru întreținerea, consolidarea și restaurarea locașurilor de cult, în majoritate monumente istorice aflate în patrimoniul cultural – național și pentru susținerea multiplelor activități ale Bisericii în favoarea societății românești, se impune în mod imperios retrocedarea proprietăților bisericești confiscate de fostul regim comunist din România. Imobilele retrocedate nu vor fi vândute străinilor, ci vor fi folosite pentru înființarea unor instituții educaționale, social – caritabile, medicale și culturale.⁶⁰

ANEXĂ:

LEGEA nr. 1251 din 15/27 decembrie 1863 pentru secularizarea averilor mănăstirești

EMITENT: *PARLAMENTUL ROMÂNIEI*

PUBLICAT ÎN: *MONITORUL OFICIAL nr. 251 din 17/29 decembrie 1863*

ALECSANDRU IOAN I.,

Cu mila lui Dumnezeu și voința Națională, Domnu Principatelor-Unite Române;

La toți de față și viitori, sănătate:

Am întăritu și întărimu, promulgatu și promulgămu ce urmează:

(Estract din procesul-verbal al Adunării Elective).

⁵⁹ http://basilica.ro/stiri/150-de-ani-de-la-adoptarea-legii-secularizarii-averilor-mnastireti-din-1863_11603.html (accesat 25.11.2013).

⁶⁰ http://basilica.ro/stiri/secularizarea-averilor-bisericesti-1863-motivatii-si-consecinte-sesiune-de-comunicari-stiintifice-a-academiei-romane-la-palatul-patriarhie_11608.html (accesat 26.11.2013).

ART. 1

Tote averile monastiresci din România sunt și rămân averi ale Statului.

ART. 2

Veniturile acestor averi se înscriu între veniturile ordinare ale bugetului Statului.

ART. 3

O sumă să afectă Locurilor Sante către care erau închinat unele din monastirile pământene, și această numai sub titlu de ajutoru în conformitate cu intențiunea dedicațiunei lor.

Această sumă se va margini în maximum cifrei de 82 milioane lei, cursulu de Constantinopole, odată pentru tot d'auna, cupridendu-se în această sumă și 31 milioane ce Locurile Sante dătorescu Țerei-Românesci dupe stipulațiuni anteriori.

ART. 4

Comunitățile religioase ale locurilor de jos, vor fi datore a da socotele anuali despre întrebuințarea veniturilor sus-disului capitalu.

ART. 5

În nici unu casu și sub nici un cuventu, cumunitățile religioase nu vor putea stinge cea mai mică parte din capitalu, nici a întrebuința veniturile afară de destinațiunea loru speciale, adică întreținerea bisericei ortodoxe din Oriinte, și a stabilimentelor de bine-facere alipite către ea.

ART. 6

Guvernul va lua înapoi de la Egumenii greci ornamentele, cărțile și vasele sacre, cu cari pietatea stremoșilor noștri înzestrase aceste aședăminte; precum și documentele ce au fostu încredințate disilor Egumeni, și acesta conformu cu inventariile ce se găsescu în arhivele Țerei.

ART. 7

Se afectează încă o sumă de 10 milioane lei, bani cursul de Constantinopole, pentru fondarea la Constantinopole a unei școle laice, și a unui spitalu, în care vor fi priimiți creștinii de tote riturile.

ART. 8

Stabilimentele citate la Art. VII vor fi puse sub direcțiunea unui consiliu presidat de către Agintele României din Constantinopole, și compusu din duoi membri Români, numiți de Guvernul Român și de duoi membri aleși de către comunitățile religioase ale Locurilor Sante.

ART. 9

Guvernul va lua mesure de a se garanta atât capitalul de 51 de milioane cât și întrebuințarea veniturilor acestui capitalu.

Această lege s'a votatu de Adunarea Generală a României, în ședința de la 13 Dechemvrie, anul 1863, și s'a adoptat cu majoritate de none-deci și șapte No. 97 voturi contra de trei No. 3 și o abținere.

L.S.

Vice-Președinte,
Ioan Ghica

Secretar,
Păcleanu

Directorul cancelariei, I. Codrescu

Facemu cunoscut și ordănămu ca cele de față, investite cu sigiliul Statului și trecute în Monitorul Oficial, să fie adresate Curților, Tribunalelor și autorităților administrative, ca să le înscrie în registrele lor, să le observe și să facă a le observa, și Ministru Nostru, Secretar de Statu la Departamentul Justiției, este însărcinat a priveghea publicarea lor.

Datu în Bucuresci, la 15 Dechemvrie, 1863.

ALECSANDRU IOAN

Ministru Secretaru de Statu,
la Departamentul de Interne
și președinte al Consiliului,
Cogălnicenu

Ministru Secretaru de
Statu, la Departamentul
Justiției
A. P. Ilarianu.

Locul
Sigiliului

No. 1.251.

AL FRANCISC
(Canada)

Uneori

*Uneori
Obişnuiesc să mor
Fără să mi se mai spună
Dacă am să revin pe Pământ
Sau pe Lună.*

Prea târziu

*Era mult prea târziu
Să fi zis TATĂL NOSTRU
Şi să îmi fi făcut şi o cruce
Aşa c-am lăsat glonţul
Să treacă prin mine
Sau sufletul meu.*

Liber

*Într-o bună zi
Am să fiu liber
Să mă apropii de tine
Fără ca Soarta
Să mai stingă lumina
Sau să-mi explice fiecare mişcare.*

Aşteptare

*În spatele tău senzual
Mi-au ridicat o spânzurătoare
Şi stau şi m-aşteaptă nervoşi
În vreme ce tu, detaşată
Îţi faci unghiile
Şi-ţi pui gene false
Ştiind c-am să vin.*

Poeţi

*Pe drumurile mele de peregrinare
Sunt presăraţi poeţi cu miile
Şi strigă la mine cu toţii
Să opresc şi să le ascult versurile
Dar eu
Le răspund creştineşte
Că nu aud tocmai bine.*

Restituire

*Auzeam în fiecare moment
Cuie aproape indiferente
Traversând îndelung trupul
Domnului,
Vreme în care mie
Îmi restituiau neîncrederea
De la un capăt la altul.*

Schimbare

*Toată viaţa
Am stat pe un singur picior
Şi nu m-au lăsat nici măcar să îl
schimb
Dar aş fi vrut să fi stat pe două
Sau chiar jos,
Ca tot omul.*

Iubire

*Stau cu mâinile şi picioarele
Legate strâns de privirile tale
Şi uneori parcă doare
Iar alteori
Îmi vine să cânt.*

VALENTIN COȘEREANU

Nimeni nu strigă, toți sușotesc*

Arde, fugi. Vin apele revărsate, o tai pe un loc mai înalt, unde să nu ajungă puhoaietele. E furtună, închizi geamurile casei și pui lucrurile din curte la adăpost[...]. E cutremur, stai în cadrul ușii, nu te repezi pe casa scârilor, și încerci [...]o rugăciune.

Reacționăm rapid la pericolele evidente și nu le conștientizăm adesea ori le bagatelizăm pe cele nevăzute, care ne afectează în timp, an cu an, din natură, alimentație și relațiile cu semenii.

Printr-un vechi experiment, s-a demonstrat că o broască aruncată într-o oală cu apă fiartă sare afară din ea. Dacă broasca este pusă în același vas, pe foc, în care inițial se găsește apă rece, iar temperatura apei crește progresiv, broasca o să sfârșească fiartă. Psihologii au numit acest comportament sindromul broaștei fierte.

Nu cred că e deloc deplasat să compar România cu broasca. Țara aceasta se află în situația în care apa este aproape de punctul de fierbere. Nu-mi dau seama câți sesizează pericolul, nici la câți le pasă. Cu o clasă politică aproape aneantizată[...],(cu politicieni n.n.) homunculi fără relevanță, fără idei, fără prestanță, cu economia și serviciile vitale încăpute pe mâna unor entități care au atâta preocupare sinceră pentru acest neam câtă am și eu pentru locuitorii din Togo, cu structurile de informații cu puteri extrem de mari, cu mersul culturii parazitat de găști atente doar la promovarea lor, cu o presă decredibilizată, cu pământul vândut fitecui, cu o justiție și armată de operetă, suntem în pragul colapsului ca țară. S-a ajuns aici pas cu pas.

Să zicem că broasca-i broască, fără inteligență, proastă. Dar și noi suntem proști în proporție de masă?

Când am citit pe internet acest text al lui Alexandru Petria, cu greu m-am putut abține să nu strig că am fost plagiat, din moment ce, cu o noapte înainte, frământasem aceleași idei, întrucât făceau parte din tema pe care mi-am propus-o și care se intitulează NIMENI NU STRIGĂ, TOȚI ȘUȘOTESC! În fapt, un elogiu adus poeziei angajate, temă de care poeții de după 1989 s-au lepădat, ca și cum ar fi o mare rușine să fii patriot ori să iei atitudine, încât am rămas surprins când mi-a ieșit în cale poezia lui Răzvan Ducan, poetul din Târnăveni, de a cărui existență nu știam până la volumul

* Conferință prezentată la Ipotești, Botoșani, în 2016, cu ocazia Zilei Mondiale a Poeziei.

dedicat lui Eminescu, intitulat *Poporul de proști versus Eminescu*, în care Poetul național n-a mai fost niciodată abordat astfel. *Un timbru liric sonor, cu o viziune realistă asupra esențelor vieții, cu priviri scrutaătoare în/și prin materia lumii, căutând sensuri noi, folosind un limbaj profesional, uneori surprinzător de potrivit în ilustrarea unei idei, îndrăzneț cu temele poetice pe care le abordează original, unic în felul lui [...], discursul lui Răzvan Ducan este unul care atinge [...] puncte sociale cu bătaie lungă, spre ceea ce reprezintă Eminescu în popor. [...] Răzvan Ducan e, în această carte, mai răzvrătit ca niciodată, pentru că, vorbind despre Eminescu, vorbește [...] despre poet în general și despre condiția lui în societate [...]. Ironia lui Răzvan Ducan este tristă, purtând cu ea suferința de veacuri: “la ce bun poezii”?*⁶¹.

De aici a pornit totul. Citind și recitind apoi volumele *Strigăt din curba lui Gauss*⁶², *Poezii. Poeme*⁶³ și *Chiriaș într-o revoltă*⁶⁴, au început să mă bântuie gânduri despre rosturile poeziei în lumea în care trăim, dar și despre rostuirea ei în general, în condițiile societății de astăzi. În timp ce parcurgeam textul mi-am dat seama că mi s-a întâmplat ca atunci când, după ce te frământă un subiect și intri într-o bibliotecă, în scurt timp dai – în noianul de cărți etajate și supraetajate – chiar peste cea care îți trebuie. Așa s-a întâmplat să-mi iasă în cale și textul mamei Benedicte, – Zoe Dumitrescu-Bușulenga – un text (printre ultimele), care mi-a atras atenția în mod cu totul special: *Poezia ține [...] de partea cea mai intimă a ființei noastre. Poezia echivalează aproape cu o rugăciune. În poezie te cufunzi pentru a te întoarce cu frumusețe. În rugăciune intri pentru a te integra absolutului. Dar atunci, m-am întrebat, poezia angajată/manifest unde își are locul, căci segmentul acesta nu pare să intre în “definiția” profesoarei? Sau nu intră decât în măsura în care eul intim are această preocupare rară în abordările postmodernismului? Sigur că d-na Bușulenga mergea mai sus, în cerurile înalte ale metafizicii; era deja la Văratec și îmbrăcase haina monahală a credinței nedisimulate, căci nu o obligase nimeni să se izoleze de lume, la monahii.*

Din acest punct de vedere, poezia lui Răzvan Ducan este o excepție. Una pozitivă, din care se înțelege că poetul, contemporanul nostru, nu se chinuie să scrie așa. La el revolta este autentică. Problematika existențială se îmbină fericit cu revolta nedisimulată a adâncimii versului. Postmodernii, dintr-un complex (frică?) de a nu li se reproșa cumva că adie

⁶¹ Elena Cîmpan, „Pledoarie pentru Eminescu sau viața și opera lui Eminescu pre versuri tocmită”, în *Răsunetul, Cotidianul bistrițenilor de oriunde*, din 27.09.2013.

⁶² Răzvan Ducan, *Strigăt din curba lui Gauss, Poeme*, Editura Nicos, Tg. Mureș, 2015.

⁶³ Răzvan Ducan, Darie Ducan, *Poezii. Poeme*, Editura Vatra Veche, Tg. Mureș, 2015.

⁶⁴ Răzvan Ducan, *Chiriaș într-o revoltă*, Editura Vatra Veche, Tg. Mureș, 2016.

în versurile lor oarece vântişor al trecutului regim, fug ca dracul de tămâie când e vorba de o asemenea abordare, chiar dacă revolta ar trebui să fie omniprezentă în timpurile pe care le traversăm. Şi sper să le traversăm mai repede...

Despre rosturile poeziei în general, trebuie spus că ea a pornit *ab initio* tocmai pentru ca societatea, omenirea să se întoarcă în frumuseţe, dar ea, poezia, nu şi-a uitat niciodată rosturile ei angajate; de la epigramă şi până la marile epopei ale lumii, începând cu cea a lui Ghilgameş, cu a *Iliadei* şi *Odiszei*, a *Cântecului despre oastea lui Igor* sau cea nordică a lui Väinämöinen din *Kalevala*, toate au urmat instinctele poetice ale naţiei, cântând angajat (şi firesc) faptele vremilor respective. Atitudinea marilor poeţi ai lumii, de la Homer şi până în zilele noastre a fost una angajată, chiar şi atunci când un persan ca Omar Khayyam sau un chinez ca Li Tai Pe abordau cu preponderenţă tema iubirii – să zicem.

Rar mi s-a întâmplat ca la lectura unei poezii să am aproape tot timpul în faţă imaginea celebrului tablou al lui Munch (*Strigătul*), iar în paralel, *Țipătul* lui Mircea Dumitrescu, așa cum s-a petrecut pe tot parcursul lecturii acestor poezii. Mai trebuie să mărturisesc faptul că după răsfoirea primelor două volume, la o cană cu vin, într-o seară, când conversația s-a întâmplat să se lege mai abitir decât altă dată, am citit aproape la întâmplare câteva dintre aceste poezii unui prieten. Prietenul meu nu este literat, dar a intrat rapid în rezonanță cu temele poemelor, teme pe care noi înșine le-am rotit pe toate fețele în alte seri și în alt fel de împrejurări. Faptul m-a bucurat nespus și m-a făcut să mă gândesc că poezia nu se adresează numai inițiaților, ci deopotrivă, pe niveluri de înțelegere, tuturor celor dispuși s-o parcurgă și eventual s-o înțeleagă. Despre înțelegerea poeziei e mult de discutat și constituie un capitol aparte, care nu privește tema noastră. Se poate spune doar că în locul neghioabei întrebări din sistemul nostru școlar *ce a vrut poetul să spună în poezia...* cutare, ar fi de dorit să se pună mai degrabă problema *perceperii* respectivului autor și a operei sale...

Timpurile s-au schimbat, arta a evoluat în nebănuite trepte, iar despre înțelegerea poeziei (în sensul mai sus arătat, dar mai ales în poezia modernă) n-ar mai fi cazul unei înțelegeri în sensul clasic al cuvântului. Poate mai degrabă să ne pătrundem de ea, așa cum stăm în fața unei picturi moderne. Să fie doar o stare și nimic mai mult. Dacă empatizezi, bine, dacă nu, îți cauți de drum. Și-atunci mă-ntreb: de ce să le fie rușine domnilor Sarsailă autorii de poezia (hai să-i zicem) angajată, pentru că și această fațetă este inclusă în întreg rostul poeziei? Orgoliul de a scrie numai pentru tine și pentru “inițiații” de pe internet, cum se întâmplă în zilele noastre, aduce binișor a paranoia, a nesiguranță și superficialitate, dar mai ales a ne-talent. (Sigur că s-a făcut și din paranoia artă, dar și acea stare s-a adresat unui public, nu a murit nimeni cu ea în brațe; sau dacă a murit, starea respectivă nu este decât apanajul nebuniei, în sensul cel mai concret

al cuvântului). Această stare de lucruri nu o mai comentăm. Constatăm și trecem mai departe. Poezia are nevoie de corespondență biunivocă, altfel rolul ei se duce pe apa sâmbetei, iar arta în general nu și-ar mai avea rostul.

Au trecut douăzeci și cinci de ani de la schimbarea vechiului regim și, în condițiile date, nimeni nu strigă, toți şușotesc pe unde apucă: pe la colțuri, prin crâșme, în familie, dar nu unde trebuie. Dar mai ales, NU OFICIAL! Nimeni nu pune degetul pe rană, așa cum ar fi firesc. Toți se feresc, toți sunt șovăielnici. Majoritatea: lași, slabi și proști. Spun asta fără ocolișuri. Iar dacă lași proștii să ajungă la putere, atunci constați, așa cum a făcut-o istoricul italian Carlo Cipolla, prostia proliferază (și încă rapid – adăugăm): *istoria ne arată că, în orice perioadă, o țară progresează atunci când la conducere sunt suficient de mulți oameni deștepți, care să anihileze proștii activi și să nu le permită să distrugă ceea ce au creat deștepții*. Ori, situația la noi este taman pe dos: când președintele Camerei Deputaților afirmă că el este coleg cu Mihai Viteazul, un parlamentar spune despre programul partidului său că ține 24 din 24 și câteodată și noaptea, atunci este chiar noaptea – vorba unui realizator de televiziune, noaptea minții!

Norocul nostru este că din abisul tăcerii depline, se ridică din când în când câte o voce care să adune tot năduful celorlalți care tac mâlc în vinovăția lor, sau doar şușotesc (adesea provocator), fără să ia o atitudine tranșantă, oficial, fără ascunzișuri, ci deschis. Așadar, o revoltă despre tot și toate câte se întâmplă în societatea noastră slugărnicită și ticăloșită până peste margini străbate întreaga poezie a lui Răzvan Duncan. Aproape nimic nu-i scapă din ceea ce ne privește pe toți, dar despre care o lume întreagă tace, din comoditate, din frică sau din interes... Și când spun aceasta, mă gândesc mai ales la guvernanți și parlamentari, pe care (culmea!) tot noi i-am ales și care ar trebui, dacă nu să ia atitudine, atunci măcar să îndrepte ce-i strâmb și nedrept, nu să doarmă în fotoliile lor comode după o noapte de orgii, în compania târfelor de lux pe care-și cheltuiesc ciubucurile grase. La ei, ciubucul e cu mult mai substanțial decât *haraciul* dat sultanilor în timpurile de ocară. Nici n-au cum să se manifeste altfel, căci în loc să controleze instituțiile din subordine, ei recunosc cu nonșalanță faptul că mai degrabă *ei* sunt controlați (!). Sunt șantajabili, așadar, căci umblă cu sacu-n spate, vopsit pe dinafară cu praf de cretă pentru a prosti proștii, dar cu toate astea, unghiile mâțelor ascunse-n sac se văd atât de tare, încât poți jura că nu sunt ale unei pisici, ci ale unui tigru...

Și-atunci, să nu te-ntrebi care mai e rostul poetului în societate, când toți se-ntrec în a mânui cuvinte, doar cuvinte, nu idei, și-acelea într-un suficient limbaj minimalist? Nu unul dintre rosturile poetului în societate este acela pe care și l-a asumat Răzvan Duncan? Din păcate, e valabilă și reciproca; astăzi poetul și poezia nu mai interesează preopinenții mai sus încondeiați. Nu mai interesează aproape pe nimeni. Poeții și criticii se citesc între ei și cam atât. Creatorii sunt trecuți cu vederea; ca și cum n-ar ființa, căci “aleșii” nu sunt cultivați, dar sunt în schimb teribil de vicleni

(căci nu numai de prostie e vorba), iar aceasta își face efectul cu vârf și îndesat. Să sperăm că le vor da dreptate generațiile viitoare! Asta îmi aduce aminte de o întâmplare: după 1989, când lui Ion Druță, scriitorul de peste Prut, i s-au acordat onoruri la Chișinău, a spus cu amărăciune că ar fi avut nevoie de ele când era în floarea și nu la apogeul vârstei. Și avea dreptate.

Întorcându-ne la poezie, Răzvan Ducan spune, radiografiind societatea în care băltim, că *Slugărnicia-i calitatea primă,/ Gradele de aplecare-n șale,/ Cât de bine lingi unde-ai scuipat/ E criteriul pentru promovare*. Nimic nu e uitat ori șters cu buretele, căci mangafalele conducătoare *Stau în clasoare de obediență/ Și se încățălesc în interese de clan,/ Fac sex în grup partidele la noi/ Și se închină doar la zeul Ban// Ne conduc timbrele, mamă,/ Capete "de bour" ne-conjoară,/ Chiar și Cultura e la honvezi dată,/ Și Eminescu-i omorât a doua oară!* În țara vândută de români pe "mărunțișuri" de sute de hectare, oamenii zilei *În politică văd oportunitatea,/ Statutul fiind prilejul oferit/ De-a-și îngrășa conturile proprii/ Punându-le pe ale țării la slăbit*. (poezie cu titlu semnificativ și de supremă revoltă: "Ba pe-a mă-tii!!"), așa încât nouă, celor mulți, nu ne rămâne decât *pământul de sub propria unghie,/ ultima mostră de pământ românesc/ pe care politicienii nu au vândut-o încă*. Ca atare, punând întrebarea: ce ne așteaptă?, răspunsul e frust și la obiect: *o existență-n pielea goală/ Cu decorații mâncate de molii/ Ne așteaptă, după ce-au vândut/ Țara "de dor" și "de glorie"*. Viitorul copiilor noștri e pus și el sub semnul întrebării, căci *va veni o vreme de restriște/ Când căutați la zestrea de pământ,/ Ne-or bate-obrazul generațiile noi/ Că țara ce-au primit-o e doar vânt*.

În țara în care parlamentarii (cu foarte, foarte puține excepții) nu sunt altceva decât murăturile zbârcite ale societății, puse pe patru ani la borcan, din care netede ies la suprafață numai câteva, dar și acelea compromise de zeama băloasă a ceea ce trebuia să le susțină, o voce ca a lui Răzvan Ducan trebuie să îndemne la aruncarea "murăturilor" vechi și urât mirositoare și la punerea altora, până când nu e prea târziu și nu vor împuti cu mirosul lor orice colțișor al țării acesteia bogate, pe care au răvnit-o și au muls-o toți cei puternici tocmai pentru că am avut printre noi cozi de topor, lașități și interese pe care nu le-am stârpit din rădăcină atunci când trebuia. I-am lăsat să conducă și să ne conducă. Rezultatul de ieri, ca și cel de azi? *Pădurile-s tăiate, munții-s dați,/ Ținuturi întregi sunt retrocedate,/ imaculați în tribunale, hoți cu ștaif/ Sunt "maculați" cu funcții și palate*.

Dar poetul nu se oprește la atât; el surprinde exact atitudinea umilinței nației doar pentru *a trece puntea*. Tinicheaua aceasta de a te face *frate cu dracul* a rămas în firea și fibra nației, ieșind la iveală din când în când și zornăind întocmai ca niște cutii de conserve goale, legate de mașina cutărilor căsătorii, așa cum vedem în filmele americane proaste; și-atunci, *Când ni se pune încă-un sac în spate,/ Nu-l scuturăm, ci mulțumim frumos,*

Și parc-am cere chiar o zgardă/ De cum ne gudurim pe lâng-un os. Ba mai mult: Ne certăm cu sonorul la televizor,/ Protestăm la imaginea ce ne intră-n casă,/ popor viteaz în camera lui mică,/ Stând între perne, cu perdeaua trasă.

Și lucrurile nu se opresc aici: atunci când reacțiile oamenilor sunt cele arătate mai sus, sigur că proștii care ne conduc apasă pedala până la refuz, pentru că au găsit momentul propice, ajungându-se la un apogeu al situației care frizează absurdul: *pot să revendice în instanță și pietrele voastre de la rinichi./ Pot să demonstreze științific că acestea, străt cu străt,/ au același A.D.N. cu munții peste care sunt proprietari./ Și să arate că ați băut deliberat multă apă,/ ca să le furați din munții, pentru care au acuma hârtii.* Ironia merge și ea până la absurd, căci spre finalul poeziei se spune: *Vor fi și pietre de rinichi nereperate./ Puține, dar vor fi./ Acestea vor fi depuse sub sticlă la București,/ la MUZEUL DEZNĂDEJDII NAȚIONALE/ (muzeu realizat cu fonduri europene nerambursabile),/ unde viitorii noștri copii,/ veniți în vizită cu doamna învățătoare,/ vor vedea în carne și oase/ ignoranța și neimplicarea civică a părinților lor.*

Sigur, poetul aduce aminte, așa ca în *Curbura Carpaților*, de demnitatea vremurilor de altă dată: *Inițial, munții Carpați erau liniari,/ înalți, semeți, frumoși și clari./ În ei era un popor de oameni vii/ ce modela viitorul pentru copii.* Dar acestea sunt accente rare și subțiri. Acum, poporul de molâi nu mai are poeți care să-și arunce *buzduganele de versuri în porți*, nu, au devenit și ei becisnici, dorind să-și conserve *traiul convenabil*. Și ca să demonstreze – vorba lui Schiller – că *împotriva prostiei, chiar și zeii sunt neputincioși*, Răzvan Ducan ne arată cum *Oamenii merg la biserici cu convingerea ascunsă/ că intră în mașini de spălat păcate, dar apele înaltului au o cu totul altă menire și/ la fel de dalmațieni ies precum au intrat*, lucru care-mi aduce aminte de un fapt petrecut aieva, la Ipotești, când o enoriașă convinsă mă îndemna să intru-n biserică, încercând să mă convingă de faptul că îmi va ușura sufletul greu de zilele în care eram tot timpul pe drumuri, înfăptuind, la Ipotești, ceea ce nu-i terminat nici acum... Și cum în fața insistențelor cedează tot omul cu bun simț, dispărut cu totul din societatea românească, am intrat acolo unde fusesem îndemnat; am rezistat douăzeci de minute, iar la ieșire, întrebat fiind cum a fost, i-am răspuns cu sinceritate (spre dezamăgirea tuturor celor ce-ntâmplător ascultau): în afară de faptul că dascălul nu știe să citească, iar popa nu știe să vorbească, totul a fost bine...

Unde-i umanismul culturii de-altă dată? Unde? *Umanismul culturii* – spune Zoe Dumitrescu-Bușulenga – *se sprijină pe lectură, nu pe imagini fugitive. Pierderea obișnuinței lecturii este pericolul cel mai mare care amenință planeta, pentru că slăbește intelectul. Chiar și eu, după ce am stat cinci ani în Italia, la întoarcere a trebuit să pun mâna pe Eminescu și pe Sadoveanu, ca să-mi refac limba.* Așadar, d-na Bușulenga a simțit nevoia să-și refacă limba numai după cinci ani!, dar noi, cei care ne luptăm

cu acest lucru de douăzeci și cinci, cum să ne simțim? Și ce să facem? Sigur, trebuie să facem ceea ce Răzvan Duncan și încă puțini ca el fac deja, dar cât contează o picătură în marele ocean al prostiei, vicleniei, lăcomiei și (mai ales) al cinismului omenesc? Și mă tem că lucrul acesta nu este întâmplător; că cei care vor să se ajungă la această situație știu bine că societatea are nevoie de sclavi și de sclavie, nu de cultură (cultura îți deschide mintea și nu de aceasta-i nevoie!), o sclavie cu mult mai perfidă decât cea despre care am învățat la școală. Poetul simte nevoia să ia apărarea limbii române, așa cum puțini au făcut-o în ultimii douăzeci și cinci de ani; el ia peste picior englezirea limbii, și-a manelismului exprimării, punând în loc o limbă ziditoare de biserici, *În care spusele au unghiuri teșite/ Și de aceea nu zgârie sau irită timpane,/ Unde propozițiile curg melodioase,/ Cu înțelesuri de-așezat în rame.*

Și ca un *memento* adus din timpul lui Émile Zola, nou și necesar *J'accuse*, poetul merge până acolo încât are curajul să se ridice împotriva nedreptăților supreme făcute sub pavăza "ocrotirii neamului", când, în fapt, noi suntem perdantii, nu câștigătorii. E aspru curajul poetului: *Ne-au spus de la început că ne dau voie/ să ne păstrăm pipetele și degetarele,/ dar mai puțin gazul metan, furnalele, vapoarele// Ne-au spus de la început că putem/ să continuăm un rost sub soare,/ dar fără păduri, fără aur și fără sare// Ne-au spus de la început că ne dau voie/ să avem o țară-nfloritoare,/ cu prosperitatea dată prin strecurătoare.* Nu e uitat nici exodul a trei milioane de români (licențiați sau nu) care și-au lăsat acasă copii cu cheile la gât, în fața unui bloc cenușiu, cu tencuiala căzută, dezolant nu numai la o fugitivă privire, ci chiar în interiorul lui, cu ghena comună și cu șobolanii mișunând prin gunoaie... Căpșunarii și îngrijitoarele din aziluri au plecat să trimită bani celor rămași de izbeliște, copii care-ntre timp au căzut ademeniți în plasa etnobotanicelor și a substanței trase pe nas și-atunci te întrebi la ce mai folosesc banii trimiși? La destrămarea familiilor, poate... La ce ne folosește că forțați (și îndemnați!), *Ne pleacă materia cenușie,/ Ne pleacă "Greierele și furnica" din poezie./ Ne pleacă fără întors, principalele resurse,/ Prin școlarizări și prin burse?* Lumea românească (dar nu numai) este surprinsă ca-ntr-o apocalipsă modernă; ea este un *recviem pentru Sodoma și Gomora*, unde *Bărbați își caută iubiți pe Internet,/ Își dau rendez-vous lesbiene,/ Cineva-i pasiv și cineva-i activ,/ Nefirescu-i fără anateme.*

Parlamentarii, dacă-i auziți, vorbesc între ei adresându-se cu *exelență* (!), dar cum să-i zici *exelență* unui om care a crescut toată viața oi sau are o fermă de vaci din care și-a plătit locul în Parlament, iar când se întoarce la locul de muncă îți strigă: *Eu sunt decât* (sic!) *senator al României, deci faci ce-ți spun eu, deci altfel zbori din postul tău amărât, animalule!!!*, căci fiecare se adresează cu apelativele obișnuite de la care a plecat și cu care era învățat... Sigur, sunt printre "excelețele" trimise de noi în Parlament care ajung și *Doctori în co doi și ca co trei*, [...] *Subjugați*

de cartoane pompoase,/ Umflați în penele c.v.-ului parodie./ Dau copy paste la copy paste,/ Și licența-n contumacie. S-au înmulțit “doctorii”, după revoluția de carton din țară, ca ciupercile după ploaie, încât nu mai poți trage un vânt natural când îți vine, că strâmbi nasul unui doctor în te miri ce... Le este cunoscut mirosul, căci în ascuns ei știu de unde au plecat, dar brusc au și uitat! Când nu pun girofarul ca să se-mpăuneze, căci nu suportă vulgul, *Chiar și pe stradă te lovești de ei,/ Doctori în sus și doctori în jos:/ – În ce sunteți doctor, domnule ministru?/ – În Hopa Mitică și-n fapta pe dos!*

Noi *Tindem să devină moartă limba noastră vie./ S-o vorbim în șoaptă, doar pe inserat/ Și o limbă nouă să ne doarmă-n pat.* Dacă se va ajunge la așa ceva, atunci poeți, luați-vă lumea-n cap și căutați-vă alt loc pe planetă, atâta timp cât se va mai găsi unul, căci nu peste mult timp veți fi alungați *nu* de pe teritoriul în care v-ați izolat, ci din propriul vostru lexic! Și-atunci veți înțelege (căci la început nu vi se va impune, dar mai târziu își vor aduce aminte – nici o grijă! – de limba latină și vă vor spune cu perfidie, știind că ei sunt câștigătorii, *dura lex, sed lex!* Sigur că se vor găsi destui care să participe la uniformizarea limbii noastre și s-o încastreze în alta, mai comercială, mai convenabilă, care să nu aibă atâtea sensuri, căci sensurile dau subtilitate și cu subtilitatea unde ajungem? Subtilitatea e subversivă. E mai subversivă decât limbajul direct, căci acela poate fi interzis prin lege, cum spuneam, iar pentru subtilitate e nevoie de intelect, de cultură, de deschidere spre lume! Dar nu, n-avem nevoie de așa ceva! Avem nevoie de animale de muncă, de statui de slănină, mari amatori de *fast-food*-uri și de vin *care nu a văzut struguri*, imbecilizați și îndoctrinați de imaginea mincinoasă și manipulative a televizorului... Iar alții, pe care nu i-am numit, vor ajuta cu sârg la toate acestea, căci își vor lua *șeile cailor morți și-ngropați,/ păstrate după butoaiele cu palincă/ și le vor pune pe spinarea celor care vor să le-asculte frustrările*, pe care Eminescu, săracul om de geniu, nu le-a suportat și s-a revoltat, iar unii, astăzi, îl bagă-n debara sub pretextul că altfel noi nu putem intra în Europa, încât, după atâta timp, durerea și rușinea noastră e infinit mai mare.

Cât a suferit omul acesta pentru ca noi să spălăm cu *dero* podelele istoriei în care ne-am născut, terfelind memoria vie a martirilor noștri. Sigur, acum nu mai avem dragobetele, avem *Valentine's Day*, nevrând să accepte că, deși *gândac neînsemnat/ Căruia însă, iubirea de patrie îi e altar*, oricum nu prea-l bagă în seamă, căci uite *ce bulgăr mare împinge, de bălegar!* Și toate pentru că *Hoțul a fost legiferat ca om cinstit,/ Omul cinstit, ca prost național.* Nimic nu mai e de mirare, căci poeții înșiși, împărțiți și dezbinați de orgolii mărunte, *privesc timid mai mult ca o dorință/ de a-și conserva traiul convenabil...*, în schimb, *se concentrează nemernicia,/ Diluându-se-n același timp omenia./ Bunul simț a devenit o corvoadă,/ La care nimeni nu mai stă la coadă.* Suntem doctori *copy paste*. Halal! N-aș fi crezut vreodată că aș putea striga împreună cu poetul: *e atâta*

moarte-n jurul meu,/ de cred că nu mă mai iubește Dumnezeu!, căci nici prin cap, cât de vag, nu-i trecea bunicii că voi ajunge să *Trăiesc într-un blog,/ unde vecinul din scară din Cipru/ se ceartă cu vecinul de pe Nipru,/ pentru cartelele de la intrare,/ semantică pe codul de bare.* Atunci, iarăși, nici prin gând nu-mi trecea să spun odată cu tine că *În rest e mult zgomot de fond,/ pe bila asta fudulă,/ numită mapamond,* dimpotrivă, mapamondul îmi pune probleme adânci, care-mi urneau mintea să înoate în ape adânci și-n ape tulburi și-n limpezimi de gând, iar oamenii de pe el erau ca-n poveste, aproape Feți-Frumoși, iar povestea era adevărată, nu preacurvită de cei pe care, neavând un cuvânt mai greu, mai încăpător, i-am numit mai sus cinici.

Cum să nu strigi? Cum să nu-ți dai seama că ești *chiriaș într-o revoltă?* Iar despre Eminescu, din nou, cui *Să ceară voie să strălucească?/ Și permisiunea cui să o câștige/ Când tot ce-a scris îl legitimează/ Și n-are nevoie de catalige?* Sigur, poetul are dreptate atunci când afirmă cu tărie că nu știi *înțepătură de țânțar,/ Să fi rămas în istorie,* dar știți cum e: tot pic cu pic, ei reușesc să crească din nimic, iar picătura, ca la chinezi, naște iezi, apoi amorezi, apoi capre de grija cărora nu mai știu pe unde să scoată cămașa vecinii... Astăzi, fiii celor cu stele pe umăr din trecut au și ei la rândul lor stele; numai că ale lor sunt invizibile, ca cerneala simpatică. Sunt cei care *au lins clanțele* pe la ușile cui nu trebuie și au schimbat foaia în funcție de cine ajunge la putere. De ce conștiința (câtă le-a mai rămas pe fundul scoarței cerebrale) nu le estompează avântul? De ce, în loc să tacă și să clădească ceva, lucrează numai la demolări? Și nu la demolări mărunte, nu, se aruncă la cele maiestuoase, cu vârfuri înalte și cu ornamentații pe care nu vor să le înțeleagă? De ce când pleacă-n străinătate pledează *vinovat* în numele culturii române, botezând-o *o cultură minoră (???)*, pe când poetul, păstrându-și crezul, *Prin satele și orașele românești/ A dus sare și piper,/ A catalizat cunoașterea istoriei neamului,/ iar Limbii române i-a fost grănicer.? De ce? De ce nu-și dau seama* (căci de bun simț, cum spuneam, n-au nevoie, nu-l vor nici ca o umbră), de ce?, ca patrafirul istoriei neamului să-l îngroape în hulă și-apoi în uitare? Puțin le pasă de ceilalți, numai lor și nimănui altcuiva să le fie bine, iar pentru asta trădează, mint, omoară, scriu verzi și uscate ca să se pună bine cu cine trebuie, indiferent cât de ticălos este acel cineva... *Copy paste pe orice ață/ Care te trage în față,/ Copy Paste pe un omor/ S-apari la televizor/ Copy Paste pe-un rol ingrat,/ Violând sau violat.*

Și-atunci, cum poți să șușotești pe la colțuri, când strigătul, fără să vrei, îți iese din gât? În ce altă țară europeană ambasadorii își încalcă flagrant statutul diplomatic în țara unde-au fost trimiși, devenind arbitrii a ceea ce se-ntâmplă cu legile țării (nu cu un lucru neînsemnat), ajungând să firitisească un popor întreg, spunând că ar fi bine să fie mulțumiți că aici e liniște și nu se trage de pe acoperiș, ca la Beirut? În ce țară li se permite așa ceva fără să devină, cum e regula pretutindeni, *persona non grata*? Tăcem,

în loc să afirmăm odată cu poetul: *La mine, acasă, în casa mea, eu nu dau nimănui socoteală./ La mine, acasă, dacă vreau, umblu în pielea goală.*// Și aceasta pentru că e dreptul meu, ca la mine acasă,/ Niciun fel de șoarece, sub nici un motiv, să nu-mi joace pe /masă.

Citesc într-o revistă relatarea lui Stejărel Olaru⁶⁵ despre faptul că un cimitir al soldaților români din Transnistria a fost nivelat și transformat în cimitir al soldaților sovietici, iar la întrebarea pusă legitim de Magda Ursache – *au protestat guvernanții?* –, răspunsul e uluitor: *spre rușinea autorităților noastre, nu s-au găsit bani pentru un cimitir al celor căzuți în războiul sovietic (!)*. Ne raliem revoltei autoarei, referitor la atitudinea poezilor douămiiști, când aceștia spun că nu mai servesc istorioare despre eroi, slavă și morminte! Nu, adăugăm noi, acum se caută cu obstinație cuvinte de la marginea vocabularului, cu cât mai scabroase, cu atât mai bine, iar artiștii plastici pun penisul pe harta țării și organizează expoziții în străinătate. Și-atunci, mă-ntreb în ce țară (fie ea și una care provine din fostele țări socialiste) un guvern permite un asemenea sacrilegiu, adoptând apoi o atitudine cu totul nedemnă, iar explicația de compromis e cea mai umilitoare cu putință: n-am avut fonduri destule să mutăm cimitirul și oasele eroilor; e ca atunci când un personaj dintr-o piesă absurdă se află pe scenă, recitându-și monologul în fața spectatorilor, iar de sus, un manipulator al luminilor și al ștăngilor, împins de nevoi, se slobozește în capul actorului, iar acesta, în loc să se revolte, îl scuză pe Cel de sus că îl doare burta și are diaree! Ce fel de conducători își alege poporul acesta? E un blestem? E suficiență? De ce, ne întrebăm odată cu poetul, nu *Sunt singurul care am dreptul să pun și să adun masa acasă,/ Și numai eu, singur, am dreptul să stau în cap de masă?*

Și luând exemplul lui, ne întrebăm iarăși: *Vom rămâne în pielea goală/ și ne vom certa pe medalii,/ pe amendamente, pe ordonanțe, pe carii// În schimb, constatăm cu durere/ că la noi nici Ana nu mai are mere,/ iar copiii, încă din clasa zero,/ uită jertfa ei pe ritm de manele cântate de Nero?* Oare în manipularea istoriei, în superficialitatea și suficiența unei generații needucate, clefăind la masa unui nimic cotidian, în care modelele sunt ascunse, trecute sub tăcere, se-ascunde viitorul? Oare să mor în mijlocul unei generații care are drept exemplu o elevă ce tocmai și-a dat examenul de bacalaureat și care, interviuată, spune că *anul acesta au fost subiecte ușoare, foarte ușoare: arta poetică la Tudor Arghezi și Lucian Blaga...* – *Și tu ce ți-ai ales?* (întreabă reporterul) – *Nichita Stănescu*, răspunde senin eleva, cu gândul la cea mai recentă melodie cântată în Italia de maneliștii Guță și Salam...

J'ACCUSE!!!

⁶⁵Magda Ursache, „O lege liberticidă”, în *Hyperion*, an 34, nr. 1-2-3/2016, p. 167.

Aripi prind când dorul mă apasă

*Măicuța mea când dorul mă apasă
Aripi prind, prin nori, să zbor acasă,
Să-ngenunchez țărânei și virtuții,
Să depăn amintiri, în praful curții*

*S-adun în sân și mere dar și nuci,
S-ascult în zori și mierle dar și cuci,
Să merg la pescuit în apele cu stele
Unde-noată luna în clipele rebele,*

*Unde lebăda ca semn de întrebare
Gătu-și rotunjește în razele de soare,
Unde tricoloru-i mândru în ferestre,
Cruce din istorii pe iatagan de creste.*

*Măicuța mea când dorul mă cuprinde
Sângele de neam ca flacăra m-aprinde
Și ard în zbor s-ajung cu nerăbdare
Să-ți ating lumina de românească floare.*

*Nimic nu e mai scump în lumea toată
Decât a fi acasă, pe prispă, laolaltă
Și frați, dar și bunici, frumoși nepoți
Punând cununi la stâlpii de la porți*

*În ochii tăi speranță mă re-ntorc
Să-mi fac din obicei izvor de foc,
Să ard îngenunchind profund, fierbinte,
Pătruns de amintiri, de vise sfinte!*

În crucifixul porții

<i>Mă dor încheieturile timpului,</i>	<i>Fluturi stau pe limba azurie,</i>
<i>Scârție în sânge vechi nisipul,</i>	<i>Silabele se-ntrec în rugăciuni,</i>
<i>Sufletul devine sticlă transparentă</i>	<i>Femeile sunt îngeri fără aripi,</i>
<i>Dezgolindu-mi inima și chipul.</i>	<i>Sculptează-n nemurire noi minuni.</i>

*Mă dor încheieturile timpului,
Iubirea ta cu inima cuprind,
De-aceea-n crucifixul poeziei
Așez clepsidra, flacăra-i aprind!*

FOTOALBUM

Duminică 24 iulie după Sf. Slujbă, în sala socială a Bisericii a avut loc întrunirea Cenaclului nostru literar de vineri. S-a lansat volumul *Nu vreau să traversez* de Elena Mitru și s-a prezentat expoziția de fotografie intitulată "Imagini ale creație divine" a artiștilor George și Alexandru Petrescu (din Paris și Texas).

Luni 22 august 2016 la Seminarul Teologic din M-reă Neamț a avut loc întrunirea de 50 de ani de la admitere și 45 de ani de la absolvirea cursurilor seminarele de către promoția Preotului Prof. Dr. Theodor Damian.

De la st.: Pr. Gabi Doroftiesei (prezent în locul tatălui său Toma Doroftiesei, decedat), cântărețul și teologul Viorel Ivan și preoții: Ioan Adam, Marcel Miron, Dumitru Merticaru, Constantin Alupeș, Theodor Damian, Constantin Genes, Ioan Chiribău, Ioan Dănilă, Gavril (Muscă) Damian.

Și preotesele
(de la st.):
Dorina
Dănilă,
Cornelia
Merticaru,
Sorina Miron,
Claudia
Damian,
Lidia Aurelia
Genes,
Angela
Eleonora
Dorofteiei,
Mariana
Alupei,
Milena
Adam,
Artemiza
Damian și Fevronia Chiribău.

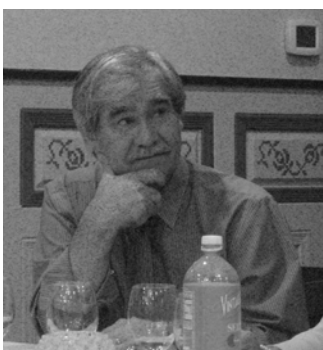
Duminică 11 septembrie 2016.
Pr. Aurel Sas (dr.) din Las Vegas
în vizită la parohia noastră.

**Deschiderea anului
școlar.** Școala de
duminică, Prof. Irina
Anițului și o parte
dintre copii.

Pe data de 16 septembrie 2016, în Cenaclul literar “M. Eminescu” s-a lansat volumul *Ideea de Dumnezeu în poezia lui Eminescu* de Theodor Damian (la restaurantul Boon, fost Bucharest, din Queens, New York).

Theodor Damian

Doina Uricariu

Mariana Terra

Valentina Ciaprazi

Cupon de Abonament

Lumină Lină • Gracious Light
30-18 50th Street
Woodside, NY 11377

4 numere pe an: 60\$ inclusiv expediția

Numele
Adresa
Oraș/stat
Cod
Țară

Donații și contribuții pentru revistă:

Numele
Adresa
Oraș/stat
Cod
Țară

Suma:

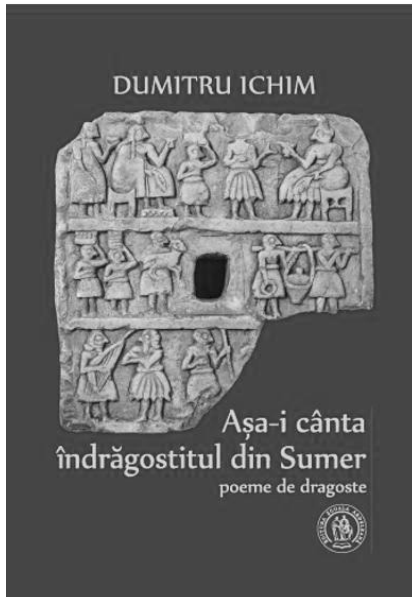
Atât abonamentul cât și donațiile pot fi făcute prin check sau money order. Donațiile se scad la taxe.

Silent Whisper

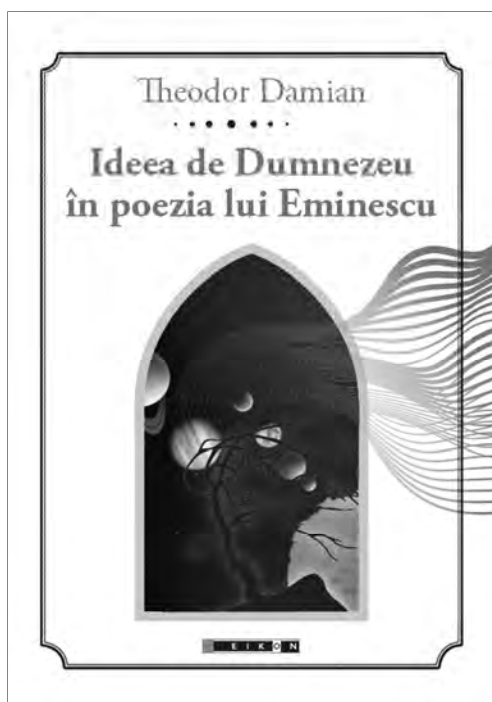
*I do hear her silent whisper,
To your ears – just humble restless rustle,
But to mine –
Oh, such sweet melody, the endless tune melted in honey
Melting in my ears as she silently whispers to me,
The silent silence broken by her soothing breeze,
How cool and refreshing it is.*

*I do feel her soft touch:
To your senses – just the sweeping sounding wind.
But to mine –
The elements of the atmosphere brushing against my face
Softly brushing, leaving behind such a caressing taste.
A traceless trace begotten by her soothing ease
How cool and refreshing her whisper is.*

Ștefan Scorțea

Dumitru Ichim,
*Așa-i cânta îndrăgostitul din
Sumer. Poeme de dragoste*

Theodor Damian, *Ideea de Dumnezeu în poezia lui Eminescu*, Ed. Eikon, București, 2016

Interesantă mi se pare și motivația acestei cărți: observând că la noi se discută cu patimă, în ultimul timp, dacă Eminescu a fost sau nu un religios creștin, că s-au făcut chiar tabere: unii ce luptă pentru începerea procesului de canonizare a poetului și alții ce vor să demonstreze, dimpotrivă, că el a fost mai degrabă ateu sau adept al altor religii decât cea creștină – Theodor Damian își reia aceste texte, scrise fără vreunul dintre aceste două scopuri, pur și simplu pentru a scoate din falsa dilemă tema ca atare. Mai ales că autorul descoperă, și identifică faptele: atât așa-zișii zelatori cât și îndârjiții negatori se bazează pe texte rupte din context. [...]

Theodor Damian dovedește că cercetarea curată, dezinteresată, fără scopuri extrinseci, este și cea adevărată. Pentru că dânsul nu face mai mult decât să identifice tema creștină în poezia eminescienă – dar o face cu metodă, cum la noi s-a făcut doar rareori și, desigur, fragmentar. Fragmentară este și cercetarea autorului de față, dar ea este sistematică și lasă loc continuărilor.

Nicolae Georgescu

MIHAELA MALEA STROE

Odiseea pensionării – pas cu pas

Motto: “Dacă nu poți să-i învingi, zăpăcește-i!”
(reclamă TV, AXN)

Am decis să mă pensionezez *anticipat*, din simplul motiv că sistemul în care am activat 35 de ani (învățământul) a devenit absolut strivitor și asta nu doar printr-o birocratizare aberantă. Am crezut că pensionarea va decurge firesc, ușor. Am uitat, un moment, că trăiesc în țara în care un fost premier și-a exprimat cu cinism ostilitatea la adresa pensionarilor care, zicea el, trebuie să iasă “pe cale naturală” din sistem. Adică, ce nu rezolvă ei, politicienii, prin măsuri de exterminare financiară, să rezolve “frumoasa cu coasa”. Mi s-a confirmat, în odiseea pensionării, că se dorește fățiș ca pensionarii să fie învinșii sistemului (de pensii) ori, dacă asta nu se poate, măcar “zăpăciți”, hărțuiți, păcăliți...

Pasul zero. Ca să aflu răspunsuri la întrebări premergătoare pensionării, sun la Casa Județeană de Pensii solicitând o audiență. A fost nevoie de două ore până să prind “liber” telefonul interior. O voce plată mă întreabă dacă sunt pensionară. Răspund că voi fi în curând. Replica vine sec: “Dacă nu sunteți pensionară, nu puteți solicita audiență”. Punct! Asta cum o fi? Dacă la școală ar cere cineva audiență la director, acel cineva trebuie să fie profesor ca să i se acorde audiența???

Primul pas. Am cerut, la CJP, *stagiul de cotizare*. Un birou spațios, două funcționare amabile, o cerere tipizată (mai multe exemplare pe un pervaz, la dispoziția solicitanților), sunt invitată să iau loc, în câteva minute primesc stagiul de cotizare, urările de sănătate și zâmbetele angajatelor. Stagiul de cotizare e... mai mult decât complet, deci mă pot pensiona.

Pasul doi. La locul de muncă, pentru completarea dosarului de pensionare. Directoarea îmi spune că am nevoie de două adeverințe – una de la școală, alta de la inspectorat (așa era anul trecut), privind încetarea obligațiilor contractuale. Merg la inspectorat. O inspectoare mă asigură că nu, nu mai este nevoie de adeverință de la ei, doar de la școală. Mă întorc la școală. Directoarea, contrariată, dar bine-intenționată, îl sună pe juristul inspectoratului care o asigură că *baa daaa*, e nevoie de ambele adeverințe. Mă întorc la inspectorat, cu cererea. Secretara îmi face semn să intru. Îi povestesc tărășenia și o întreb dacă să las cererea sau ba, că nu mai înțeleg.

Martor la povestirea mea – un ins care intervine: “Doamnă, eu sunt juristul, dar dacă doamna inspector a spus că *nu e nevoie, nu e nevoie*, ea știe mai bine. Scuze că v-am pus degeaba pe drumuri”.

Pasul trei. Început de septembrie (2015), zi frumoasă, neobișnuit de caldă. La CJP, la ghișeele de primire acte, la etaj, coadă imensă. În clădire – sufocant de cald. Ies, din când în când, în curtea interioară, rezervată angajaților ca loc de pauză de cafea și țigară. Un gardian care nu și-a pierdut omenia în sobrietatea uniformei, ne lasă și pe noi, cei de la coadă, să ieșim câteva minute acolo, să stăm pe scaune, la umbră. Așa, aproape trei ore de așteptare sunt suportabile. În curte bem un suc, discutăm... Vlad R., un prieten cu experiență de pensionar, îmi spune să adaug *neapărat* la dosar o cerere ca, odată cu decizia, să-mi fie trimis și *buletinul de calcul*, că “e foarte important”. Nu știu ce înseamnă asta, dar îl ascult și o sfătuiesc să facă la fel și pe prietena mea, Simina P., care tot azi își depune dosarul. Și ea o sfătuiește pe o colegă de-a ei de liceu, Iolanda M., care tot azi... Învățăm din mers, din experiența altora. La ghișeu – o doamnă brunetă, zâmbitoare în ciuda aglomerației și zădufului, analizează dosarul și-mi spune că am nevoie de încă o adeverință (de studii la cursuri de zi), “da’ nu-i grabă, că anii de studiu sunt *perioadă asimilată*, se iau în calcul doar la *vârsta standard* de pensionare”. Încep să mă familiarizez cu o terminologie străină.

În fine, am depus dosarele, urmează perioada de așteptare care, aflăm, poate dura de la 45 la 90 de zile. Dacă ai ghinion, chiar mai mult. Totuși Simina și eu părăsim clădirea CJP cu sentimentul reconfortant că, de astăzi, suntem libere: am scăpat de jugul unui sistem nenorocit, înlăuntrul căruia, în ultimii ani, prin “reformă”, ne-a fost subminat agresiv adevărul rost de dascăli.

Spre sfârșitul lunii adaug la dosar adeverința de studii la zi.

După 46 de zile eu, după 53 – Simina primim deciziile și buletinele de calcul (BC). Pensiile – incredibil de mici! Ceva nu-i cușer. Întâi ne uităm cruciș la cele 14 pagini de rânduri și coloane ticsite cu cifre ale BC. Le comparăm, luăm la pigulit Carnetele de muncă (CM), măcar primele două pagini ale buletinelor ar trebui să fie identice, pentru că amândouă am muncit câțiva ani în exact aceleași condiții, începând activitatea în aceeași zi, a aceluiași an, în instituții de stat cu același regim. Încet, încet, dibuim ceva putred. La ea s-au adăugat anii de studiu, la mine nu. Ar fi trebuit să fie ori la amândouă, ori la niciuna. Înțeleg de ce Vlad mi-a spus că BC-ul “e foarte important”. Oricât de criptic, de enigmatic ar fi el pentru nespecialiști, tot ai o brumă de control asupra calculelor (măcar până în 2001, că după aceea se lasă pe rubrici și coloane o ceață mai deasă decât cea provocată de bomba atomică din *Hiroshima* lui Jebeleanu, de nu mai pricepi nimic). Dacă am găbuit o greșală, posibil să fie și altele. Apelez la

Ina N., o prietenă contabilă, ea are ochi pentru cifre. Și da. Mai sunt: sporuri trecute “pe sărite” în ambele buletine, date din CM ignorate...

Cum o programare în audiență la directorul CJP presupune câteva săptămâni de așteptare (timp în care ar trece termenul de 30 de zile pentru o eventuală contestație la decizia de pensie), o iau pe scurtătură. Un amic ziarist îmi dă numărul de telefon al directorului și îl sun. La telefon omul e politicos, plin de solitudine, a doua zi dimineața deja mă primește la birou, atitudinea respectuoasă și amabilă rămâne valabilă... fix până când, cu BC-ul ca argument, îmi spun păsul: s-a greșit calculul pensiei. Schimbare bruscă – rigiditate a feței ca de mască mortuară, apoi torent de vorbe: “Pensiile sunt mici, dar noi nu greșim. Aplicăm legea 263 *per* 2010. Totul se face pe calculator, e un program...”. Încerc să-i arăt, negru pe alb, greșelile, dar nu am cu cine vorbi. Omul cu care am discutat la telefon s-a evaporat. În față am un robot programat să nege greșeli evidente, să nu accepte argumente, să nu dea explicații. Într-o ultimă încercare de dialog logic, îi spun de anii de studiu, ba luați ba nu în calcul, în BC-ul meu și în al Simonei. Mă contrazice: “Nu se poate, *n-ai văzut bine*, nu se poate, noi nu greșim. Și *nu vă mai comparați!*”. Ies din biroul directorial ca dintr-un buncăr gol și întunecat. Îmi aduc aminte că, în ziua depunerii dosarului, am stat de vorbă, în curte, cu o angajată roșcată, simpatică, prietenoasă. O descriu gardianului iar el, serviabil, o sună, mi-o dă la telefon, ea își amintește de mine, inițial e volubilă, dar când îi spun că am nelămuriri cu pensia, bate în retragere. Insist și o conving să coboare din birou, să-i arăt, concret, care-i baiul. Pe cât era de zămbăreată și dispusă la povești, pe atât e acum de monosilabică și posacă. Ce-au ăștia, mă întreb, de se schimbă așa de la un minut la altul?! Parcă ar fi *Dr. Jekyll – mr. Hyde*, sau obsesiv-compulsivi, sau... Funcționara se uită în jur, să nu ne vadă cineva stând de vorbă, îmi șoptește ceva despre o directoare care bântuie prin birourile de la etajul doi. Nu înțeleg ce spune, însă femeia chiar pare speriată. Până să detaliez, debitează la indigo replicile pe care tocmai le auzisem de la director. “Doamne, apără! Am nimerit într-o sectă, pe ăștia nu-i scoți din șabloane”, mă gândesc. Forțez nota și îi pun BC-ul sub ochi. O întreb, punctual, de ce pe o coloană sporurile de salariu pe care le-am avut ani la rând, ba apar corect, ba sunt zero, de ce sporul de vechime nu corespunde cu cel din CM, de ce nu mi s-a luat în calcul un an de *perioadă contributivă*, cât am fost în concediu plătit pentru îngrijirea copilului. Greu, ca scoasă cu forcepsul, angajata iese din discursul oficial și îmi șoptește că sporul de vechime nu se ia din CM, îl calculează, automat, programul, după legea 263, iar “dacă în CM scrie *idem* și nu apar cifre, noi trecem *zero*”. Rămân perplexă. *Idem= zero*?! O întreb ce să fac în situația asta. Dă din umeri a neștiință, n-are ce sfaturi să-mi dea sau nu vrea să mi le dea. Informațiile sunt “top secret” mai ceva decât la NASA. “Să aduc adeverințe de la școală?” insist eu. Tot în șoaptă, ca într-un dialog conspirativ, zice că pot aduce adeverințe pentru sporuri, “dar concediul iese din discuție, nu se

calculează decât la *vârsta standard*, așa zice legea 263” (am mai auzit asta, acum câteva minute, exact așa, de la director). Și, da, pot să cer o recalculare. Apoi cu voce tare, îndepărtându-se: “Cereți recalculare, deși nu cred să se schimbe ceva, că noi nu greșim, iar programul de calcul e infailibil. Și nu vă enervați, doar știți că toate pensiile sunt mici!”. “Chiar toate?!” mă întreb în gând. Nu toate, știm bine, doar ale cetățeanului de rând sunt cât gălbenușul oului de *Drosophila melanogaster*. Ale ieșiților din rând sunt... cât zepelinu’!

Angajata a dispărut pe scări, nălucă, (oare de groaza șefei care bântuie birourile?), iar eu am rămas cu perplexitatea mea: cum adică la *idem* să treci *zero*? Ce “traducere” e asta?!

Gardianul cumsecade, cărunt și cu mustață-n furculiță, s-a prins că am probleme și, pe când să ies, îmi urează discret: “Succes, doamnă! Nu vă lăsați, că sunt niște escroci! Câte văd eu pe-aici...!”

În drum spre casă m-am tot gândit: oare câți pensionari știu că au dreptul să ceară BC-ul, fără de care doar constați că pensia e microscopică, dar habar n-ai de ce? Adică da, or fi ele microscopice de felul lor, prin grija marilor decidenți din capul statului, dar să le mai și ciupească trepădușii?! Nu-mi iese din minte povestea cu *idem* și *zero*. Sun o prietenă care lucrează la CJP în alt județ. O întreb dacă și la ei *idem*= *zero*, sau e doar o aberație locală. Îmi confirmă că e la fel. Aberație națională.

Aaa, am uitat să întreb, dacă programul ăla al lor e “infailibil”, de ce la mine sporul de vechime e corect, după lege, dar la Simina e șvaițer? De parcă ea ar fi lucrat 20 de ani, nu tot 35. Minunatul program: ca ruleta rusească – la calculul sporului de vechime eu am avut baftă, Simina – ghinion. Dar știu deja ce mi s-ar fi spus: *n-ați văzut bine, noi nu greșim!* Sau: *nu vă mai comparați!* Păi... nu, că, dacă te compari, ies la iveală șmangleli.

Pasul patru. Caut pe Google. *Legea 263 nu zice nicăieri că o perioadă contributivă nu se ia în calcul la pensie anticipată.* Am o dilemă: oare ăștia nu cunosc legea pe care o tot invocă sau o ignoră cu bună-știință? Sunt doar *incompetenți* sau sunt de-a dreptul *ticăloși*?

Cer de la școală două adeverințe pentru recalcularea pensiei: una pentru sporuri, cealaltă pentru anul de concediu plătit. Secretara e depășită de situație. Nu știe ce să scrie în adeverințe, pentru că nimeni, până acum, nu i-a cerut așa ceva. “De ce să duci adeverințe pentru date care sunt în CM? Ția-s duși cu pluta? Nu știu să citească?!” O rog să nu-mi pună întrebări la care n-am răspunsuri și să scrie nefericitele de adeverințe. Ne interesăm (mai mult eu decât ea), caut pe net, întreb în stânga-n dreapta, Ina îmi dă un model de adeverință, că a trecut și ea prin ce trec eu. Gata! Am intrat în posesia documentelor cerute.

Pasul cinci. Jumătatea lui noiembrie. Stau la coadă la CJP să depun dosarul de recalculare și cererea pentru noul BC. La ghișeu unde am depus dosarul în septembrie, e altă funcționară. O blondă, tunsă băiețește. Îmi spune că cererea de BC se depune la parter. Îi spun că prima dată toate actele le-am depus aici, fix la acest ghișeu. Dă din umeri și insistă să cobor. Acolo – altă coadă. Ajung la ghișeu; funcționara, o șuvițată, cu plete în nuanțe de roz și vernil, citește cererea și se sborșește: “Cum adică vreți BC odată cu decizia? Buletinul de calcul se trimite la 30 de zile după decizie!” Îi spun cum am procedat prima dată și, botoasă, zice să depun cererea unde-am mai depus-o. Revin la etaj și întind cererea celei care-mi preluase dosarul, spunându-i că m-a trimis înapoi colega ei de la parter. O sună pe șuvițată și o întreabă. După cum mă privește în timp ce ascultă răspunsul, presupun că individa neagă că m-ar fi trimis. Tactica “zăpăcelii”... Kafka pe viu! Nu las cererea. Am intuit că vor începe să pună bețe-n roate cui cere BC și, preventiv, notasem și în cererea de recalculare că solicit buletinul.

Între timp a primit și Iolanda decizia, nu și BC-ul. De ce nu? De-aia!

Înainte de Crăciun, poștărița îmi aduce un plic de la CJP. Deschid: mi se respinge cererea de recalculare bla, bla, bla... Mă enervez, dar observ că așa-zisa cerere la care, chipurile, mi se răspunde ar fi una din septembrie... când, culmea!, **nu** am cerut nici o recalculare!!! Pe-atunci, nici nu primisem decizia. Tot Kafka! Sau Ionesco? Sau nenea Iancu? Absurdul ăsta, dacă-l iei în serios, devine mai letal decât cianura de potasiu. Votiez cu nenea Iancu.

Unii mă întreabă dacă mă plictisesc la pensie. Are grijă CJP să nu mă plictisesc! Am intrat în zodia hărțuiei. Și nu sunt singură. Tot întrebând, constat că suntem mulți păgubiți ai CJP. Dacă ne-am cunoaște între noi am fi o mică armată. Și asta doar dacă ne gândim la câți “ne-am prins” că se lucrează cu ocaua mică și că suntem ținta indolenței, aroganței și relei-voințe funcționărești. Câți sunt cei care nu “s-au prins”? Și câți cei care, deși “s-au prins”, s-au lăsat, din lehamite, păgubași? Oare indolența, aroganța și reaua-voință sunt obligații din regulamentul de ordine interioară al CJP?

Primesc, la sfârșit de ianuarie, decizia-răspuns la cererea din noiembrie: se respinge, pentru că adeverința cu sporurile nu conține *temeiurile legale*. Nici un cuvânt despre adeverința cu perioada de concediu. Modelul de adeverință de la Ina... la ea a funcționat, a fost bun, la mine nu. De ce? De-aia! Are birocrăția misterele ei. Mai multe mistere decât o gaură neagră! Și se află în expansiune mai rapidă și mai amplă decât expansiunea universului după Big Bang.

Am impresia că mă pensionez... în reluare! Nu mă mai enervez. Aproape că devine amuzant. Am despre ce scrie, începe să-mi placă să caut prin legi, să le descifrez, să găsesc muniție de contraatac. Vlad îmi spune să contest decizia și, dacă nici așa nu se rezolvă, să-i dau în judecată. El i-a

dat, a câștigat două procese și e pe cale să-l câștige pe al treilea. Și alții au câștigat. Împotriva celor care... nu greșesc și lucrează cu un program care nu dă greș.

Pasul șase. Februarie. Front comun – secretara școlii, eu, amicul Google cu discuții pe forumuri, cu legislație, o fostă elevă, acum juristă, cunoștințe recente dintre cei “arși” de CJP... Am blindat – cu trimiteri la tot felul de cotoane și chichițe legislative – adeverința, contestația, cererea...

Înfruntând aceleași cozi dinozauriene (pe care am învățat între timp să le “fentez” – altfel la ce ar fi bună experiența?), depun, la CJP-parter, contestația. La CJP-etaj – noua cerere de recalculare și cea de BC. Nu mai zăresc figurile angajatelor. Dar când aud vocea sborșită: “Cum adică vreți BC odată cu decizia? Buletinul de calcul se trimite la 30 de zile după decizie!”, mă uit și o văd la etaj pe șuvițata de la parter. Rotația cadrelor? Îmi vine să râd, pentru că pare să nu aibă în arsenal decât această unică, invariabilă replică. Zâmbesc, o întreb dacă s-a schimbat regulamentul, zice că nu, îi spun că am mai făcut solicitarea asta și chiar am primit BC-ul odată cu decizia. Calmul meu o înfurie, i se ascute vocea de parcă a mușcat-o diavolul tasmanian de beregată: “Mă contraziiiceeți?!!” Zâmbesc: “Nu vă contrazic, vă informez!” Se încruntă, i se congestionează fața, își aruncă pletele pe spate, întoarce documentele din dosar pe toate părțile, doar-doar o găsi un motiv să-l respingă, să mă mai poarte pe drumuri, poate o să renunț. Întinde mâna să-mi înapoieze două coli: “Cererile trebuie scrise de mână, nu la mașină!”. O corectez zâmbind “Sunt scrise la calculator, nu la mașină, tot așa au fost și prima dată, și a doua oară, și a fost în regulă, semnătura e olografă, haideți să nu polemizăm!”. Stă câteva secunde cu mâna întinsă, (pesemne cuvintele “olografă” și “polemizăm” au lovit-o – zbang! zbang! – în materia cenușie ca un ciocan pneumatic, au “zăpăcit-o”), eu stau (ostentativ, recunosc) cu mâinile încrucișate, sprijinite pe tejeaua ghișeului. Se răzgândește, pune cererile la loc. Mai scotocește să găsească o hibă, nu-i iese pasența și, în sfârșit, nervoasă la culme, face înregistrarea și îmi dă bonul. De frustrare, începe să zbiere la cei de la coadă, să-i certe aprig pentru oarece. Roz-vernila e atât de acră, mă gândesc îndreptându-mă spre ieșire, că, dacă i-ai stoarce privirea ca pe-o lămâie, o picătură din acreala ei ar putea înlocui borșul de ciorbă la o cantină pe zece ani de-acum încolo.

Când ies, gardianul cumsecade mă salută zâmbind complice.

În două-trei luni va veni un răspuns. M-am relaxat. Indiferent ce vor răspunde, nu-i las nici să-mi strice bucuria libertății, nici să mă “zăpăcească”. O să-mi păstrez calmul până o să le sară lor, acriturilor de la CJP, la jugulară diavolul tasmanian care i-a făurit șuvițatei vocea de soprană de coloratură. Afonă.

Se apropie primăvara. Iolanda n-a primit nici până azi BC-ul. Simina și-a pregătit dosarul pentru recalculare, însă, cunoscându-mi pățania, încă nu l-a depus. O să-și blindeze mai întâi adeverințele, ca mine.

A trecut martie, a venit aprilie. Zile frumoase, pomi înfloriți. Iolanda a întrebat la CJP de ce nu i s-a remis, conform cererii din toamnă, BC-ul. Funcționara caută în dosar și-i răspunde că... n-a depus cerere de BC! Ha, ha! Eram de față și eu, și Simina, când Iolanda a depus dosarul cu cerere cu tot. Ori au pierdut-o, ori au făcut-o pierdută. Știu ce ni s-ar spune: “n-ați văzut bine!” Tare li se pune de-a curmezișul dacă omul cere BC-ul, să-i verifice... pe cei care susțin *in corpore* că ei nu greșesc niciodată.

Simina a depus cererile de recalculare și de BC. A nimerit pe mâna suvițatei care, evident, n-a vrut să-i primească cererea de BC, cu același argument: “Cum adică vreți BC odată cu decizia? Buletinul de calcul se trimite la 30 de zile după decizie!” Simina a insistat, a invocat ce invocam eu și s-a ales cu replica “Vă certați cu mineee?!!” Mică variațiune la “Mă contraziiceeeți?!!” Până la urmă a cedat suvițata. Am uitat s-o întreb pe Simina dacă, înainte de a ceda, angajata-model a mai făcut vocalize de soprană sugusată.

Tot aprilie. Primesc răspuns la cererea de recalculare din februarie. Și... biruință parțială!!! Au luat în calcul sporurile, pensia a crescut cu 75 de lei. Nu primesc însă și BC-ul. Acum e chiar mai primejdios să-l văd, pentru că m-am “luminat” cât de cât și pot dibui mai ușor ocaua mică. Rezultă însă din decizie că nici acum n-au luat în calcul *perioada contributivă* de un an, pe care ei o consideră *perioadă asimilată*, deși legea 263, pe care CJP-ul o adoră ca argument suprem, spune clar că perioade *asimilate* sunt cele *necontributive*.

Pasul șapte. O să contest, dar pe moment nu știu cum să formulez contestația ca să fie “bătută în cuie”. Recitesc decizia și oops!, îmi “pică fisa”! Documentul nu conține *temeiul legal*, conține doar informația că nu se ia în calcul concediul cu pricina decât la *vârsta standard*. CJP-ul mi-a respins prima cerere de recalculare pe motiv că adeverințele de la școală nu conțineau temeiul legal. Le răspund pre limba lor: contest decizia întrucât... nu conține temeiul legal... Simpatică situație: mi-au livrat chiar ei muniția! Scriu contestația cu zâmbetul pe buze.

Pasul opt. E mai. Încă n-am primit BC-ul. Merg la CJP. Depun contestația. Și întreb de ce n-am primit BC-ul. “Ați făcut cerere?” întreabă funcționara, o șatenă cu păr lung, împletit în spic. “Da, în februarie”. “Ați făcut cerere separată?”. “Da, vă pot arăta copia și numărul de înregistrare”. Sună la o colegă, să verifice. Mmdaa... Nu-mi pot găsi nod în papură. Citește contestația. Caută motiv s-o respingă, să mă amâne? Pare cumsecade, dar așa i-o fi cerând regulamentul de ordine interioară: să-i zăpăcească pe pensionari. Renunță, dând din mână: “Nu-mi mai bat capul!”

O înregistrează. Între timp mă strigă, de la etaj, colega ei. A dat de urma BC-ului. E la serviciul de punere în plată. “Veniți săptămâna viitoare.” Dau s-o întreb de ce nu mi-l dă pe loc, doar se poate scoate un exemplar cu o simplă apăsare pe tastă. Dar s-ar lungi vorba. O las să fie fericită, să creadă că m-a “prostit” și că, deci, și-a făcut conștiincios datoria față de instituție. N-am chef să mă enervez și mi-e milă de cei care stau, ca de obicei, la coada cât un *anaconda Yacumama*. De ce să le prelungesc calvarul intrând în polemici inutile cu funcționara? Am timp destul și pot, relaxat, să mai fac o plimbare până aici săptămâna viitoare, traseul mi-a devenit familiar, de-abia am un pretext să ies în oraș. Puțină mișcare nu strică.

Pasul nouă. Am lăsat să treacă două săptămâni; dacă tot am depus contestația la termen, nu mă mai grăbesc. O să iau BC-ul și o să depun o petiție, să mi se răspundă oficial de ce nu se ia în calcul *perioada contributivă*. Teoretic am de stat la coadă la etaj, pentru amândouă. Dar, cum aici nu se știe niciodată ce acte și la ce ghișeu se depun, iau bon de ordine și pentru etaj, și pentru parter. Stând la coadă, mă gândesc la Simina. A primit și ea decizia cu pensia recalculată: mai mare cu 90 de lei. N-a primit, însă, BC-ul. E clar: deși funcționarii neagă, din toamnă s-au schimbat regulile. “Șmecheria” e că, dacă primești BC-ul la 30 de zile după decizie, pierzi termenul de contestație. Iar fără BC e greu să contesti punctual, să arăți cu degetul greșeala. Nu s-au gândit, încă, “șmecherii” care au dat dispoziția întârzierii BC-ului, că se poate contesta tocmai în virtutea faptului că nu ți s-a înmănat la timp dovada corectitudinii calculelor. Ajung la ghișeu. Primesc BC-ul, dar nu imediat. “Mai durează, doamnă, vreo zece minute, până îl scot din calculator!” Zâmbesc, îmi dau seama că habar n-are cum se face operațiunea, fapt confirmat de telefonul pe care îl dă instantaneu unei colege s-o întrebe pe ce butoane să apese. Până să iasă din mașinărie șuvoiul de hârtie cu calculele, încerc să depun petiția. “Aaa, nuu, nu aici! La parter!” Cobor. Bine că am luat bon! Până mi-a venit rândul la etaj, coada de la parter s-a scurtat, am doar două persoane în față. Funcționara – cea de data trecută, care părea cumsecade. Îi dau petiția, se uită și zice “Nu la mine, doamnă, mergeți la etaj!” Mă umflă râsul: “De la etaj m-au trimis aici!” Mă privește și... da, nu m-am înșelat – face dovada cumsecădeniei. Se ridică de la ghișeu, se apropie și mă sfătuiește: “Doamnă, vă rog, păstrați-vă calmul! Veniți să-mi arătați cine v-a trimis la parter!” O asigur că situația mă amuză și-i arăt cine m-a trimis. Ridică tonul la colega ei, o întreabă de ce zăpăcește oamenii ba că la etaj, ba că la parter! Colega se răstoiește: “Păi **tu** primești petițiile!” “Daaa??? De când?!” întreabă cea cumsecade. “De-o săptămână. S-a schimbat...” – nu apucă cealaltă să termine propoziția. “Și pe mine de ce nu m-a informat nimeni???” Furioasă că n-a fost anunțată de schimbare, dar calmă când mi se adresează, mă invită s-o urmez, să rezolvăm problema. Coborâm împreună... de pe un tărâm pe altul. Intră la ghișeu, se scuză (deși nu era

vinovată), îmi face semn să-i permit să dea un telefon și o ia la trei-păzește pe cea care ar fi trebuit să o informeze că s-a schimbat locul depunerii petițiilor. E clar că, în războiul CJP – pensionari, ea se solidarizează cu pensionarii și o revoltă haosul din instituție. Discerne, spre deosebire de alți slujbași, care e sursa răului și are curajul să nu tacă. De îndată ce închide telefonul se întoarce surâzătoare spre mine, citește petiția și mă sfătuiește să depun contestație. Îmi spun că deja am depus și că mai am puțin până să devin expert în legislație pe probleme de pensii, ba chiar mă bate gândul să mă înscriu la un masterat de profil și să deschid un cabinet de consiliere lângă CJP. Râde, mă informează că trebuie să primesc răspuns în 30 de zile, îmi mulțumesc și-i spun că știu, am citit și ordonanța de guvern din 2002 care reglementează termenul de răspuns și legea contenciosului administrativ. “Îi puteți da în judecată”, adaugă. Râd și eu, putem comunica omeneste, am sta de vorbă, dar mai sunt mulți la coadă, așa că iau bonul de înregistrare și mă retrag. Mă uit în urmă și văd cum se adresează, tot zâmbitoare și calmă, următoarelor persoane. Cu siguranță șefii o vor strămuta de-aici, că prea e binevoitoare cu publicul, probabil o vor repartiza într-un birou unde să nu aibă ocazia să dea sfaturi utile pensionarilor. De altfel, de când tot vizitez CJP-ul, n-am mai întâlnit-o nici pe funcționara brunetă și amabilă la care am depus primul dosar. Au mătrășit-o și pe aceea, ori o fi plecat ea, de bună-voie? Pentru serviciul cu publicul, la ghișee, sunt alese cele cu un coeficient corespunzător de acreală și agresivitate. Etalon greu de egalat – soprana.

Pasul zece. Am intrat în vară. Preventiv, vorbesc cu un avocat recomandat de Vlad. Îmi spune și el că am dreptate, cunoaște pe cineva chiar la CJP, se interesează de dosarul meu, aflu că e... la *revizuire*, ca urmare a contestației și a petiției depuse. Altfel spus, se face o nouă “recalculare” fără ca eu să fi cerut, recalculare căreia i se zice *revizuire*.

Simina încă nu a primit BC-ul. Dar nici nu se mai duce să întrebe, se mulțumește cu a doua decizie fără să mai verifice. Iolanda a mai depus o cerere de BC, a mai făcut câteva drumuri să-l ridice de la ghișeu, apoi s-a lăsat păgubașă. Deci nu doar că nu-l mai trimit – la cerere – în plic, odată cu decizia, ca în toamnă. Nu-l mai trimit deloc, nici după 30 de zile. L-ai cerut, îl vrei, te duci după el, stai la coadă, te amână, iar te duci, iar stai la coadă... Până te sature și renunți. Sau, dacă ești mai șubred, mai nevrinos, poate că te lovește damblaua (condițiile asigurate aici sunt optime!), vine limuzina de la medicină legală, te scoate în copârșeu de la CJP și scapă definitiv statul român de-o grijă. O fi o obligație din caietul lor de sarcini?! Sau o înțelegere tacită cu guvernanții? Li s-or fi dând prime șefilor de la CJP funcție de câte decizii emit cu ocazia mică? Vlad a câștigat și al treilea proces. A dobândit 600 de lei față de cât îi calculaseră inițial.

Pasul unsprezece. Zi toridă. Primesc încă un plic de la CJP. Corespondență bogată, nu glumă! Ca între vechi și buni prieteni. Plicul conține două decizii. Rezultatele *revizuirii*. Întâi nu mă dumiresc de ce două. Una cu pensie mai mică decât cea stabilită prin a treia decizie, alta cu pensie mai mare. Aha, s-a luat în calcul, retroactiv, și concediul de maternitate *contributiv*. Așa cum s-ar fi convenit, după lege, de la bun început. Decizia patru o anulează și o corectează pe prima (despre care mi s-a spus răspicat, cu două guri cât două șuri – directorul și roșcata – că este *corectă*, că “noi nu greșim!”), decizia cinci o anulează și o corectează pe a treia. După nouă luni, timp în care am primit... cinci decizii (record demn Guinness Book) pensia a crescut, prin re-re-re-re-recalculare, cu 100 de lei.

Pas de voie..., ca la ora de sport, după alergare la proba de rezistență.

Ia să vedem “economieile” CJP, dacă i-am fi lăsat în pace pe seama asigurărilor repetate și răspicate că “noi nu greșim”: 90 de lei de la Simina + 100 de lei de la mine + 600 de lei de la Vlad = 790 lei/lună. Aaa, plus 7 lei de la Ina (pe ea doar cu atât au ciordit-o, dar Ina a stăruit: “7 lei sunt ai mei, de ce să le las lor ce-i al meu?! Nu-i vorba de sumă, e vorba de principiu.”) fac 797 lei. Pe an: 9564 lei. De la *doar patru persoane* păcălite. Din ciupeală în ciupeală, mai subțire sau mai grosolană, *hocus-pocus* fonduri la CJP pentru încă o pensie cât ochiul bobului de mac, dacă bobul de mac ar avea ochi. Și-așa, la câte sute (sau mii?! sau zeci de mii la nivel de țară...) de păgubiți or fi – care habar n-au că-s trași pe sfoară – ce fonduri bogate pentru pensiile cât zepelinu’ ale știm noi cui! Sau, dacă “economieile” nu se duc într-acolo, undeva, în necunoscut, tot se duc. Banii, în loc să ajungă unde le-ar fi după dreptate locul, călătoresc, printr-o cosmică, pardon, printr-o birocratică gaură de vierme, spre neștiute, insațiabile... buzunare fără fund.

Notă la pașii șase, șapte, opt... Iulie canicular. Cum am și pensie specială de la UAP (50% din gălbenușul oului de *Drosophila melanogaster*), din aprilie, după prima biruință, demersurile pentru recalculare le-am făcut la... dublu. N-am scris despre asta ca să nu “să sparie gândul” cetitoriului, vorba cronicarului. Oricum, la cererile de recalculare a pensiei speciale încă n-am primit răspuns. Semn că le-am devenit foarte dragă celor de la CJP, de-aia țin ei morțiș să mă vadă mereu pe-acolo. Dacă li s-ar fi urât de mine, s-ar fi grăbit să recalculeze (corect!), să-mi trimită noua decizie și la pensia specială și să scape odată! Ce să zic? Dacă ei doresc din adâncul sufletelor (presupunând că au așa ceva) să tot revin, pot să-i refuz?! Nu mă lasă inimioara. În plus, m-am decis, din motive umanitare, să nu mai fentez șederea la coadă: cu cât stau mai mult și mai des la cozile marca CJP, cu atât pot să-i consiliesc *pro bono* pe cei de la rând: să ceară neapărat BC-ul, ce să facă dacă sunt refuzați, să nu creadă o

iotă când li se spune “noi nu greșim!”... Așa cum m-a sfătuit Vlad pe mine, la început. Sfaturile bune se cer cât mai bine răspândite. CJP-ul însuși îmi oferă ocazii repetate să fac un pustiu de bine pensionarilor, chiar acolo, sub acoperișul instituției. Nu e nevoie să-mi iau nici diplomă, nici sediu. De fapt, am și început consilierea. Câțiva și-au notat ce au de făcut, alții au ciulit urechile, două persoane m-au așteptat la ieșire, să discutăm pe îndelete. Timpul șederii la cozile lungi cât Zidul chinezesc se cuvine fructificat.

Pasul doisprezece. Aflu, *pe surse* (îmi prinde bine că am făcut și jurnalism cândva), că la *revizuire* nu s-a luat în calcul o sumă contributivă consistentă, primită retroactiv prin sentință judecătorească. Mai am timp să contest. Și contest. Și depun încă o petiție: să mi se comunice temeiul legal. La ghișeu, roz-vernila. Cu obișnuita concentrație de sare de lămâie și vitriol în ochi, studiază pe față și pe dos ambele hârtii, nu le găsește hibă, dar tot încearcă să le dea la-ntors. Mă întreabă, pe ton de directă descendentă a lui Tomás de Torquemada: “De unde știți că nu s-a luat în calcul?!” Nu e treaba ei să afle de unde știu (sau o fi?!), exclus să-mi trădez sursa, așa că îi arunc, zâmbind: “Din buletinul de calcul”. Nu știe că de data asta nu l-am cerut, știe însă că nu aveam cum să-l fi primit, în condițiile tergiversărilor abuzive din ultimele luni, de vreme ce n-au trecut 30 de zile de la primirea deciziei. Verifică, încruntată, ceva în calculator, caută acolo un cusur să-mi respingă demersurile. Nu găsește și, cu vizibil regret, îmi dă bonurile de înregistrare. Apoi începe să țipe la cei de după mine, care șușoteau ceva între ei: “Nu mai vorbiții! Nu mă pot concentraaaa!!!” Vocalize roz-vernii. Plec spre casă zâmbind. Aștept răspuns la noua contestație, la noua petiție și la cererile de recalculare a pensiei speciale. Oare le voi primi înainte să se îplinească anul (mai e o lună) de când am depus dosarul de pensionare?

Pasul treisprezece. Septembrie 2016. S-a împlinit anul. Primesc de la CJP un plic A4, doldora: vreo treizeci-patruzeci de pagini. Nici vorbă de răspunsurile așteptate. Sunt, ca un fel de “Na, să te sature!”, BC-urile pe care nu le-am cerut, de la deciziile patru și cinci. Emise la început de iunie, au călătorit – până să-mi parvină – aproape trei luni. Adică... de trei ori cele 30 de zile de care tot face caz șuvițata. Știe ea ce știe: BC-ul se trimite la 30 de zile după decizie, dar, ca să ajungă la destinație, mai face încă de două ori pe-atât, că doar nu-i *loco*, eu, pesemne, stau pe alt continent și până traversează vaporul cu aburi și cu zbatuiri ditamai oceanul să livreze corespondența de la CJP... Mdaaa... Bună socoteală! Mai fă contestație după trei luni dacă poți! Musai să fii hoțoman, să-l depășești pe hoțul-hoț de carieră, să găsești soluții valide ca să-i combați șmanglelile și șmecheriile.

Jumătatea lui septembrie. Poștaaaa!!! Mi se înmânează o decizie nouă, pentru pensia specială. Răspuns la cererea de recalculare depusă *în aprilie!!!* Cum ziceam: până traversează vaporul cu zături oceanul... S-a mărit cu 8 lei pensia specială, dar mi se comunică ceva ciudat: modificarea, în loc să corecteze retroactiv și să primesc drepturile restante, “va produce efecte”... la următoarea indexare a punctului de pensie. Adică nu se știe când. La Sfântu-așteaptă, la Calendele grecești, la Paștele cailor... De ce așa? De-aia. Tergiversarea e limpede. În virtutea cărei legi? Nu contează. Nici decizia asta (a șaptea!) nu conține vreun temei legal.

Odiseea continuă. E mult mai ușor să storci apă din piatră seacă decât să obții ce ți se cuvine, după lege, de la CJP. Săptămâna viitoare o să le mai fac o vizită amicilor de-acolo. Să-i întreb de sănătate și de alte cele.

Addenda: Simina: “Înainte de orice facultate, toți ar trebui să facem dreptul. Că ne fură, instituționalizat, din toate părțile! Și bani de plătit avocați – ioc!”

Eu: “Într-o țară civilizată și normală, pe principul transparenței s-ar da oricui, odată cu decizia, și BC-ul. Firesc. Fără să-l ceri.”

Ina: “Țară civilizată și normală?! Da, dacă în funcții s-ar afla indivizi civilizați, normali, onești și competenți. N-ai să vezi la noi...”

Vlad: “Cei de la CJP nu mint când spun “noi nu greșim”, numa’ că enunțul e trunchiat. Întreg ar fi: “noi nu greșim involuntar”.

Excepția: Aflu de cazul unui pensionar căruia i s-a greșit pensia *în plus*. Desigur, a fost o greșeală involuntară. Excepția care confirmă regula. După *cinci ani* (de unde rezultă că se fac verificări retroactive) s-a descoperit greșeala, omul a fost obligat să returneze în *zece luni* un “surplus” de 6000 de lei. N-a plătit cine-a greșit. Or, câtă vreme nu plătește *cine greșește (în plus sau în minus)*... de ce să nu greșească?! N-am auzit, însă, de nici un caz – din cele multe în care se greșește *în minus* – absolut nici unul în care pensionarului să i se comunice “vă rugăm să vă prezentați la caserie, aveți de încasat niște drepturi restante, că, ne scuzați, am calculat greșit”. Dacă auziți de vreunul, popularizați-l ca pe o minune! Ca pe un incredibil pas către normalitate, onestitate, civilizație...

IOAN GÂF-DEAC

Plăsmuirea poetică

Forma statornică a poeziei finale (cea scrisă de poet) aparține poeziei în sine și nu poetului. Poetul este victima propriei lui scrieri.

Convingerea poetului că poate așterne rațiune asupra poeziei sale trebuie acompaniată de încredințarea că poezia suportă rațiunea, ori că lucrarea poetică este stăpânită de rațiune.

O cercetare poetică se bazează pe *plăsmuire*.

Nu se pot realiza actualizări emoționale perfecte cu ajutorul poeziei. Desprinderea poeziei este precum o inferență. Aflăm liniarități compuse din intersecții ori guvernări lingvistice peste “ziceri” bazate pe co-liniarități punctuale din cuvinte.

De aceea, prin plăsmuire poezia este semn concret al unei constrângeri de conștiință. Semnul plăsmuitor poetic viu este acela care apare, se ivește, se arată. Imaginea ideii poetice este plăsmuire.

Poezia nu este clasificatoare, deoarece nu poate fi cenzurată terminologic și epistemologic, întrucât plăsmuirea poetică structurează cel puțin un sistem de expresie.

Poezia și explicația sa, considerate împreună, pot forma o nouă poezie, ajungându-se la o lucrare care se îndreptățește a fi propria ei poezie. *Poezia poeziei* este plăsmuire eminamente failibilă.

Plăsmuirea dă prima conștiință despre poezia obiectuală, recunoscând lucrarea poetică drept *reprezentare*.

Astfel, poezia poeziei este un *interpretant semnic* de reprezentare plăsmuită.

Posibil este ca reprezentarea să avanseze *ad infinitum*, pe măsură ce plăsmuirea poetică nu este doar dihotomică. Avem de-a face cu existențe reale plăsmuite, de natură *multihotomice*.

Multihotomia plăsmuirii poetice nu este o simplă calitate, ci o *proprietate*. Nu este o lege, ci un semn compus al unei reale imagini din plăsmuiri.

Plăsmuirea deține proprietatea de a însuși, de a caracteriza o poezie. Relația plăsmuirii cu poezia este dihotomică, pierdută în continuare în multihotomie.

Apoi, plăsmuirea poetică este un semn de potențial de a fi a poeziei.

Ar putea fi vorba, până la urmă de *legi-sin-qualiplăsmuire*, până la momentul apariției *sinpoeziei*, încadrată între legitatea nașterii (creației) și calitatea diferită de proprietate a poeziei scrise de un poet. Într-adevăr, o

poezie este scrisă “o singură dată”, “numai o singură dată”. Acest sufix *sin*, marchează singularitatea și unicitatea fiecărei poezii din lume.

Sinplăsmuirile poetice sunt unice în multihotomia poeziei generale.

Legipoetica este un sistem referențial aflat mereu în prăbușire, disoluție, topire odată ce se ivește o sinpoezie.

Poezia obișnuită este denotată de o sinpoezie dintr-o legipoezie desființată de nașterea plăsmuirii poetice.

Plăsmuirea poetică ar putea fi asertată dacă nu se supune judecății, ci doar contemplării. De aceea, plăsmuirea în poezie nu este o concluzie finită, ci doar o continuă interpretare a semnelor emoționale poetice.

Poezia denotată prin plăsmuiri pune stăpânire pe înfățișările palpabile ale “zicerii”.

Deci, plăsmuirea este un mod de a comunica din partea poeziei, nu din partea poetului. Și obiectele (poezia) comunică.

Plăsmuirea poetică este semnul informațional al înfățișării poeziei.

Toate poeziile au plăsmuiri sau oglindiri din plăsmuiri.

Plăsmuirile sinsemnice ajută la creșterea depozitului de poezie mondială.

Lumina din plăsmuirea poetică este un lucru egal cu întunericul.

Plăsmuirile, până la urmă, ar trebui să facă poeziile mai clare. Ceea ce este însă de interes se referă la inconsecvența plăsmuirii.

Ceea ce astăzi poetul plăsmuiește în poezia sa în raport cu o trăire emoțională, pur și simplu ieri (chiar după petrecerea trăirii emoționale) nu ar fi putut plăsmui la fel pentru același subiect, așa cum mâine, cu siguranță trăirea în cauză va putea fi plăsmuită, însă nicidecum în aceeași formulă, ori cu același conținut plăsmuitor.

Cititorul “va crede” în plăsmuirea petrecută în spatele “arătării” poeziei. Aici apare *asertabilitatea poetică*.

Poetul, de regulă, nu reia munca pentru adunări plăsmuitoare pentru aceeași poezie. Aserțiunea sa mentală este consumată unic într-o lucrare poetică terminată.

Pe această bază, poezia este trădată. În fond, poezia dacă există, este fie determinată fie nedeterminată, însă mereu trădată de poet după naștere.

Poezia nedeterminată mai poate suferi plăsmuiri, prin intermediul cărora devine determinată.

Plăsmuirea poetică viitoare determină “arătarea” poeziei doar în măsura manifestării consecvenței în lucrarea poetică, deci a măsurii concluziei unui raționament aparținând poetului.

Există mai multe emoții (trăiri) la care o plăsmuire poetică nu se referă.

De aceea, orice plăsmuire poetică produsă este oarecum determinată.

Cititorul are libertatea de interpretare a plăsmuirilor poetice.

Un microstagiu de inițiere în Isihasm cu maestrul Vasile Andru

Scriitorul Vasile Andru, Coordonator al Centrului Român de Practică Isihastă, a susținut recent la Târgu-Jiu un microstagiu inițiat în Isihasm, trei zile. *Amfitrionul* acțiunii a fost Centrul de Cercetare “Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu, în cadrul manifestărilor spirituale “Meditații la Masa Tăcerii”.

Vasile Andru, după cum mărturisea într-un interviu, are două existențe: una la vedere: scrisul, și una secretă: practica liniștii (Isihasmul). Tainele acestei practici le împărtășește și *râvnitorilor* – cum îi numește pe posibili discipoli.

Temele abordate de Vasile Andru în cadrul conferinței-atelier de la Târgu-Jiu au fost:

- binefacerea medicală ale meditației;
- isihasmul și stările superioare de conștiință.

În sală, numeroși participanți (“lume multă cu fațe frumoase și senine, venită să afle cum este Isihasmul!”), spunea maestrul), atât târgujieni, cât și membri ai *Grupului* de Practică Isihastă *Oratio Mentis* care s-au deplasat special de la București să aprofundeze isihasmul în acest topos Gorj, câmp particular de vibrație, dat de capodopera lui Brâncuși, de mănăstirile din zonă (Polovragi, Lainici și Tismana) și sfinții acestora (Sf. Nicodim de la Tismana și Sf. Irodion de la Lainici).

Conferința-atelier s-a bazat pe cunoașterea Filocaliei și pe experiența proprie a îndrumătorului Vasile Andru, pornind de la ceea ce a deprins de la mentorii săi: arhim. Calinic Căvăvan din Lainici, arhim. Teofil Părăian de la Sâmbăta de Sus, arhim. Petroniu Prodromitul de la Athos.

Etape. A fost și o introducere pentru debutanți: “Isihasm” provine de la cuvântul grec *hesychia* (“liniște”) și este o practică spirituală “a liniștii văzătoare”, acea liniște care este “un arhitect al personalității”.

Isihasmul are două accepții: una “populară” și o alta “neptică”. Se face distincția între (1) *oratio mentis*, rugăciunea de toată vremea pentru paza minții, și (2) *isihasmul propriu zis* care are trei faze : *purificativă, iluminativă și unitivă*. De la aceste distincții începe inițierea în isihasmul cel tainic.

Isihasmul este, în esență, o practică meditativă. Cuvântul “meditație” provine de la latinescul “medeor” care înseamnă “a mântui”, dar și “a vindeca”, “a tămădui” (și de aici derivă și cuvintele “medicină” și

“medicație”). Așadar, meditația reprezintă în principal “o vindecare”, a sufletului și a trupului deopotrivă.

Indiferent în ce tradiție ne aflăm, *meditația* înseamnă oprirea temporară a agitației mentale, tăcerea gândurilor. Sub acest aspect există o deosebire și între isihast și filosof, deoarece primul are “liniștea” dobândită printr-un exercițiu de practică isihastă.

Neoisihasmul. Vasile Andru este, de peste două decenii, promotorul neoisihasmului. Termenul *neoisihasm* i-a fost sugerat de părintele Teofil Părăian în 1994. Neoisihasmul este un isihasm al timpurilor noastre și un isihasm cu mirenii. În esență, el este fidel transmisiei isihasmului tradițional, athonit. Înnoirea ar consta în lansarea acestei practici în mediul laic, cu o adaptare la condițiile practicii *în lume*, nu la pustie.

Crypte ergasia. Ca lucrare, ni s-au prezentat “pașii” care trebuie urmați pentru a obține “liniștea” spirituală. Acești pași sunt expuși în cartea sa *Isihasmul sau meșteșugul liniștirii* (Editura Herald, 2015) și nu-i mai expunem aici. De altfel, Vasile Andru ne spune că această practică se numește și *crypte ergasia*, adică *lucrare tainică*. Ea nu se povestește, ea se deprinde exersând, prin transmisie directă de la îndrumător la discipol.

Notăm doar ceea ce e permis a se spune.

În faza zisă purificativă, se repetă un stih sau o formulă, adusă de la Muntele Athos: “*Kyrie Iisou Christe, eleison me*”. În primele două zile s-a repetat stihul în grecește, a treia zi am repetat în românește. Detalii precum: începutul cu Rugăciunea Domnească, metaniile, poziția corporală, modul repetării formulei, sincronizarea cu respirație ș.a. pot fi transmise numai practic, de către îndrumător, nu pot fi povestite aici.

În timpul repetării stihului este important “să simți prezența lui Iisus Hristos lângă tine”; cu cât simți mai intens, cu atât rezultatul va fi mai puternic (au fost semnalate chiar vindecări miraculoase la cei care au reușit să simtă “palpabil” prezența divină, spunea îndrumătorul).

Fază purificativă: tac gândurile, ca să “vorbească” Dumnezeu .

La fel, nu poate fi povestit pasul numit “coborârea minții în inimă”: el trebuie practicat cu îndrumare. Spunem doar că atenția trebuie să fie pe inimă, și “unde este atenția acolo este și mintea”. Se obțin multe beneficii spirituale, dar și medicale, pentru corp, minte, ființă.

Faza iluminativă este destăinuită numai în anumite condiții, după testarea unor progrese în practică, și mai ales după ce practicianul a cunoscut “despățimirea”. Despre acest pas nu se poate discursa, el trebuie practicat cu îndrumare. Îndrumătorul, considerând că grupul de față îndeplinește are o maturitate spirituală și o vechime (prima întâlnire de lucru cu râvnitorii la Tg. Jiu a avut-o în 2005; la una din secțiuni, atunci, l-a însoțit pe arhim. Teofil Părăian; se afla și arhim. Ioachim Pârăulescu) a

destăinuit, acum, ritual, faza iluminativă. Ziceam, aceasta nu se poveștește, ci doar se practică cu un îndumător.

La fel, nu pot fi povestite episoade precum “ascultarea divinului”, introspecția sau oglindirea lăuntrului, accesul la subconștient, întâlnirea cu negativitatea sau pozitivitatea din tine (în acest sens părintele Teofil Părăian spunea: “în rugăciune mă întâlnesc adesea cu negativitatea din mine”); dar și avertizarea de evitare a unor fenomene mentale iluzorii care apar în fazele avansate ale practicii.

Si mereu apelul la principiul *nepsis*: trezie/trezvie sau sobrietate. Termenul grec “nepsis” apare în Noul Testament în Întâia Epistolă Sobornicească a Sfântului Apostol Petru (5:8), în formă de verb la imperativ, ca o chemare urgentă la vigilență și la trezie: “Fiți treji, privegheați” (se știe că părinții filocalici erau numiți *neptici*). În practica isihastă, *nepsis* ține de pasul spre faza iluminativă.

Starea neptică este considerată ca fiind “prima iluminare”, dintr-un crescendo, care pornește de la iluminarea așa zis “naturală”.

Ofranda simbolică de la sfârșitul exercițiului, cu efectele ei de fixare și extindere a conștiinței, la fel, nu se poveștește ci se exersează cu îndrumare.

Maestrul afirmă că în ADN se înscriu evenimentele și emoțiile puternice, pozitive sau negative pe care le-am trăit sau făcut. Datorită acestor înregistrări în ADN-ul uman (“biblioteca genetică”), se poate vorbi despre un “cumul de faptă bună”, care, controlat, poate să precumpănească asupra unui cumul de erori. Și cum “bucuria este un arhitect al personalității”, ea trebuie cultivată mereu, indiferent de circumstanțe: să obții o mulțumire constantă.

Sorin Lory Buliga

Doctorand brâncușiolog și râvnitor întru isihia.

DANIEL DRAGOMIRESCU

Antologiile “bibliotecii universale”

“Bibliotheca Universalis” a publicat în luna august 2016 prima antologie bilingvă de poezie: “Antologia româno-chiliană” (în limbile spaniolă și română), coordonată de poeta Ingrid Odgers, profesoară la Universitatea din orașul Concepción. Proiectul continuă cu alte două antologii: “Antologia româno-canară” (spaniolă-română), coordonată de Isa Guerra și cu prima antologie de poezie americană contemporană: “New Work by Philadelphia Poets. Noua operă a poezilor din Philadelphia” (engleză – română), coordonată de autoarea Valerie Fox, profesoară la

Universitatea Drexel din Philadelphia. În “Antologia româno-chiliană” sunt incluși următorii autori: Taty Torres Díaz, Amanda Varín, Miriam Leido Garrido, Rosy Elena Sáez, Amanda Iturra Leal, Consuelo Martínez Astorga, Cecilia Palma Jara, Alejandra Ziebrecht Quiñones, Rossana Arellano Guirao, Mío Araujo, Karina García Albadiz, Enrique Silva Rodríguez, Patricio Bruna Poblete, Rodrigo Verdugo Pizarro, Jaime Villanueva, Alan Muñoz Olivares, Diego Aravena Inostroza, Juan Carlos Sánchez Palma, Rodrigo Suárez Pemjean, Alfredo Lavergne, Ingrid Odgers Toloza.

În “Antologia româno-canară” sunt incluși autorii: Fernando Garcarramos, Juan Jiménez, José Luis Pernas, Julia Gil Lopez, María Castro Acosta, Arminda del Castillo, José Antonio Luján, Margarita Ojeda García, Berbel, Félix Martín Arencibia, Roberto Cabrera, Olga Luis Rivero, Antonio Arroyo Silva, Aquiles García Brito, Rosario Valcárcel, Graciliana Montelongo Amador, Teresa Delgado Duque, María Montserrat Ríos Torres, Dunia Sánchez Padrón, Isa Guerra García.

În antologia “Noua operă a poezilor din Philadelphia” sunt incluși autorii: Alicia Askenase, Courtney K. Bambrick, Peter Baroth, Julia Blumenreich, Blythe Davenport, Melanie Farley, Lynn Levin, Warren C. Longmire, Kelly McQuain, Dawn Manning, Don Riggs, Paul Siegell, Elaine Terranova. Este interesant de menționat că Peter Baroth și Paul Siegell au ținut să menționeze în biografiile atașate textelor poetice ascendența lor românească: bunicii lui Peter Baroth erau din Maramureș, iar cei ai lui Paul Siegell, din Bârlad. Ei au emigrat în Statele Unite la începutul secolului XX, dar obârșia românească nu a fost, iată, uitată de nepoții lor.

“Biblioteca Universală” mai pregătește o a doua “Antologie româno-canară”, coordonată de prof. Antonio Arroyo din Santa Cruz de Tenerife, “Antologia româno-scoțiană” (în engleză, scoțiană, română), coordonată de Sally Evans și Neil Leadbeater, “Antologia româno-israeliană” (în ebraică, spaniolă, română), coordonată de hispanista Edith Lomovasky-Goel, precum și prima antologie de poezie africană – “Antologia româno-nigeriană” (în engleză și română), coordonată de scriitoarea Abiola Olatunde. O antologie bilingvă de literatură română contemporană este, de asemenea, în atenția echipei de colaboratori a Bibliotecii Universale.

Acest proiect confirmă veridicitatea devizei “Tot mapamondul într-o bibliotecă”.

Theodor Damian: *Ideea de Dumnezeu în poezia lui Eminescu*

Vineri 16 septembrie 2016 a avut loc la New York prima sesiune a Cenușului literar “M. Eminescu” după vacanța de vară, la restaurantul Boon (fost Bucharest) din Queens.

Ca de obicei, Theodor Damian a deschis întrunirea de cenușă mulțumind gazdelor, vorbitorilor și participanților.

Prima care a vorbit despre volumul lansat, *Ideea de Dumnezeu în poezia lui Eminescu* (Ed. Eikon, București, 2016), a fost scriitoarea Doina Uricariu. Aceasta a precizat că volumul adună o parte din studiile-articole ale lui Th. Damian despre dimensiunea teologică a operei eminesciene prezentate în anii precedenți la Simpozionul anual “Eminescu”, organizat în ianuarie de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă din New York, înființat și condus de autorul acestei cărți. Vorbitoarea s-a referit la structura cărții, la competența teologică a autorului de a interpreta ideea de Dumnezeu în poezia lui Eminescu, la prefața scrisă de eminescologul Nicolae Georgescu și a scos în evidență necesitatea unui astfel de demers azi când sunt multiple cazurile de denigrare a operei și personalității poetului nostru național.

Prof. Mariana Terra, redactor șef al ziarului *Romanian Journal*, New York, a remarcat apostolatul cultural al preotului și profesorului Theodor Damian în diaspora română din SUA precum și valoarea în sine a cercetării sistematice și a metodologiei folosite așa cum reiese din volum.

Prof. Valentina Ciaprazi a dezvăluit faptul că Th. Damian este cetățean de onoare al municipiului Botoșani; el este cel care a pus temelia Cenușului și a simpozionului “Mihai Eminescu” din New York, este o personalitate complexă, cunoscută și recunoscută în România și în SUA: În acest context Dl Th. Damian a fost dator cu o carte despre Eminescu, datorie pe care și-a onorat-o. Volumul în discuție este un curs valoros care demonstrează că Eminescu nu a fost ateu așa cum ani de-a rândul a fost greșit prezentat doar pe baza interpretării poeziei *Împărat și proletar*.

Au mai luat cuvântul Doamnele Adriana Cireș și Angela Pieter după care Th. Damian a mulțumit din nou gazdelor, vorbitorilor și participanților și a invitat pe toți la recepția ce a urmat.

Broadway Medical Office

Napoleon Săvescu, MD Medicina internă, mică chirurgie

F. Christodoulidou, MD Med. internă, hematologie, oncologie

Iqbal, MD Cardiologie

Mircea Golimbu, MD Urologie, Prof. NYU

Dan R. Cimponeriu, MD Gastroenterologie, Hepatologie

Cabinetul nostru este dotat cu echipament
nou și modern pentru:

X-Ray

EKG

Spirometrie (Evoluări Pulmonare)

Sonografii Abdominale,

de Rinichi și Cardiace

Cardiotrace (EKG prin telefon)

24 de ore Halter Monitor

Sigmoidoscopii și Pap smear

Tens (Stimulare electrică)

Ultrasound

Timpanometrie

toate testele de sânge și urină

teste pentru depistarea

cancerului de colon și ulcer

teste pentru aids (rezultatul în 24-48 ore)

Tratamente specializate

Luni, Marti, Joi 10am-8pm

Miercuri 4-8pm

Sambata 10am - 4pm

Fără programare

21-26 Broadway, LIC, NY 11106

(718) 932-1700

subway: N până la stația Broadway (Queens)

bus: Queens 104 de la 48 Street, Sunnyside, Q 19 A de la 82nd Street,
Jackson Heights

Manhattan 101 de la 59th Street, Manhattan, până la Steinway,
unde schimbați cu Q 104.

VIORICA COLPACCI

Liviu Șoptelea - îngeri urbani

Expoziția lui Liviu Șoptelea de la Elite-Art Gallery din București constituie un eveniment de seamă în contextul *artei spirituale* românești. După ani de încercări teoretice și experimente artistice, care au propus redefinirea artei și eliminarea *frumosului*, promovarea non-esteticului și celebrul slogan: în artă “everything goes”, după negarea caracterului individual, personal și spiritual al procesului de creație, după comercializarea până la exces a artei și transformarea ei într-o comodată, o parte din lumea artei saturată de aceste nefericite încercări, se întoarce la arta ca expresie a spiritului uman.

Arta spirituală contemporană folosește noile modalități de expresie, materiale și tehnologice, precum și descoperirile științifice ale secolului 21, pentru a exprima ceea ce este propriu Spiritului uman al cărui produs este.

Pentru a exemplifica, voi menționa numai câteva din realizările din domeniul arhitecturii laice și religioase, adevărate bijuterii ale spiritului, ca de pildă Catedrala Brazilia din Brazil, Capela Academiei Forțelor Aeriene din Colorado, Muzeul de Știință Bremen din Germania, și câteva din cele mai importante instituții care promovează arta spirituală. Voi aminti de Expoziția Muzeului de artă din Los Angeles, din 1985, o expoziție extraordinară sub titlul *Spiritualul în artă, pictura abstractă 1890 – 1985*, care a adunat lucrările celor mai proeminente personalități ale acelor ani, cea a *Muzeului de artă creștină* din St. Louis, unde se pot vedea exprimate în diferite materiale și stiluri specifice artei contemporane, idei și preocupări ale artiștilor creștini din diferite părți ale lumii, CIVA (Creștini în Artele Vizuale) din Boston, și desigur, *Muzeul de artă biblică* din New York, precum și nu mai puțin importante concursuri anuale internaționale de artă și arhitectură religioasă. Acestea sunt numai câteva exemple ale reînvierii interesului pentru arta *spirituală* pe plan internațional.

În acest context al abordării moderne a temelor spirituale și religioase, doresc să reamintesc de contribuția marelui nostru Brâncuși, care a creat opere cu caracter religios, ce au revoluționat arta mondială, și de contribuția părintelui Arsenie Boca ce a pictat la Biserica Drăgănescu nu sfîntii ortodoxiei ci sfîntenia însăși.

Expoziția *Îngeri urbani* a lui Liviu Șoptelea se integrează acestei tendințe mondiale contemporane de reevaluare a artei spirituale.

Cu toată aparența de joc al unui pictor care a păstrat naivitatea copilărească și sinceritatea expresiei și care visează cu pensula în mână,

creind poeme vizuale, arta lui Liviu Șoptelea se bazează pe studiul profund al esteticii artei bizantine.

Pentru a înțelege esența universului artistului, în spatele aparențelor stilistice mă voi referi la scrierile unui mare spirit din epoca medievală, care a formulat simbolismul metafizic creștin: Dionisie Areopagitul sau Pseudo-Dionysius.

În scrierile sale Dionisie Areopagitul exprimă concepția sa estetică asupra Universului. El descrie universul ca o nesfârșită iradiere a frumuseții, care este cauza armoniei și a legăturii ontologice a tuturor lucrurilor.

Pseudo-Dionysius credea că, urmând modelul Biblic, limbajul simbolic al imaginilor vizuale și poetice trebuie folosit ca un mijloc de cunoaștere a lumii spirituale. Pentru că mintea omenească *trebuie să fie înălțată prin astfel de forme la absoluta simplitate care este acolo..... Sf. Scriptură.... Folosește imaginile poetice, când discută aceste inteligențe fără formă dar, face astfel nu de dragul artei, ci ca o concesie făcută naturii minții noastre. Ea folosește pasaje scripturale ... să eleveze mintea noastră într-un fel ce se potrivește cu natura noastră.*¹ Să înalțe mintea noastră pentru a fi capabilă de o contemplație conceptuală, și de a înțelege realitățile spirituale. În mod similar, arta sacră trebuie să folosească reprezentări alegorice, simboluri și metafore vizuale.

Pseudo-Dionysius recomandă ca lucrurile Dumnezeuști să fie reprezentate prin lucruri neasemănătoare Lui, cum ar fi lei, urși și pantere, pentru că *lucrurile neadecvate sunt mai potrivite pentru a înălța mințile noastre în domeniul spiritualului decât sunt lucrurile similare.* (Pseudo-Dionysius, 148-150).²

Ca urmare, imaginația simbolică a iconografului medieval folosește lumina, culoarea, obiecte și evenimente pentru a transmite simboluri biblice. Fiecare icoană transmite mesajul său prin anumite elemente vizuale care împreună generează un vocabular vizual de formă și culoare. El este păstrat de către *canon* care conferă omogenitate conceptelor dealungul diferitelor subculturi și prin repetiție devine un limbaj vizual universal, ce trece dincolo de granițele geografice, culturale și temporale.

Liviu Șoptelea și-a însușit estetica artei sacre, ca limbaj vizual, în studiile sale formative și a participat la diferite expoziții începând din anul 1995, cu lucrări în care se remarcă interesul său pentru arta religioasă.

În expoziția de față, surprinzătoare prin ineditul și prospețimea imaginilor, ne întâlnim cu un artist care privește lumea cu ochii sufletului. Deși, așa după cum declară, artistul se inspiră din viața cotidiană, asemeni pictorului medieval, el filtrează realitățile vieții cotidiene îndreptându-și

¹ Pseudo-Dionysius, *The complete Works*, Paulist Press, New York, 1987, pp. 147-153.

² *Ibidem.*

atenția asupra puterii obiectelor lumii fenomenale de evocare și comunicare simbolică.

Ne întâlnim cu o lume transfigurată care transmite ca într-un fel de extaz, un sentiment, o stare a unei lumi mistice care se revelează și se obiectivează în simboluri și se organizează în forme poetic-vizuale, invitându-ne în universul său.

Cel mai frecvent simbol prezent în aproape toate lucrările sale este focul care apare obsedant, în imaginile aripilor de jăratec ale îngerilor. Focul, simbol bivalent, reprezintă atât distrugerea cât și regenerarea. Ne amintim, desigur, de focul iadului dar și de limbile de foc ale Duhului Sfânt.

Privind îngerii lui Șoptelea, oameni visători cu aripi de foc și attribute îngerești, încerci să descifrezi sensul metaforei și ești îndemnat să te întrebi – sunt ei îngeri coborâți printre noi, trăind o viață pământească, ori oameni ce poartă în ei potențialul îndumnezeirii prin lucrarea focului Duhului Sfânt?

Aripi îngerească ne vorbește de putința lor de a se ridica deasupra pământului, către înălțimile cerești. Îngerii lui desculți sunt parcă detașați și eliberați de lumea materială. Gradul de apropiere de divin este uneori accentuat de aureolă, ca în lucrările *Somnul magilor*, *Vestirea*, *Calul ca o miere spre rai*. În alte tablouri îngerilor li se alătură calul înaripat ca semn al libertății dar și al ascultării și docilității. Calul poate avea diferite culori, în funcție de semnificația dorită. În *Îmblânzirea*, un cal de jăratec ascultă docil cântarea îngerilor care parcă aduc slavă Domnului și vor să ne amintească de darurile primite de la Dumnezeu.

Alte imagini în care apar *vinul* și *apa*, simboluri ale vieții și hranei spirituale ce susțin viața, *fereastra*, care face să dispară bariera dintre interior și exterior lăsând lumina să pătrundă în sufletul omului, *scara*, amintind de scara lui Ion Scărarul și dorința de a urca pe calea perfecțiunii către divin, și *cărțile*, cu dubla semnificație – înțelepciunea și cultura umană dar și cuvântul lui Dumnezeu, apar repetitiv în lucrările sale, ca imaginile sonore într-o amplă compoziție muzicală. Artistul folosește deasemeni simboluri personale în care creativitatea sa se manifestă în toată puterea și libertatea ei. Menționez simbolul *Trinității* din lucrarea *Despre semn se mai vorbește*, în care se suprapun trei simboluri într-un simbol personal - inedit și plin de vigoare, care domină și dă sens lucrării, și simbolul liniei care separă pământescul de ceresc, sub forma unei sârme ghimpate semn al delimitării celor două lumi, care de altfel, prin sentimentul pe care îl degajă învăluirea și modularea albastrului, par a coexista.

Cercul, pătratul și triunghiul, simboluri universale, apar deseori în lucrările lui Șoptelea fie ca format al tabloului, fie în compoziții, dându-le semnificația dorită.

Obiectele reprezentate nu sunt picturi ale unor obiecte, caracterizate prin anumite particularități descriptive, ci desene conceptuale asemănătoare desenelor făcute de copii. Ele nu reprezintă un obiect anume, ci ideea, conceptual aceluși obiect. Artistul folosește cu predilecție culorile primare într-un mod direct, spontan cu o prospețime ce amintește de pictura pe sticlă și din nou, de lucrările copiilor. Albul care în icoane indică sfințenia și iluminarea, apare deseori semnificând și aici caracterul spiritual al unei scene sau al unui personaj. Îngerii urbani iluminați, spiritualizați, poartă marca luminii divine.

Alături de inovațiile formale și interpretarea lumii contemporane, Liviu Șoptelea extinde creativitatea sa și în concepția expozițională. El își prezintă lucrările ca un tot unitar, într-o instalație care arestează privitorul incluzându-l și invitându-l parcă, la dialog. Privitorul este învăluit de stimuli care vin din toate direcțiile, fapt care crează o experiență estetică multiplă ce te absoarbe în universul tranfigurat al artistului.

Folosirea în mod creativ și personal a principiilor estetice ale artei sacre din care își trage seva, în meditația sa asupra universului interior al omului creștin de azi, Liviu Șoptelea este condus și ne conduce, așa cum am mai spus, într-o lume transfigurată, în care sensurile se schimbă, iar granița între realitate și vis, între sacru și profan, între aici și dincolo pierde rigiditatea, lăsând parcă lumina imaterială să pătrundă prin fereastra sufletului nostru, pe care artistul o deschide către infinit.

Artistul mărturisește prezența luminii divine în om, care, prin aripa de foc a Duhului pe care o poartă îl face asemănător îngerilor, amintindu-ne astfel de posibilitatea și libertatea de a fi ca și îngerii, asemănători lui Dumnezeu în imaginea Căruia am fost creați.

Expoziția Îngerii Urbani aduce dovada unui artist spiritual autentic, ajuns în vârful carierei sale.

♦ Duminică 24 iulie după Sf. Slujbă, în sala socială a Bisericii a avut loc întrunirea Cenaclului nostru literar de vineri. S-a lansat volumul *Nu vreau să traversez* de Elena Mitru și s-a prezentat expoziția de fotografie intitulată “Imagini ale creație divine” a artiștilor George și Alexandru Petrescu (din Paris și Texas). Despre expoziție și despre volum au vorbit Theodor Damian, Valentina Ciaprazi și Nicole Smith, Irina Anițului și autoarea cărții, Elena Mitru. Au recitat poezii din versurile autoarei Aaron și Justina Anițului și Fabiola Radozav.

♦ Luni, 22 august 2016 la Seminarul Teologic de la M-rea Neamț a avut loc întâlnirea de 45 de ani de la absolvire și de 50 de ani de la admitere a promoției preoților ce și-au încheiat studiile seminariale în 1971, promoția Pr. Prof. Dr. Theodor Damian.

♦ Pe data de 29 august, la București, Th. Damian a avut o întâlnire cu scriitorii Nicolae Georgescu, Florentin Popescu, Passionaria Stoicescu, Ioan Gâf-Deac, Marian Nicolae, Marcel Miron, Iuliana Paloda Popescu, alături de artista Viorica Colpacci și editoarea Raluca Tudor.

♦ Duminică 11 septembrie 2016 la Biserica noastră a avut loc o festivitate organizată de Școala duminicală condusă de Prof. Irina Anițului, cu ocazia începerii noului an școlar.

♦ Vineri 16 septembrie, la restaurantul Boon (fost Bucharest) din Queens, New York, a fost lansat volumul *Ideea de Dumnezeu în poezia lui Emienscu*, de Theodor Damian. Au vorbit despre carte scriitoarele Doina Uricariu și Valentina Ciaprazi, ziarista Mariana Terra și autorul. Au mai luat cuvântul Dnele Adriana Cireș și Angela Pieter.

Biserica noastră: St. George Episcopal Church in Astoria, pe 27 Ave cu 14 Street (lângă East River). Slujbele duminicale (Sf. Liturghie) au loc la ora 2:00 PM. Mijloace de transport: Metrou N și W până la stația Astoria Boulevard; bus Q18, Q102 și Q103.

Studiul Biblic (sunați pentru înscriere la 718-626-6013)

Cenaclul literar “M. Eminescu”: Vinerea la fiecare două săptămâni. Pentru detalii sunați la 718-626-6013, sau vizitați www.romanian-institute-ny.org.

Școala de Duminică: În fiecare duminică, după Sf. Slujbă, la Biserică. Pentru detalii sunați la tel. 914-409-3483 (Prof. Irina Anițului) sau 917-892-6013 (Pr. Th. Damian).